

I

2440 st.

P
clublet

11.1.11

DEFENSIO
PRO TRI-
MEMBRI THEOLO-

gia M. Lutheri, contra ædifi-
catores Babylonicæ turris,

Phil. Melanthonem,
Svvenckfeldianum Longinum,
And. Musculum,
Mat. Flac. Illyricum,
Iacobum Andrea Shmidelinum

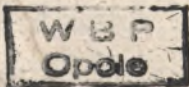
Authore Friderico Staphylo.

Esaias 19., Paul. 2. Theß. 2.

Dominus immiscuit in medio eorum spiritum uerti-
ginis. Et immisit illis operatorem erroris.

Nissæ recusa & à typographi-
cis mendis repurgata.

Anno M. D. L X.

2440 A

K 1386/77/stow.

REVEREN
DISSIMO IN CHRI-
STO PRINCIPI, AC DO-
mino, Domino Balthasari Episcopo
Vratislaviensi, libero Baroni Plesnens-
si, Sagenli & Sorauienli etc. et Cas-
pitaneo supremo per vtrang
Silesiam, Domino suo
clementissimo.

LIBRVM EVM,
Reuerēdissime Præ-
sul, quem Augustæ
effudi potius, quam
scripsi respondens aduersarijs meis,
accepi & legi, sed ita mendosè excu-
sum

sum reperi, vt sine hallucinatione
intelligi nō possit, nec legi sine tæ-
dio. Alicubi videas dictiones in-
tegras omissas esse, quæ citra legi-
timi sensus corruptelam omitti non
potuerunt; alicubi additas, quæ mi-
nimè requirebātur. Exempli gra-
tia. B. 2. Pro extorserit perperam
supposuit typographus, exarserit.
C. 2. Pro contentiones, supposuit,
conciones. Et mox sequente pa-
gella, pro nulla, supposuit vlla. D.
2. pro aliquanto, supposuit, aliquā-
do. D. 3. in sententia Demosthe-
nis omisum est integrum penè hoc
colon, πῶς δὲ λοιδορίαν βλασφημίας, ἀς
ἐταῖ. E. 2. pro adorare & colere,
sufferlit

sufferlit adorari & coli. F. in linea
5. omisum est verbum significauit-
set. Et in sequēte pagella, pro, tra-
xerunt, supposuit, traxit. F. 2. ver-
sa pagella, pro quasi vos, supposuit
quasi cum vos. G. 1. cū legi debu-
isset, S. Patrum, pro hoc depraua-
tè suppositum est, S. Petri. K. 2.
pro augmentum, supposuit argu-
mentum. N. 1. pro, esse, supposuit,
iste. Y. 3. pro spiritum, supposuit
peccatum. Z. 1. pro frequentes,
supposuit frequenter. Z. 4. pro
dictum non, supposuit, dictum. Et
mox, pro vtūq; supposuit vtrum-
que. In secundo alphabeto, in e. 2.
pro Biblia, supposuit sī Biblia. in
A; integris

integris dictionibus hæc fermè errata sunt & pauca quædam alia. In literis vero ac syllabis tot propemodū mendæ sunt quot lineæ, in punctis tot errata, quot commata, quot cola, quot periodi. Eodem accedit, quod etiam pauca in Silesiâ & Pōloniam exempla aduecta sunt, cum non pauci auidè cupiant cuiusmodi hoc certamen sit, cognoscere. Plerique enim sibi persuadere non possunt, ea, quæ à me collecta sunt, dogmata esse Euangelicorum, cum adeo absurda esse videant, adeoque et in Deum blasphema & in omne genus mortalium contumeliosa, ut, his stantibus, arbitrentur Christianum

num orbem nullo modo amplius stare posse, sed eum tot tamque furiosis hæresiū motibus collisum iam iam ruere oportere. Quapropter, ut illud dubium eximi queat, et hæc confirmari consequentia, rem feceris Reuerendissime Præsul necessariam multorum desiderio, nec alienam à studio pietatis tuæ, si iusseris librum Nissæ recudi. Corrigendi molestiam subibunt M. Iacobus Schoresius, et D. Sylvester Hauck, ambo cōstantes catholicæ fidei propugnatores. Deus æternus pater te conseruet diu ad instaurationem afflictæ Ecclesiæ incolumem. Cui me piaque studia mea reuerenter cōmendo.

mendo. Datum Vratillauiae octa-
uo Calend. Ianuarij, Anno
1560.

Reuerendissimæ Cels. tuæ.

addictis.

Frid. Staphylus D.

MODESTA

refutatio eorum, quæ Philip. Melanthon, & quidam alij obijciunt.

VOD tardius tibi
Philippe Melantho,
cæterisque aduersarijs
meis, quàm aut per-
sonis dignum est uestris, aut mul-
torum de me expectationi par, re-
spondeo, nolim id factum putetis
ullo contemptu uestri, quos fami-
liares dilexi, aduersarios non odi-
sed partim, quia propter functio-
nis meæ crebra negotia, tantum otij
præsertim hoc toto propemodum
anno, cum peregrè absuerim do-
mo)

mo) non est mihi concessum; par-
tim, quia non minus gauisus sum,
quàm dolui, contentionem huius
causæ in eum, in quo nunc est, lo-
cum tandem deuenisse. Lætor e-
nim certè, quòd, cùm omnes elu-
candi neruos intēdistis, interea ni-
hil afferatis, nihil dicatis omnino,
quod non allatum dictumq; sit
prius, quod non ab ijs sectarijs,
quorum tu Melanthon gregalesq;
tui disciplinam consecramini, agi-
tati sit olim in omnes partes, va-
rieq; controuersum; vnde spem cœ-
pi haud inanem, eundem vobis re-
flare exitum, quo omnes alias hæ-
reses oppressas esse & concidisse vi-
demus.

demus. Doleo uerò quidem, te ho-
minē doctum, nec malè de bona-
rum artium disciplinis meritum,
consenscentem ab ea causa non de-
sillere, quæ abs te defensa, exitium
deserta, & tibi & multis alijs salu-
tem posset afferre. Doleo præte-
rea, cùm nullæ apud vos prioris a-
micitiæ, leges valeāt, cùm nullum
pacatum de sarcinda concordia
probetur consilium, cùm nulla de-
niq; legitima iuris disceptatio am-
plius habeat locum, sed hostili fe-
rocia, sed insanis clamoribus, sed
tumultuosis concertationibus om-
nia geratis; nihil modestè, nihil se-
datis animi feruoribus. Doleo in-
quam,

quam, in tanta rerum omnium con-
uersione, te te Philippe, impetum
in me, nihil in te hostili animo mo-
lientem, facere nunc maluisse, quam
in ullos alios, quorum tela adhuc
cruenta hærent in persona tua. At-
qui istud studium tuum quanto di-
ligentius expendo, tanto ægrius
huc magisq; ipse inuitus trahor
abs te in hoc scribendi certamen.
Quamobrem si per te Philippe, tu-
iq; similes suum esset ius Ecclesiæ
mediocriter saluum atq; integrum,
vt saltem eas, quibus me priuatim,
extra causam communẽ opprimere
statuistis, controuersias liceret pub-
lico iudicio atq; ordinario vel com-
poni,

poni, si sint sanabiles: vel legum
vindicare pœnis, si contumaces: nã
ego haudquaquam in hanc vobis-
cum concertandi arenam descende-
rem: in qua idem iudex, qui actor:
idem reus, qui arbiter: sed lege age-
rem certa, & vlitato iure, veræ ne
sint recitatiões vestrorum dogma-
tum, an criminationes falsæ, cum
decreta ea, quæ vos iam pridem e-
didistis, sparsistis, quæq; altas iam
egerunt in animis multorum homi-
num radices, recenseo atq; edo in lu-
cem. Eamq; ob causam in hæc co-
mitia distuli responsionem meam,
sperans fore, vt præsentibus de hac,
quæ inter nos est, lite disceptare-
mus,

mus, iudice ordinario. Hic esset enim Philippe, legitimus agendi modus, hæc vilitata inueniendæ veritatis via. At verò quoniam huc non venistis, & iam audacia est effectum vestra, vt receptæ leges conticescant, vt oppressa langueat authoritas iudiciorū, vt instituta maiorum contemnantur: idcirco frustra me id consueto iure tentaturū intelligo, quod iam pridem iniuria vestra sublatum in Germania est: quando causam habere potiorē hi, quibus deceptæ multitudinis parata suffragia sunt, existimantur. Hæc sanè legitimi tribunalis eversio, hic disceptandi nouus mos, hæc ipsa

ipsa rerum omnium miseranda perturbatio cogit me, vt mihi iam necesse sit vobiscum agere, non more maiorum, non iustis legibus Ecclesiæ, sed ex communi hæreticorū & inueterata consuetudine: qui propterea semper quasi *πολλοὶ* pugnare maluerūt, quam vt, si cominus aut *συστάτω* manus conserant, non aliquando legū vinculis propius constricti teneantur. Quæ pessimi exēpli à vobis introducta nouitas me abducit eò, quò præsentem Ecclesiæ ruinam nefarij conatus vestri impellere cœperunt: eamq; nobis legem ponunt, vt nunc eminus cogamur scriptis dimicare contra

contra vos, non viua voce coram,
neq; præsidente iudicum decuria,
neq; expressæ legis vigore: verum
absente antagonista, & iudice & dis-
ceptatore imperito populo: inter
cuius obtutum & veritatis aspectum
(vt Demosthenes inquit) magnam
esse caliginem, nouistis. Quin ea-
quoq; te Philippe, & tuos commi-
litones, oppressione Ecclesiastici iu-
ris fretos videmus, nullius pigere
flagitij, nullius mendacij pudere aut
calumniæ: quippe cum dubitetis re-
vestram posse veris documentis de-
fendi, omnes ingenij vires ad ma-
ledicendum conuertitis, hac fiducia
elati, quod etsi ipsa ea, quæ inflixe-
ritis

ritis vulnera, facile sanari posse non
ignoretis, cicatrices tamen eorum,
quæ tolli non possint, esse reman-
suras: vnde saltem vel liuor aliquis
asperæ calumniæ appareat, tanquam
veri quædam similitudo. Itaque iam
videre est, quam furiosa in vobis
exarserit, & quam immanis calum-
niandi maledicendiq; libido, vt eti-
am flagitia non dubitetis in fraudem
comminisci, quibus honestas perso-
nas, laude vitæ antea actæ veneran-
das, conamini deformare, cum do-
ctrinam conuellere non possitis. Nec
recens ista est hæreticorum, sed ve-
tus machinatio: etenim quam atro-
cia erant illa, quæ Ariani in D. A-
B thanasium

athanasium confinxerant, facinorā
Mulierem subornarant coniuga-
tam, quæ se vi ab Athanasio com-
pressam quereretur: proferebāt ab-
scissum brachium, quod Arsenij cu-
iusdam esse, quem interfecisset A-
thanasius, criminabantur: scientia
artis magicæ illum multa patrasse
scelera. Vera hæc esse, quo ad res in
iudicium pertracta non fuit, omni-
no credebantur. At verò, postquā
causa est examinata per iudices, in-
nocentia sancti viri magis effulsit,
Arianorum patefacta malitia est.
Quid nostro tempore accidit gene-
roso Principi Duci Henrico: Deus
immortalis, quorum ille facinorum
non

non insimulatus est, cum ab alijs, tū
ab ipso Luthero: Sed iudices Du-
cem innocentem compererunt: in
Luthero, similibusq; turpissimorū
mendaciorum resedit infamia. Ad
me verò quantum attinet, calumni-
as contemno vestras, fretus firmita-
te honestæ vitæ meæ, quando nul-
lum theatrum virtuti conscientia
maius est. Es sey euch allen trotz
gebotten/das jr mir ein vneerliche
that dürfft ins gesicht nachreden.
Versor in luce hominum, in aulis
Principum, maximeq; Augusti Im-
peratoris, & Inclyti Ducis Alberti
Bauarici: quorum vtriq; quamuis
immerito, à consilijs sum: hos ego
iudices, magistratusq; meos agno-

ſco atq; profiteor : apud hos, ſi in-
genuè mauultis, quàm ſcleratè age-
re cenſeri, actionem iure legum, ſi
quid in vita reprehenditis mea, in-
ſtituite coràm in conſeſſu legitimi
magiſtratus, non in angulis offici-
niſq; chalcographorum : quemad-
modum facere conſueuiſtis. Nam
ſi ex libellis iſtis veſtris, quos in me
ciaculari ſoletis, maledicta, quibus
illi referti tumefcunt, dempſeris : ſi
conuicia in contumeliàm conſicta,
præcipuos veſtræ rhetoricæ floſcu-
los, reſecueris : quotta remanebit,
quæſo, pars orationis veſtræ. Non
ignotum vobis eſt, homines natura
eſſe propenſiores, vt vitia aliorum
exagitari

exagitari malint, quàm prædicari
virtutes, audire : quòd hæc, quoniã
raræ ſint, per paucis arrideant : illa,
quoniã infinita propemodũ atq;
peruulgata, communem vulgi mor-
bum ſolentur. At mirum profeſſo
te Melanthon, hominem ſtudioſum
maluiſſe artificium vitioſæ rhetori-
ces ab AEſchine mutuari, crimina-
tore impudico, vt me obrueres ca-
lumnia, quàm veras virtutes imi-
tari in Demoſthene oratore caſto
atq; ciuili : ne tam errores cogare
tuos agnoſcere, quàm cognoſci ve-
ritatem odiſſe. Sunt, qui tametiã
liàs tibi non malè velint, mirentur
tamen, quòd, cùm iuuenis grauitas

tem senilem æmulatus sis, nunc senex iuuenilem petulantiam imiteris: an, quia senectutis vitio bilem secus concoquere non possis: vel, quia immoderatus tibi dolor quispiam eas adeo impuras extorserit & contumeliosas voces. Verum, utcumque istud sit, non inquirō: grauius viris certe & cordatis video istud studium tuum minimè probari, cum non solum Christianæ charitatis videare, sed ciuilem etiam decori penitus esse oblitus. Atqui nulla alia mentis malè sibi conscia in te si essent indicia, vel ista profecto tam furiosa maledicendi libido abundè posset, num Christi sitis, qui

qui mansuetudinem nos docuit, an Sathanæ, qui arrogantiæ est author & contumeliæ, discipuli. In libello nostro hac me vltimū spero modestia, & verborum lenitate, vos iure ut nullum possit verbum offendere. Ipse Christus mihi testis nunc est, qui idem mihi deinceps erit iudex, me in hac causa nihil egisse, nec agere, vel vllius odio hominis, vel vlla spe priuati emolumenti, vel vlllo (ut maleuoli falso dicunt) studio ambitionis. Deum autē deoquēte precor, ut lucem veritatis in nobis, & charitatis ignem accendat, ne nos odiū oecæcet, ne aut veritati pertinaces oblectemur, aut patrocine-

B 4 mur

mur errori impudentes, néue etiam
quid diuini nominis gloria indig-
num faciamus, & alienum ab offi-
cio hominis Christiani. Nolim igi-
tur me speretis, oratoriæ facultatis
vestræ fore æmulum, cum conuiti-
orum probra obesse soleant quàm
plurimis, prodesse nemini, nec tam
eradicare, quod falsum, quàm quod
verum, plerumq; euertere. Dicis te
Melanthon respondere Crimina-
tionibus Staphyli, quænam, ob-
secro, istæ sunt criminationes meæ?
Fateor equidem me, quæ illæ &
quales sint, nescire, nisi dogmata
ea, quæ propriè vestra sunt, & à me
recitata, criminationes velis dicere.

Collegi

Collegi sententias vestras, & om-
nino bona fide collegi: nihil decer-
psi, quod ad integritatem sententiæ
pertinebat: nihil admiscui, quod
erat alienum: sed dico, constanterq;
affirmo, vestra illa esse, & vestris
expressa atq; euulgata libris: atq;
hoc ita cum dico, polliceor me ubi-
cūq; & quando fuerit opus, id pro-
baturum. Quapropter te Philippe,
deuisset non generatim, incerta ut
esset respōsio, sed nominatim, quid
propriè vestrum esse, quid alienum
agnosceres, exprimere: vt si falsò
allegassem, falsarij criminis reus
damnarer: si verè, vt aut rectè illa
habere euinceret, aut retractares

B 5 tan-

tanquam ambigua, aut prorsus tā-
quam errata, quæ in hominem ca-
dere possent, abijceres. At horum
tu nihil omnino. Nec mirum, κλε-
πῶν γὰρ ἡ ψῆς, τῆς δ' ἀληθείας ἡ φῶς, inquit
Euripides. Nam cum non igno-
res, vniuersum nouæ institutionis
vestræ corpus, variæ pestis conta-
gione inflatum tumere intus, foris
scatere foedissimis carcinomatū hū-
ceribus: tu igitur, vti non tam im-
prouidus, quàm parum scelix medi-
cus, si quidem de salute totius cor-
poris desperes, palliata cura, vt me-
dicorum verbo vtar, rem aggressus
es, & cū diffidas vniuersam pestem,
quā tibi libellus meus aperuit, tolli
posse,

posse, tū initio tu foedissima quæq;
pallio obducis, ne queant cerni:
deinde strumis aliquot adhibes scal-
pellum, ne nihil egisse videre. Itaq;
insidias tu tegere, clarissimæq; luci
tenebras offundere vt possis, de
industria confundis materiam di-
sputationis, ordinem perturbas,
ne videlicet queat lector, quid re-
sponderis, scire, modò te sciat re-
spondisse. At enim tibi frons li-
bri mei fortasse durior visa est, quā
vt claua rem gereres, dentem irri-
tati animi tui in caudam partemq;
posteriorem libelli insigere ma-
luisti à pixide Hesiodæ Pando-
ræ exorsus, quàm à capite ipsius
causæ

causæ auspicari negotium. Sit hoc
rhetorices tuæ artificium. Ego ve-
rò cum à sophisticis & animo ab-
horream, quia delector apertis : &
studio, quia huic ego operam arti
dedi nunquam : proinde vagum
istum exultatoriæ velitationis tuæ
cursum non sequar : sed conuertam
me ad ea, quæ propria sunt litis
nostræ, quæq; tu in libello culpas
meo : cætera autem, quæ tu partim
conuiciandi gratia, partim vt cali-
ginem obducas causæ, admiscuisti,
præteribo. Atq; verò ne exordio
deesset *τηλαυγές περίσσωπρον*, me confe-
ssim in theatrum producis, atq; ac-
cusas transfugij, flagitij sanè haud
leuis,

leuis, præsertim in corona tuæ cō-
cionis : credo, vt me tali ornatum
epitheto statim initio commenda-
torem faceres tuis discipulis : qui-
bus abs te si persuasum esset, me ar-
cem euangelij prodidisse, ad castra
profugisse Antichristi, ne facili mi-
hi, qui à vobis transfuga sim de-
claratus, habituri fidem, si aliquan-
do enucleatius vestra mysteria rete-
gere conarer, videantur. Ita tu fal-
sum à nefaria insectatione priuatæ
vitæ meæ iter struis ad euerfionem
doctrinæ Catholicæ, ὡς δὲ δὴ ἐνδὲς
κακῶ σωμάτων, vt Orestes inquit.
Sed vt propius colloquamur, quæ-
ro abs te Melanthō, vnde demum
pro-

profugit à quibus : ad quos : quoniam me publicè perfidiæ crimine accusas, iure isthæc abs te mihi querenda sunt : non, quia tu dixeris, idcirco sit verum continuò, sed quia habeas eius rei certa documenta, quia possis producere testes minimè irreligiosos. Vrges verò tu me, cogor equidem nunc vitæ meæ rationem reddere publicè, cum id, si necessarium videretur, ad privati examinis iudicium pertinebat. Vixi sanè diuersis in locis, & ita vixi, vt neq; me vixisse poeniteat, neq; eos, quibus cum vixi, tædeat pudeatue consuetudinis meæ. Adolescens primo Cracouiam profectus
Etus

Etus fui, deinde Italiam petij studiiorum causa, postea Vitebergam me cõtuli ad vos, mansiq; isthicanis plus decem, vt penitus, quæ Luthero esset aduersus Ecclesiam illis, cognoscere. Inde verò, Smalcaldicum bellum cum esset coeptum, geri, ad meos in Prussiam reuerti, duciq; Alberto, te suatore, & cognatis meis, cum is sæpius me ad se in famulitium accersiuisset, operam condixi, primum vt essem in Academia professor, & mox, quoniam huic functioni renuntiabam, vt consiliarius. Quas autem hæreses ibi in populo, quas dissensiones inter professores offenderim, quam

quam diuersa studia voluntatum in
cunctis ordinibus, longum esset
commemorare, inprimisq; in quas
me publicas contentiones traxerint
sectarij, Gnaphæus, Polyphemus,
Hakius, & alij. Non ita multum
post, Norenberga profugus, in
Prusiam venit Andreas Osiander.
Qui cum in Franconia naufragiū
Vitenbergenſis theologiæ fecisset,
Marcionis scapham arripuit, eaq;
in Baltici maris ora vectus, diu
longoq; tempore sepulta Nestorij
atq; Manichæorum placita secum
asportabat. Me autem initio, uti tu
ſcis Philippe, is seditioſus homo in-
uaſit, traxitq; inuitū in illud, quod
diu

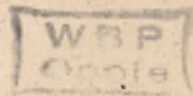
diu quæſierat, contumelioſum cer-
tamen, proſectò nulla ratione vel
eccleſiaſtici alicuius muneris, quod
nullum vnquam ſuſcepi aut geſſi:
vel officiij academici, quod iam pri-
dem reliqueram; ſed quòd interro-
gatus à Principe dixeram, dogma-
ta Oſiandri Manichææ, Neſtoria-
næq; hæreſibus eſſe finitima. Id
Oſiandro cum eſſet renuntiatum,
cepit ille eam, quæ inde mox ſecu-
ta eſt, tragœdiam excitare in Pruſ-
ſia. Qua autem in contentione,
quo etiam hortatu tuo, non leni-
ter implicabar, qualem virum te,
& quàm conſtantem præbueris,
ego oblitus non ſum, meminerunt

C

com-

cōplures, nec literæ crebriores tuæ
sinent obliterari. Sed hæc nihil ad
causam. Illam verò nactus occa-
sionem, cum penè inuitus retinerer
à Principe, nec vlla spes propter
nouitatem Osiandri dogmatis
appareret amplius restaurandæ Ec-
clesiæ, feci, quod Christianum ho-
minem decebat, vt, quia animus à
vestris dogmatibus iam abhorre-
scebat, corpore etiam, vt abessem
longè à vobis, dedi id operam.
Prussiam itaq; reliqui, cognatos,
affines, familiares deserui, rem do-
mesticam magno affectam detri-
mento neglexi, in Silesiam me me-
osq; transtuli, & ad tempus sedem
fixi

fixi Nissæ. Hæc ita facta esse, & nō
secus, nemo non nouit, nisi qui non
nouit me. Quid autem in hisce re-
bus est Philippe, quod vllam ha-
beat speciem fugæ? quod vllam
trāsugij suspicionem? aut aliquod
flagitiosæ defectionis crimen? Vi-
xi equidem (vt antè dictum est)
diuersis in locis, vel literarum gra-
tia, vel conficiendorum causa ne-
gotiorum, & vixi honestè, vixi in-
culpate, vixi modestè. Eiusq; ante-
actæ vitæ meæ non solum eorum,
apud quos conuersatus sum, & qui
minus mihi sunt, quàm vos, irati,
honorifica possum testimonia pro-
ferre, verumetiam & vestra, & tua
C Phi

Philippe, inprimis. Toto illo tem-
pore, quo fui Vittenbergæ, an vl-
læ de me sunt delatæ querelæ? an
accusauit me quisquam in iudicio?
an sum vnquam in vestro conspe-
ctus consistorio? Deniq; cum Vite-
tenbergam relinquerem, an tum
aufugi turpiter, vel discessi honestè?
Tu in hospitium venisti, valedixi-
sti mihi, & ego tibi vicissim, itemq;
alij pariter. Ex Prussia quidem
discessi, inuito propemodum Prin-
cipe, & amicis: at neq; tibi, neq; cæ-
teris Vittenbergensibus ille disces-
sus meus fuga, sed religiosa conta-
giosus pulueris excussio videbatur
esse, quandoquidem Osiandri ve-

nenum

nenum non minus vos detestan-
dum existimabatis, quàm ego vtro-
rumq;, hoc est, & vestram, & Osi-
andrinam pestem detestabar. Atq;
etiam si Prussiam idcirco penitus
(non absq; magna iactura aliquot
millium) deserui, vt omnis generis
hæreses nō solū animo, sicut iam
pridem feceram, verumetiam cor-
poris absentia, quod iam tum fa-
ciendum decreuerā, vitare possem:
nemo tamen poterit affirmare, me
fugisse ex Prussia, vnde sponte mea
migraui, non discessi coactus, sed
retentus potius, si modò voluissem.
Quid tu ad hæc Philippe? Nihil
potes, nisi ita facta fateri: sunt e-

C ; nim

nim ea tibi nec ignota, nec dubia :
quæ mihi potius laudi ducenda,
quam malè interpretanda iudicasti :
quo pacto igitur ea in transfugij
crimen detorseris ? Nunquam vo-
luisti, inquis, in ecclesijs nostris do-
cendi munus suscipere : Lubecæ ut
esses vel Augustæ, vel Brunsvigiæ
superintendens, recusasti : ad Duces
Megalaburgenses, cum te expetis-
sent, ire noluiisti : ad Papistas malui-
sti, quàm ad nos migrare, atq; ledem
constituere. Rectè, verum dicis
Philippe. Athincine istæ lachry-
mæ ? Quæro autem, cur hoc mihi
non licuerit facere, illud recusare ?
Nunquid ego in verba vestra aut
dogmata

dogmata vnquam iuravi ? Num
Sclauus ego vester, aut mancipium
vnquam fui, vt mihi esset nefas re-
cusare, quod nollem, migrare quò
vellem ? An hæc ob causam tibi sum
transfuga, quia Catholicam Eccle-
siam sim amplexus, Synagogā de-
testatus vestram ? Non sit tibi hoc
mirum Philippe : quia istam vestrā,
non Ecclesiam iudico esse, sed senti-
nam omnium hæresium : illam cō-
trā, esse columnam basinq; veritatis.
Si in hoc transfugij aliquod pecca-
tum est, malo equidem hîc transfu-
gadiçi, vt sempiterni supplicij cruci-
atum effugiam, quàm istic haberi do-
mesticus, vt peream vnā vobiscum.

At enim inconstantia est, leuitas est,
aduersari his, quibus cum ante vi-
xeris familiariter: nam, vt Stoicis
visum fuit, insipientis est mutare
sententiam, poenitere praeceptorū,
ad dicere, Non putaram: contraque
se falli posse, non credere, de opi-
nione non cedere, sapientis. Zeno-
nis ista sunt, hominis non ita in-
docti, quam vehementer inhumana:
cum errare, decipi, falli aut hali-
lucinari, sit quidem hominis non
praeclare agentis, sed hominis ta-
men non prorsus scelerati. Verum
hoc non solum tu, sed & illi solent
clam obijcere, qui sic Athenis vtun-
tur pallio, vt Romae liceat esse to-
gatis:

gatis: qui apud Lutheranos cum
sunt, me proditi euangelij insimu-
lant, cum apud Catholicos, facti-
onis Lutheranae. Nimirum quasi
ego, veluti Epicureus quispiam, deus
sacrificem foris, cum eisdem tamen
domi negem prorsus existere. Tam
procul certe ab utroque scelere abesse
volui semper, quam longe lateque
vos, cunctosque alios cupio, si corrigi
non velitis, à Christiana Rep. ex-
terminatos, vel si corrigi, ad gre-
gium Ecclesiae receptos, cernere.
Scio equidem, quod recessus ab
Ecclesia esse potest humani arbitrij,
reditus autem non nisi benignitatis
diuinæ. Cuius rei exemplum citius
C s possum

possum, quam euidentē causam as-
ferre. Arcesilaus enim philosophus
quærenti, cur multi ab Academia
ad Epicurion deficerent, vix pauci
redirent ad Academiam, respondit,
ex viris eunuchos gigni posse, ex
eunuchis autem viros nequaquam.
Sic hæresin vidimus natam ex ver-
bo Dei, verbum autē Dei natum ex
hæresi nunquam audimus, nec legi-
mus vsquam: siue quoniam angus-
tior via Ecclesiæ est & asperior ad
salutem, siue quia semitæ hæresium,
propter illecebras, sunt amœniores
ad fraudem, propter cōmunem vul-
gi cursum, patētiores ad interitum.
Eamq; ob causam, credo, fuit sem-
per

per maius gaudium angelis de recta
perata vna oue, quæ perierat, quā
de seruato vniuerso grege, qui nus-
quam aberrarat. Impingere qui-
dem ac labi inconstantis est, fateor:
resurgere autem, cum possis, nolle,
hominis perditum. Atqui verò potest
fieri, vt D. Augustinus censet, vt a-
nimo quispiam sit in Ecclesia, cor-
pore foris: vicissimq; animo foris,
intus corpore. Sed horum iudex
Dominus. Inconstantia quidem
leuitatisq; nota minimè caret, qui
deserto veritatis orbe, ad errorū a-
syla confugit: sed hīc remanere, il-
luc, non reuerti, nō solū inconstantis
est, verum peruersi hominis etiam.
Magna

Magna fuit inconstantia, magnūq;
dedecus deficientis Petri, gloria au-
tem & lætitia maxima reuertentis.
Paulus Ecclesiam, dum errabat,
persequebatur hostis: eandem con-
uersus, mox vt fidelis ciuis tuebatur.
Augustinus verò quid: certè quoad
Manichæus erat, hæresin propu-
gnabat, Ecclesiæ oblectabatur: cū
reliquisset, castam ei fidem præstitit
semper. Osius Cordubensis Præ-
sul, fraude deceptus Arianorum,
imprudenter subscripsit Syrmienti
Synodo: admonitus autem ab E-
piscopo Alexandrino, errorem cor-
rexit, ad Ecclesiam reuertit. Quan-
quam verò ingens peccatum est,
priuato

priuato lapsu publicam causam Ec-
clesiæ facere deteriorem, at nullo
modo profectò tantum malum pu-
tandum est, erroris commissi, quàm
dimissi pertinax defensio. Non in-
fior, me nonnullis uestris circum-
uentum fuisse & imbutum opinio-
nibus, communiq; huius seculi tem-
pestate longius aliquanto à vero
portu Ecclesiæ prouectum: verum
continuo, vt id potui per ætatem
sentire, vela verti, in stationem re-
turri, anchoramq; fixi eo in loco,
vnde me, Dei auxilio, in posterum
nulli hæresium fluctus deturbabūt.
Desinas ergo Melanthon, mihi
perfidiolæ defectionis stigma inu-
tere,

rere, cum, si mellita venena vestra
non satis cautè vitabam adolescēs,
ea nunc detestor, ea nunc execror,
ea nunc fugio homo ætatis matu-
rioris: sinasq; scholis id licere Chri-
stianorum, quod Aristotelis Ly-
ceo, hominis ethnici licebat, ne,
quod veritatis proprium est, ami-
citiae tribuamus. Neq; temerè à me
hoc, aut prorsus incitè dici, ut im-
periti suspicantur, neq; malitiosè,
ut calumniantur non incerti ho-
stes, sed verè atq; piè, ipse euen-
tus abunde demonstrabit aliquan-
do. Postquàm verò nomen per-
sonæ meæ sat graui oneratum in-
uidia ac deformatum putasti, ad
libelli

libelli mei oppugnationem defle-
xisti stilum, ac dicis illum esse ἀμα-
ξιν βλασφημίαν, hæc duo verba ex
Demosthene mutuatus, & quod
ille rectè pro ipsius causæ statu di-
xerat, tu in personam meam per-
uersè congesisti. Nam tametsi in
ἀντιγορίαις vestris quædā est κατηγορία
mea, non diffiteor: verùm aio
categoriam à lædoria & blasphem-
ia differre non parum: quem-
admodum ipse non incertus esse
potest interpret sui Demosthenes,
ἐγὼ λοιδορίαν, inquit, κατηγορίαν τούτων
διαφέρειν ἔγνων, τῷ πλὴν μακρὰν κατηγορί-
αν ἀδικήματ' ἔχειν, ὧν ἐν τοῖς νόμοις ἐν-
στὴν ἀτιμωρίαι, πλὴν δὲ λοιδορίαν βλάσ-
φημίαν, ἃς κατὰ πλὴν αὐτῶν φύσιν τοῖς
ἐχθροῖς περὶ ἀλλήλων συμβαίνει λέγειν.
Ecquod

Ecquod certius requiris, inter contumeliam & ipsum causæ negotiū, discrimen? Proposui ego antilogias vestras in libro meo, easq; à vobis quondam publicè inuulgatas, à me nunc repetitas duntaxat. Quæ antilogiæ si noxiæ, si perniciosæ sunt, & accusationi illas, & legum poenis subijci necesse est: sin minus, absolui oportebit. Intelligis, credo, Melanthon, eam, quæ est in libro meo, accusationem antilogiarum, non lædoriā, sed categoriam esse, multo minus ἀμαξίω βλασφημιῶν, quas ait Demosthenes hostibus iuxta suam cuiusq; naturam conuenire, de sese mutuò dicere, Quo fit, ut ipsemet

ipsemet te eius, quò me cōdemnas, peccati reum non obscurè renunties. Quid enim? plaustra ne blasphemiarum sunt, si quos publicè edidistis, libros vestros legimus, si excutimus, si ea quoq; ex diametro quæ sibi repugnant, proponimus concilianda? Si itaq; blasphemi sunt habendi, qui antilogias vestras recitant, quo in loco vos haberi debetis, qui eas cōmenti estis, qui eas conscripsistis, qui non dubitastis, eas, vti purum expressumq; Dei verbum, populo venditarer & discipulos vestros in illorum verba iurare cogere? Addis porrò, & quod more rhetorices tuæ ante in
D genere

genere coeperas, vt definires id sigil-
latim, asseris me non solum tibi, ec-
clesijsq; vestris rabiose (ô V Vitten-
bergensis Scholæ vrbauitatem &
elegantiam) maledicere, sed libros
etiam propheticos & apostolicos
afficere contumelia. Hæc ista tua
legens Philippe, non te hercule, sed
Patrem tuum in te loqui sum arbi-
tratus, cui nox dies est, & lux te-
nebræ. Quid autem tibi responderi
ad ista debeat, inuentu non tam dif-
ficile est, quam quid pijs auribus e-
disseri, difficillimum. Si te dico tur-
piter mentiri, rectè quidem tibi re-
sponsum est, non enim est secus, sed
parum ciuilitè satisfactum pijs vi-
ris

ris atq; modestis. Quapropter ne e-
go νεῖδος ἔαυ ἀντιλοιδόρῃς, vt Diuus
Petrus vetat, aio te omne excutere
maluisse, quàm vllum mordere fre-
num. Nam quod dicis me tibi rabi-
osè tuisq; ecclesijs maledicere, esto,
quanquā id non feci, quale id esset,
et quàm indignū facinus. Si tibi fas
est, tanquam alteri cuipiā Polycra-
ti, maledicere vniuersis, quomodo
iniquum, te malè audire vicissim à
nōnullis. Sed ego, sicut ante me ob-
strinxi, non ita quid iuris est, quàm
quid necessitatis nostræ, & licentiæ
vestræ, sequar in hac responsione
mea. Quamobrem ne cogar id,
quod minimè verè dicis, me verbū

Dei afficere contumelia, duriori alio
quo verbo exequare, peto abs te
perquam humaniter, ut eius rei vlla
lam vocem aut quæ minor est, vnam
literam ex toto libello meo profe-
ras, cui vlla insit, non solum mani-
festa contumelia, sed aliqua saltem
in apostolicos aut propheticos ser-
mones contumeliæ suspicio. Ego
me non magistrum doctorum, sed
Ecclesiæ orthodoxæ discipulū pro-
fiteor, Christianumq; hominem,
atq; sic omnino edoctum, ut docuit
Ecclesiā, esse sermones Prophetarum
atq; Apostolorum ipsum Dei
verbum: quo secundum Deum,
neq; sanctius quicquam, neq; diui-
nius

nus vsquam reperiatur: cui fidem
habere firmam debeant omnes, re-
fragari nemo: cui demi aliquid,
quod adesse oporteat, sit scelesti sa-
crilegij, addi, quod abesse, nefariæ
hæreseos. Ita planè de scripturis
sacris sentio, num aliud tu in libro
reperisti meo? Non spero. Atque
tibi si aliud videtur, tu fac in scrip-
tis meis, quod ego in tuis (hæc enim
lex Diuo Augustino æquissima vi-
sa est) & propone publicè: adeoq;
me non offendes, quin vltro tibi
sim gratiam habiturus. Verum
dum id simulas, Philippe, agis lon-
gè diuersum, ut, quoniam nimis
muliebri putas fortasse illud Græ-
D 3 corum

torum ἀκρίβειαν, virilius sit imitari
Tiberiū Cæsarem, qui, quod ma-
ximè cupiebat, simulabat se nolle;
& quod nolebat, velle voluit vi-
deri. Recitavi ego in Antilogijs
non sermones Prophetarum, non
Apostolorum, sed vestros. Atq; hos
dum commemoro, dum redigo in
ordinem, dum legendos propo-
no, clamas tu, me sermones diui-
nos contumelia afficere. Quid ob-
secro tibi vis Melanthon? Non
quidem vis certè videri, at vis pro-
fectò penitus scripta ista vestra, &
quas ex his collegi, antilogias, tã-
quàm Dei verbum, sermonesq; A-
postolorum nos adorare, pro non
incerto

incerto numine colere debere. Ro-
manus Pop. C. Cæsarem, quòd
dicta sua pro lege haberi volebat,
execrabatur; nec iniuria; etenim
lex est, non vnus aut alterius libi-
do hominis, sed prudentum viro-
rum decretum. Quantò isthæc ar-
rogantia tua execrabilior, qui ma-
nifestos errores, planeq; hæreses iã
olim damnatas, nos tyrannicè iu-
bes habere pro sermõibus Prophe-
ticis & Apostolicis, atque pro ipso
Dei verbo? Quid tu aliud, quàm
Sathanas, vt prostrati, te sermõesq;
tuos adoremus? Recēdere tua scēdis-
sima errata, quorum nunc te pudet
aliquo modo, si hoc est sermones

Prophetarum & Apostolorum afficere contumelia, nunquid errores tuos non exæquas scripturis diuinis, atque aded etiam ipsi Deo? Quam aliam expectamus abominacionem in templo Dei stantem videre? Nullam profectò: nam signa concurrunt reliqua. An pseudoprophetæ multi non venerunt? non multos seduxerunt? An aliàs vnquàm plus refrixit charitas, magisq; nequitia, quàm hoc seculo nostro, abundauit? In Ethnicismo forsità, in Christianismo nunquam magis. De dissensionibus autem, quas Christus prædixit, num signa dubia sunt? De fide pugnant filius

lius aduersus patrem, aduersus matrem filia, soror aduersus fratrem, & contrà. Quam ob causam verò? Quia dum tu tua, alij prophetæ sua dogmata esse expressum Dei verbum asseritis, dumq; auditorum alij tua amplectuntur, repudiant aliorum, vicissimq; alij tua abominantur, & præferunt vel Osiandri, vel Caluini, vel Illyrici, vel Suenckfeldij decreta, an mirum est, ex tali opinionum diuersitate atq; pugnantia non solùm in multis prouincijs ac vrbibus, verumetiam in singulis domibus tantas esse, tamq; nefarias de fide contentiones? Hi cum te adorant Idolum suum, illi alios, &

D s singuli

singuli diuersos, ea ne demum schisma
mata miramur euenire. Dicis im-
pios esse clamores meos, qui vocife-
rer esse diuinum sermonem am-
biguum, veluti σφιγγὲς ænigmata,
ac potius μῦθον ἔγιδος. Contume-
lia quidem grauis est, inquit Hip-
prias apud Plutarchum, sed longe
grauior calumnia, quod hæc legi-
bus coërceri non potest, illa potest
nonnunquam. Nunquam dixi,
multò minus vociferatus sum Phi-
lippe, diuinum sermonem esse aut
Sphingis ænigmata, aut pomum
litis. Vtrumque est sigmentum tuum,
non dictum meum; ac nisi impro-
bus maus, quàm ingenuus hostis
videri,

videri, proba, quod asseris: osten-
de, quod occultas, scilicet vbi nam
istud dixerim, scripserim, vocifera-
tus sim, monstra: ego enim nego:
quare, quid te deceat, haud ignora-
ueris. Nec etiam illud, quod di-
cis me clamare, diuinum sermo-
nem, hoc est, scripturam S. esse per
se ambiguam, est ex omni parte ve-
rum. Etenim quis Christianus ita
vel insanæ mentis est, vel fidei ca-
tholicæ imperitus, qui Spiritum
Sanctum, quem diuinarum scri-
pturarum authorem prædicamus,
arguat ambigui fallacisq; , veluti
Pythiū quendam Apollinē, oracu-
li: Oro te Philippe, ne me, vllōsue
catho-

catholicos tam nefarij, tamq̃ bla-
sphemi flagitiꝝ graues inuidia apud
populum. Nunquam in mentem
mihi vlla venit de certitudine scri-
pturarum dubitatio, tantum abest,
vt istud vociferatus sim alicubi.
Quanquam non inficior, S. Patres
aliquando obscuram esse & ambi-
guam scripturam dicere: at profe-
ctò nequaquam hoc animo, quòd
ipsum Dei verbum existiment per
se fallax incertum uel esse, aut obscu-
rum, aut ambiguum, (quis enim
possit lucem tenebras credere?) sed
quoniam non omnibus obtingit
æquè excellens mentis lumen, cum
aliꝝ obtusius, aliꝝ acutius rectum scri-
pturæ

pturæ sensum queant cernere, sit,
vt illis obscura, his aperta & clara
videatur. Si hoc locutionis tropo
(quanquam ego me ita locutum
nō memini) nunc vel ego vel alius
quispiam, veterum autoritate fre-
tus, diceret, Scripturā S. ambigu-
am esse, num idcirco diuinum ser-
monē cōtumelia, vt tu censes, affe-
cerit? Erras Philippe, vel potius
sciens volensq̃ peccas, odio mei, a-
more tui. Quid enim? politia Mo-
sis nonne magna ex parte est alle-
goria adumbrata de futura luce
Christi & Ecclesiæ? si omnia quæ
aut Moses nobis, aut, qui hunc se-
cuti sunt, duces, & prophetæ, ac re-
ges

ges scripta reliquerunt, non nisi ad
literam seu historiam exigi, nec ali-
ud in ijs, nisi ^{ῥῶ γὰρ} retinendum pu-
tas, quantam tu syluam infinitæ a-
perias absurditati: Exempla tibi
possum varia referre, si sit opus,
quæ ipsemet præsens cogoui. Quid
aliud, nisi istud dogma tuum, Phi-
lippe, Anabaptistas in eū traxit er-
rorem: Regnum Davidis somnia-
bant: uxores tot licere, quot libeat
ducere: incesta cōmitti, peccatum es-
se non putabant exēplo Lot. Nam
dum ^{ῥῶ γὰρ} solū secuti sunt, catho-
licum sensum amiserunt, eumq; in
errorem, te duce, iuerunt præcipi-
tes: De Prophetis sermonibus
quid

quid opus est literis si ita aperti sunt,
si nil habent abstrusi, si nil obsuri-
tatis, quid attinebat Philippum A-
postolum interpretari Esaïam Eu-
nucho Candacēs reginæ familiari:
Quid sibi ipse Dominus voluit, cū
parabolarum inuolucris abstrusos
sermones suos haberet ad concio-
nē populi: Nec sanē scripturam
sacram interpretatus fuisset suis di-
scipulis, nisi illam arcanis refertam
mysterijs, variegq; posse, atq; ambi-
guē intelligi significauisset. Epi-
stolas Pauli forsità dices planas es-
se atq; apertas, intellectuq; faciles, vt
illas interpretari non sit necessariū,
satis de genere sermonis lectorem
admo-

admonere. Ita tu quidem Philip-
pe : verum quid Diuus Petrus ?
Certè esse ^{δυσκάλου} pleraque in Pauli
epistolis dicit, quæ indocti, homi-
nesque instabiles soleant, cum ea non
rectè intelligant, perperam maleque
detorquere in suam ipsorum per-
niciem. Iam verò (multa autem
hic prætereo) si ipsamet de se scri-
ptura sacra testis est, quod sit ab-
strusa, quod multis recondita my-
sterijs, idque adeo etiam, vt ambigui
ex se, perniciosique sensus queant pro-
mi : quid est Philippe, quod deside-
res amplius ? Causas autem si for-
te, cur diuini sermones sæpe abscon-
diti sint, requiris ? Antiquos consu-
le

le scriptores, Clementem Alexan-
drinum, Epiphanium, Basilium
Magnum, & huius fratrem Gre-
gorium Nazianzenum : & Lati-
nos nostros, Ambrosium, Augu-
stinum, & item alios. Singulorum
hic ascribi sententias, longum esset :
libri eorum extant, reperies, quod
asseuero. Et vt ego ex patrum sen-
tentia, meam pronunciem, Deus
idcirco medullam diuinorum ser-
monum voluit esse mysteria, quod
hæc, quia à verbo ^{μυστ} hoc est, ab
occludendo nomen traxerunt, non
cuius debeant, sed his, quibus ad ea
Sacramenta clauis Ecclesiæ data,
certa lege patere, vulgo occludi.
E Quid

Quid igitur Philipper Negas ob-
scuros esse diuinos sermones? Ais
ita apertos omnino, vt nullum vl-
li possint ambiguum sensum præ-
bere? Ita Zaducae olim, vt Iose-
phus recenset; Ita Ariani, vt Ba si-
lius: Apostolici & Dimæritæ, vt
Epiphanius. Quid ergo tibi vis,
cum eas in Ecclesiam Dei hæreses
reducis? Pro te nunc respondebo,
quoad responderis ipse. Hoc vis
profectò, primum, quia authoritas
regni vestri pendet ex applausu se-
ducti populi: proinde huic vt blan-
diare, vt hunc teneas deuinctum,
vt hic sibi altum videatur sapere,
persuades faciles intellectu esse scri-
pturas,

pturas, non ambiguum Dei ser-
monem, cuius sensum illius, & my-
steria obuia occurrere. Credit
hoc ita esse illiterata multitudo:
cui tamen, si cum Illyrico tibi a-
gendum, idem ius eripis, quod ei-
dem tribuis vicissim, si pugnan-
dum tibi contra nos. Hoc enim
carmen, μή κρίνῃς ἀρετὴν λαοδίκῃ σοφίῃ,
in Pontificio certamine improbasti
semper, iam idem approbare cæpi-
sti in perduello Illyrico. Deinde
quoniam dicitis nihil vos in conti-
onem, nisi nudum, nisi purum, nisi
expressum Dei verbum afferre, sci-
licet, vt hoc fallaci prætextu credant
imperiti homines, commenta ve-
stra,

Ara, locos communes tuos, Confessionēq; istam Augustanam, esse Dei verbum, esse sermones Apostolorum, esse oracula Prophetarum. Postremò id deniq; efficere vis, vt, cum illud de nobis persuasum populo est, hoc de vobis etiam habeat persuasum: quasi vos nihil loquamini, nisi scripturam sacram: nos contrà nihil, nisi traditiones humanas atq; hominum commenta. Non minus in ore, quàm in cauda veneni habet iste serpens: falsum est enim, vos nudam scripturam afferre: in Deum blasphemia est, tuos locos esse Dei verbum: mendacium quoq; nos Dei verbum abjicere,

abjicere, humana decreta, pro diuinis plebi obtrudere. Sed hæc tu fundamenta in nobis sceleratè confingis, vt mendacia in his tua exædificata cum aliqua specie possis obumbrare. Amplectimur nos scripturas S. & integras quidem, non (sicut vos soletis) vlla parte mutilas: exosculamur oracula Prophetarum: sermones Christi, & Apostolorum sacrosanctos habemus: vniuersa deniq; S. Biblia, legem scilicet, & euangelium, recipimus, veneramur, sequimur, & eadem integra quidem, nulla parte sui truncata. Quod, obsecro, à nobis Dei verbū exigis aliud? At verò, quoniam

E 3 niam

niam non hoc agis, quasi id igno-
tum sit tibi, sed illud, quod supra
diximus: itaque ut certū huic quæ-
stioni figamus terminum, aio hunc
esse scopum vniuersæ litis, non v-
tri expressum Dei verbum habe-
ant aut allegent (neutra pars enim
hoc in loco sibi deest) sed vtri ve-
rius Dei verbum intelligant, recti-
us explanent, concinnius interpre-
tentur. Ea cum sit huius de verbo
Dei, controuersiae summa conten-
tio, vos interea, altera eius parte
disimulata, vociferamini, traduci-
tisq; nos vulgo, quasi scripturam
sacram nolimus esse controuersæ
religionis iudicem. An non dete-
standa

standa isthæc vestra impudentia est;
Scribimus, dicimus, testamur pu-
blicè atq; priuatim, nos nullum vel-
le huic liti iudicem, nisi solum Dei
verbum; at non, vti vos, dimidia-
tū, sed integrum, hoc est, & ipsum
scripturæ S. textum, & orthodoxū
eius intellectū pariter, τοῦ θεοῦ νοῦς καὶ
λόγος, τοῦ ἁγίου πνεύματος
καὶ λόγος. Hæc enim duo ad integritatem di-
uini verbi pertinere, docuit nos D.
Paulus, cum ait: State fratres, &
tenete traditiones meas, quas edo-
sti estis, siue per sermonem, siue per
epistolam nostram. Eum Pauli lo-
cum consensus Catholicæ Eccle-
siæ, non secus, atq; iam est dictum,

E 4 intel

intellexit vnquam. Verùm tu vt
hæc, quæ copulata sunt, diuellas,
Epiphanij dictum profers nunc,
protulisti etiam in colloquio Vvora-
maciensi, ex ea, quam aduersus
Catharos habuit, disputatione.
ἀλλὰ πάντα τὰ θεῶν ῥήματα οὐκ ἀληθοῦς
θεῶν, ἀλλὰ ὡς ἐκ θεωρίας δὲ θεῶν καὶ ἀποστο-
λῶν, εἰς τὸ εἰδέναι, ἐκείνης ὑποθέσεως πλε-
οῦναι. Hoc Latinè sic verti po-
test. Non omnia verba diuina e-
gent allegoria, sed prout sese ha-
bent. Speculatione namque indi-
gent & sensu, vt sciri possit, quæ
cuiusq; propositionis vis sit, aut no-
tatio. Quo ex dicto persuadere ni-
teris, adeò aperta esse & plana scri-
pturarum mysteria: vt, quoniam

allegorijis

allegorijis nihil habeat inuolutum,
opus non sit operosa illa & Ca-
tholica S. Patrum interpretatione:
& vt vobis sub hoc obtecto vela-
mine, liceat nō interpretari modò,
sed vestras interpretationes etiam,
commentariosq; esse purum Dei
verbum, asserere. Quàm porrò
multiplex vna ista in re fraus tua
se occultat Melanthon: Primum
quia, ne ista impostura tua queat
deprehendi, non assignasti, vbi id
dixerit, & quo in loco, Epiphani-
us: deinde dictum Authoris frau-
dulenter mutilatum produxisti:
postremò, dissimulasti similes Epi-
phanij sententias, è quibus illud di-

E s Etuna

Etum potuisset rectius intelligi. Dixit Epiphanius, & dixit verissimè, non omnia scripturarum verba allegorica esse. Quid hoc ad causam? Qualis autem ista tua est Melanthon, connectio? Quædam verba non sunt allegorica; ergo tota scriptura sacra non eget catholica interpretatione. Quàm sis absurdus, vide. Esto: fingamus nullas omnino esse in scripturis Allegorias: idcirco ne catholica scripturarum interpretatio repudianda est? O quàm hoc in loco tibi palpitat cor tuum, quàm tremis mens, tanti sceleris sibi conscia. D. Epiphanius scripturas sacras neq; semper ad Allegorias

as referri oportere, sed & alios quosdam explanandi modos docet: videlicet, initio requiri ipsum scripturæ textum: deinde & hunc speculatione quadam discutiendum esse, adhibita methodo scientiarum, ac sensu externo, rerumq; experientia: præterea, ne quis sua deciperetur theoria aut sensu, sicut facillimè fieri posset, ostendit (quod tu veteratoricè obtruncasti) opus quoq; esse traditione S. Patrum, & Ecclesiæ. Sic enim cōtinuò subtexuit, *ἡ δὲ ἐκ τῶν παλαιῶν κεχρημένη. ἐν γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς δύνανται λαμβάνεσθαι. διὸ τὰ μὲν ἐν γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει παραδεδωκασθαι ἅγιοι ἀπόστολοι, ὡς φησιν ὁ ἅγιος ἀπόστολος, ὡς πρέδωκα ὑμῖν. Ἐὰν οὖν οὕτως δὲ δάσκω, καὶ οὕτως πρέδωκα ταῖς ἐκκλησίαις.*
Latinè

Latinè sic forsitan. Oportet etiam
traditione uti : non enim omnia
possunt ex sacra scriptura sumi. Ea-
què de causa quædam in scripturis,
quædam in traditione tradiderunt
S. Apostoli, ut inquit D. Paulus :
Sicut tradidi vobis : & alibi. Sic
doceo, & sic tradidi Ecclesijs. Quid
magis potuit, quam hoc ipsum, re-
pugnare assertioni tuæ. Tu ut do-
ceas solam debere nudamq; scriptu-
ram esse iudicem controuersiarum,
submoueasq; hoc dubium, ne pu-
tetur scriptura, propter allegorias,
per sese sola obscurior esse, quam ut
queat à quouis intelligi, authori-
tatem Epiphanijs obtendis : qui
pror-

prorsus in te pronunciat contrari-
um, propositis duobus interpre-
tandæ scripturæ modis, vno per
methodum ἢ ἀνωτέρας καὶ ὑστέρας, al-
tero per traditiones Apostolorum
non scriptas in chartaceo codice,
sed in viuo corde Ecclesiæ. Hunc
posterio rem modum tu furtim sup-
presisti, superiore m clam vsurpas-
more tuo : sed vulgo ne hunc qui-
dem vis in te animaduerti, ne non
solam scripturam videre iudicem
velle : quæ adeò sit plana, pateatq;
æquè vniuersis, ut credat populus
interpretatiõe opus nulla esse, cum
non omnia allegorijs sint abstrusa.
Cur, si ita tibi probatur Epiphani-
us, non

us, non etiam hunc illius locum sic
scribentis cōtra Arium, produxisti;
ὅλη γὰρ ἡ βίβλος παροιμιαὶ εἰσὶν. πᾶς δὲ
παροιμία ὁμῶς οὐ ταυτ' ὅστις τῇ δυνάμει,
ἀλλὰ ἄλλῃ μὲν διηγέται, ἄλλῃ δὲ δυνάμει
ἀλλήγορεῖται. Non ideo hoc conten-
dit egregius Pater, quod nihil in
scripturis putet esse germano ex-
pressum sensu, absit, sed quod nul-
quam non recondita lateant in scri-
pturis arcana Dei mysteria, quæ
haud dubiè, vt agnoscat Ecclesia,
scripta sūt & dictata per Spiritū. An
non te pudet, tædetq; Philippe, eius
tam turpis, tamq; manifestæ impo-
sturæ? Ecquid, nō est hoc disiuncta
confundere, diuellere cōiuncta, mus-
tilare solida, accumulare aliena. Eius

crimini

criminis dū me infirmulas falsò, ip-
sum te eius verè condemnas. In ha-
sce salebras Philippe, vbi te vides
cōiectum iri, nec incerto icū iugu-
lumpetituum, ibi tu exclamas, me-
tu percussus haud inani, tuum gre-
gem esse veram Dei Ecclesiam: &
continuo, vt quàm ista Ecclesia ve-
rè Dei sit, declares, opem imploras,
fidemq; popularium tuorum: quia
enim talis ista Ecclesia vestra, in qua
vera habitare concordia nō possit:
itaq; cum tot vndiq; hostes irruant,
saltem syncretismo pax domi vt si-
muletur tantisper, quoad oppressis
externis hostibus, domi ad deposi-
ta arma possitis reuerti per ocium.
O tesseram

O tesseram Ecclesiæ vestræ nobi-
lem. Nec profectò potuisses Phi-
lippe, aut personæ tuæ quicquam
aptius, aut nouæ disciplinæ vestræ,
quod magis proprium esset, effin-
gere. Sed quid est syncretismus?
quid sibi vult? Vbi in scripturis
expressus? Lege tecum agam tua,
nec sit molestum scripturas me exi-
gere. Paulus ita quidem, sed ex
versu Epimenidis,

μη τις ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐστὶν ἡ ἀρετή.

Hoc fundamentum syncretismi est:
iam parietes videamus & tectum.
Plutarchus meminit, & passim re-
ferunt historiæ, Cretas peruersis
domesticarum rerum studijs deditos
fuisse

fuisse semper, vnde tam pertinaces
extiterint mutuae inter ipsos con-
tentiones, vt nunquàm non inte-
stinis laborauerint discordijs, nec
vlla alia in re conuenirent, nisi cum
vicinis vbi bellum gerendum, so-
lummodo interea pacem vt domi
simularent, quò robustius possent
exteris gentes inuadere. Ex hac
sanè Cretensis populi infamia no-
men traxit syncretismus. Quàm
autem tu euangelicè hoc, dum sua-
des syncretismum tuis, ego nescio,
tu videris. Propheticus sermo pa-
cem non fictè iubet, sed verè colit
& sermo Apostolicus, corde nos
vult mutuo diligi, non lingua, non

F voce,

voce, non simulatione. Nec sanē
vllum reperio, quod rectē imitari
polsis, exemplum syncretismi, sed
quod omnino vites, est in prom-
ptu. Nobilis enim ille Israelita-
rum Dux Samson (nimirum vt in
veteri lege extaret aliqua vmbra,
cuius res in noua pōt manifestare-
tur) aliquot vulpium caudas, quasi
vno vinculo constrinxit, capita il-
larum dissoluta reliquit, dimisitq;
sic vulpes cauda ligatas, capitibus
disiunctas in segetem Philistæo-
rum, vt hanc incenderent. In hoc
vulpium factō imaginem hæreseos
gnauiter expressam, sapientissimi
viri iam olim animaduenterunt,
Ambro-

Ambrosius, Augustinus, & pleriq;
aliij Patres sancti. Nam quēadmo-
dum vulpes capitibus diuersæ, alia
aliō tēdebat, & omnes tamen cau-
dis in vnum colligatis, quasi ad in-
cendiū segetis cōspirasse videbantur:
ita longo rerum vsu compertum est
sectarios domi discordes esse solere,
& in multa ducum diuisos capita,
foris caudas viresq; coniungere ad
oppugnationem Ecclesiæ. Sed hæc
umbratilis imago veteris testa-
menti est: rem videamus in nouo.
Etenim quod typo vulpium præ-
figurauerat Samson, id re ipsa Io-
annes Apostolus expressit in illa
bestia: quæ diuersa habuit multa-
F 2 capi-

capita, caudam vnā : capita sibi
aduersa erant, cauda adēdō concors,
vt hæc tertiam ē cœlo partem stel-
larum detrahēre potuerit. Quid
hæc bestia habet diuersum à Philis-
taeis vulpibus, nisi quod hæ vmb-
ram hæreseos expresserint, illa
hæresiarchiam omnium sectarum.
Nunquid secus hæretici vllō tem-
pore? In cunctis, inquit Augusti-
nus, alijs dogmatibus semper di-
scordes sunt hæretici, in hoc solo
concordes, vt vnanimes oppugnēt
Ecclesiam. Cum suades socijs syn-
cretismum Philippe, quid effectum
studes? Profectō nihil aliud, quā
in Lutherana bestia vt diuersa ca-
pita

pita mancant dissoluta, cauda col-
ligetur, ac sit vna, quæ suam cœlo
tertiā partem syderum possit au-
uellere. An non iam penē effeci-
stis, quod bestia fecisse dicitur? An
non tertiam orbi christiano par-
tem, præsertim in Europa, detra-
xistis? Demosthenis verō dictum
quā alienum sit à syncretismo isto
tuo, ipsemet passim abundē edisse-
ruit: siquidem non hortatur suos
ciues ad fucatam aliquam concor-
diæ speciem, sed iubet exemplo suo,
ex animo omnes simultates, inimi-
citarumq; fibras excidere. Tantum
absuit præstantis viri atq; honesti
consilium à peruerso syncretismo,
F : quan-

quantum distat vera pax à simula-
tis inducijs. AEgrè fers, mihiq̃
succenses vehementer, quòd con-
fessionem vestram Pandoram He-
siodi nominaui; ac succenses pror-
sus iniquè; etenim cum syncretis-
mus is, quem socijs suasisti, ad vi-
uū exprimat (sicut ipse vides) Be-
stiā Draconis; quid restabat aliud,
quin, sicuti meretricem illam audi-
mus bestiæ insidentem, propinare
ex aureo poculo venenum genti-
bus; ita etiam immani isti bestiæ
tuæ, hoc est, syncretismo insideat
vestra Confessio Pandora, propi-
netq̃ cūctis mortalibus ex Apolo-
giæ pixide multo lætalius venenū,
quàm

quàm vllum cogitari possit, quip-
pe omnis generis hæreses, schisma-
ta, seditiones, animarum interitus,
rerum publicarum euerfiones. Nec
existimes velim, dum vel hæc scri-
bo, vel antilogias vestras collig-
go, me id agere, vt vestras vo-
bis exprobrem calamitates; è qui-
bus scio veritatem doctrinæ nos
metiri non oportere. Proinde
nolim putes me adeò esse petu-
lantis linguæ, animiq̃ ab omni
humanitate alieni, vt ex tuis, alio-
rumq̃ miserijs mea vener gaudia.
Nec fuerat opus mihi scelera no-
strorum hominum obijcere, cū scias
me de vitijs Cleri moribusq̃ non
F 4 agere

agere censorem, tametsi neutrius
partis delicta probem, cum hæc ad
abulum rerum pertineant, res ipsæ
ad stabilitatem doctrinæ. Admo-
dum longi temporis præscriptio-
nem opponis admonitionibus no-
stris, cum iactas te doctrinam iam
triginta annos natam profiteri,
quasi illa hoc temporis spatio Ca-
tholicæ veritatis ius titulumq; ade-
pta, possessionem abundè præscri-
pserit, in litem vocari non debeat.
Nonne te pudet tam puerilis, tam
variæ, stultæq; iactantiæ? Ea de-
mum legitimam ætatem ferre di-
sciplina dicitur, ac est, vt Clementis
verbo utar, *πολιὸν μέθημα*; cuius pos-
sessio

sessio potest ad omnes prouincias
vniuersi Christiani orbis extendi;
cuius ætas potest reuolui, continu-
ata, nec vsquam interrupta, tot se-
culorum serie ac successione, ad ip-
sos apostolos ad discipulos Chri-
sti. Quanto igitur tu Ecclesiam in-
eptius post annos mille & quin-
gentos mones, quam ego te post
annos triginta? Quæris autē quid
reprehendam in Confessione ve-
stræ. Num dubium id est, quasi ve-
rò in meretrice Pandora & in eius
pixide seu poculo abominationis,
non sit quod meritò queat repre-
hendi? Sedet confessionaria ista
Pandora in dorso syncretizantis
F. s. bestia.

bestiæ. Quid autem facit? Capita
sectarij regni vestri disiungit, cau-
dam colligat, eamq; in coeli stellas
extendit, hoc est, in Ecclesiam:
quippe foeminam illam duodecim
stellis ornatam, solisq; amictam
splendore, vastat, in eremum expel-
lit, infantemq; eius, quem præsen-
tem in Eucharistia adorabamus,
abigit: in cælo illum, non in terris,
esse vult. Quid præterea? Tantum
effudit ex pixide, aureoq; illo suo
poculo veneni, quantum satis fuit
ad exitialem Christiani orbis pe-
stem, atque luem Lutheranae hæ-
reseos. Quæ dum sacerdotium non
fert amplius, Ecclesiam planè, foe-
minamq; illam, de qua ait Ioan-

nes, in desertum propellit ex Ger-
mania: dumq; Christū filium Ma-
riæ non vult esse in eucharistia, sed
alligat illum ad certum quendam
coeli locum: dumq; tollit incruen-
tum illud Ecclesiæ matris sacrifi-
cium, quid hoc aliud est, quàm quod
Ioannes prædixit, infanēt corona-
tæ foeminæ prorsus ablegare? Sed
obiter hæc de syncretismo vestro:
quem alij forsitan penitius rima-
buntur. Aliquanto prolixius de
priori parte libelli, quàm vole-
bam: de altera agam contractius:
nec enim ipsa causa hoc postulat,
cum in meo libro nihil actum à me
sit, nisi dogmata vt recitarē vestra.
Nam

Nam vera illa sint, an falsa, tum non disputabam, cum ea colligerem, satis esse ratus, certò nobis ut constaret in colloquio, quid de vna quaq; parte controuersæ religionis vos sentiretis. Sed eum libelli nostri scopum tu præteruēctus Philippe, ne recta via lector, sed ambagibus duceretur, tria genera disputationum proponis: primum de persona mea: secundum de controuersis dogmatibus: tertium de antilogiis vestris. Sed cum priora duo ad statum libelli mei non pertineant, omittam hæc, & in tertio genere, quod obiecisti, criminans me falsæ allegationis, ad id iam tibi respondebo.

debo. Nam in meam personā, quæ tu cæteriꝫ tui similes cōtumeliæ causa confingitis, talia sunt, ut nemo vestrū in faciem ea mihi audeat dicere. Acquiesco igitur his, quæ suprà ad defensionem famæ meæ dixi: quoad mihi detur facultas coram agendi vobiscum: quod semel dictum scitote, ne dicendum sit sæpius. Quod ad ipsa dogmata, quæ passim aspersisti libello tuo Melanthon, attinet, alibi, si vixero, adiuvante Deo, agam tecum, inprimisꝫ aduersus seditiosum istud tuum scriptum disputaturus, quod nuper inuulgasti contra articulos Bauariæ visitationis. Nunc verò de his,

de his, quæ libri mei, & responsi-
onis tuæ propria sunt, dicam non
nihil. Principio, negas vos de ma-
trimonio hæc verba vel scripsisse
vel dixisse vspiam, Matrimonium
non esse sacramentū diuinitus in-
stitutum, sed ab hominibus in Ec-
clesia inuentum, ignorantia tam
rei, quàm verbi abductis. Negas,
inquam, hoc dogma (qui nefarium
esse vides) & hæc verba esse vestra,
iratusq; exclamas, Dic sceletate sy-
cophanta, vbi vnquam ab vllō in
nostris ecclesijs dictū sit, matrimo-
nium ab hominibus inuentum esse.
Ita ne tu feroculus es Philippe?
Collige te, & da locū iræ; fulmine
enim

enim isto tuo me propemodum ex-
territum de gradu deieceras. Sed
ne tumultuare, pedem siste, inspicia-
musq; secundum Latinū tomum
Lutheri, cui tu præfationem præfi-
xisti, videamusq; librū de Captiui-
tate Babylonica inscriptū, in titulo
de matrimonio, fol. 87. Ecquid
non ista verba, qua tu negas esse
Lutheri, ego affirmo, sic leguntur:
Sit ergo matrimoniū figura Chri-
sti & Ecclesiæ, sacramentum au-
tem non diuinitus institutum, sed
ab hominibus in Ecclesia inuen-
tum, ignorantia tam rei, quàm
verbi abductis. De re, inquis, non
de nomine est contentio. Quid ais
Philippe?

Philippus: Ecquid non ipse Lutherus tam rei dicit, quam verbi? At qui sic illum sensisse, sic docuisse, palam est ea in concione, quā inscripsit vom Ehelichen leben: &, quæ publice edita est, Anno M. D. XXII. Sic enim habet A tertium. Ich hab also gesagt: Wenn ein tüchtig weib zur Ehe/ein vntüchtigen Mann zur Ehe vberkome/vnd künde doch keinen andern offentlich nemen/vnd wolt auch nit gerne wider ehre thun / seytemal der Babst hie vil zeugen vnd wesens on vrsache fordert. Sol sie zu ihrem Mann also sagen: Sihe lieber Mann/du kauft mein nit schuldig werden / vnd hast mich vmb mein jungen leib betrogen/dartzu in fahr der ehre vnd Seelen selig Peyt bracht/vnd ist vor Gott kain Ehe/

Ehe/zwischen vns beyde/vergünne mir das ich mit deinem Bruder oder nechsten freund ein heimliche Ehe hab/vñ du den namen habst/auff das dein gut nicht an frembde Erben komme/vnd las dich widerumb willigklich betriegen durch mich/wie du mich on meinen willen betrogen hast. Ich hab weiter gesagt/das der Mann schuldig ist/solchs zuuerwilligen / vñd ihr die Ehlich pflicht vnd Kinder zuuerschaffen. Will er das nit thū/sol sie heimlich von im lauffen/in ein ander Land/vñ daselbs freyen. Sollichen rath hab ich zu der zeit gegeben/do ich noch schew war. Aber jetzo wolt ich wol bas darein ratthen/ vnd ein solchen Mann oder Weib/der ein Weib also auff's narrenseyl furt/wol bas in die wollen greiffen/desselben gleichen auch einem Weib wiewol das seltsamer ist dan mit Mannen. Es gilt nicht

G seinen

feinen nechsten inn solchen grossen
hohen sachen/die leib / gut / ehre
vnd seligkeit betreffen/so leichtfer-
tig mit der nasen umbföuren. Man
müß es ihn redlich zalen heissen/
das ist so vil geredt / sie sol weid-
lich huren vnnnd Ehebrechen. Ae-
iterum B quarto: Man findt wol so
ein halsstarrig Weib / das seinen
Kopfauffsetzt/vnd solt der Mann
zehnen mal in vnkeuscheit fallen/ so
fragt sie nicht darnach. Die ist
zeit das der Mann sag / wilt du nit/
so wil ein andere: wil Fraw nicht
so kumb die Magd / so doch das
der Mann jr zuuor das zwey oder
drey mal sagt/vnd warnet sie / vnd
lasst es für andere leut kommen/
das man offentlich ire halsstarrig-
keit wisse / vnnnd vor der Gemein-
straffe / wil sie dann nicht / so las-
sie von dir/vnd las dir ein Ester ge-
ben/vnd die Vasti faren / wie der
König Asuerus thet. Hoc

Hoc dogma cum Lutheri propri-
um sit, cumq; tu approbaris com-
mendatione tua, vtri quæso no-
strum rectius conuenit exclamare,
O scelerate Syncophanta: tibi ne,
qui sceleratam hæresin approbasti,
disseminasti, docuisti antea semper,
viciissimq; nunc negasti doceri in
vestris Ecclesijs? An potius mihi,
qui exitiosum istud virus vestrum
retexi atque patefeci incautis homi-
nibus? Nec est, quod hoc in loco
cauilleris, coniuncta à me diuelli,
diuulsa coniūgi, vel demptum quip-
piam, quod adesse oportuerit, vel
additum, quod abesse. At di-
ces, Lutheri istas esse hyperbolas,

G 2 non

non doctrinam tuam. Haud nos
fefelleris Melanthon: tuum istud
est, aut certè tibi cum Luthero cõ-
mune. Nunquid non in tuis est in
Paulum annotationibus, cum ita
scribis in 1. Cor. n. Duo, inquis,
sunt omnino signa sacramentalia,
Baptismus & Eucharistia. Reliqua
sacramenta, quæ numerantur, cõ-
menta sunt hominum. Rogas ad-
huc me, vbi nam illud dictum sit in
Ecclesijs vestris? Aio in VVuite-
bergenſi academia, in VVittenber-
gensi Ecclesia, in mille alijs locis Ger-
maniae; & dictum esse & decanta-
tum, & incultatum non semel, sed
sapissimè. Quo auctore? Primum
Mar-

Martino Luthero, deinde Philip-
po Melanthone, deniq; horum pa-
trum subsecutis filijs. Nonne mihi
Melanthon, hîc abs te iusta data
causa esset diligentius discutiendi
tua? Esset crede mihi: sed tuo par-
cam nunc honori. Illud autem si-
lentio non possum præterire, quin
te rogem vicissim; cur, cum antea
nullum esse sacramentum nisi so-
lam fidem, duo autem duntaxat si-
gna sacramentalia posueris, iam in
ultima locorum tuorum editione
ponas quatuor? Quid veror? Ni-
hili censes referre, siue duo des, cum
debeas quatuor: siue quatuor, cum
duo tantum? Adeò ne res leuicula.

G ; est,

est, vel comminisci sacramenta, quæ
non sunt; vel quæ sunt, respuere.
Itanē nobis licitum est, quemadmo-
dum mercatoribus, calculos cōmu-
tare, vt, qui modò decē valuit iam
valeat aut centum, aut vnū. & con-
trā, qui centum, valeat decem. Ita
prorsus. Illyricani enim & Gehe-
nenses duo receperunt abs te, Lip-
senses tria, Vvittebergæ quatuor
ex locis tuis habentur. Et quam-
uis tibi tria sint quatuor, & hæc
vicissim duo: illis tamen non per-
inde videtur, quando pugnant in-
ter sese, non tanquam res olei ista
sit & palestræ, sed capitis instar:
quemadmodū criminationes vestræ
publicè

publicè decertantes, nō clam testifi-
cātur. De qua dissensione vestra bel-
lè quidam nuper, at dolenter tamen
iocatus: cum rogatus esset, cur non
haberentur septem sacramenta in
Lutheranicis Ecclesijs: imò haberi
septem respondit, & duo insuper.
Vvittebergæ enim esse quatuor, Li-
psix tria, duo Magdeburgi: quæ
in numerum collecta, nouem effi-
ciant. Ita iam vestrates coeperunt nō
obscurè præ se ferre, quàm regnum
istud vestrum non sperent fore diu-
turnum. Alterum caput, quod tu
negas, ego asseuero, tuum est, cum
scripsi aded vos nolle Ecclesiam
alligatam ordinariæ successionī,

vt omnino deleatis vocem (Ca-
tholica) in descriptione Ecclesiæ.
Hoc cum dixi, locos, vbi id factum
à vobis, allegaui. Nec ego primus
istius flagitiosi criminis vos arguo:
fecerunt alij ante me complures. In
ipsa Augustana Confessione, Ec-
clesiam cum tu definis, vocem (Ca-
tholica) exclusisti penitus: in Apo-
logia malitiosè deprauasti, cum ea
de re esses admonitus: contendis
enim non ad gentes pertinere, sed
ad aliquot homines in orbe spar-
sos: scilicet, quando Ecclesia sit cœ-
tus inuisibilis, vt alibi docuisti, eam
doces, non ad successionem ordi-
narij sacerdotij, quod visibile est,
allega-

allegatam esse, sed ad confusionem,
hinc inde sparſæ multitudinis. An
non hoc est, & re, & nomine, vo-
cem (Catholica) ab Ecclesia tol-
lere? In locis quidem communibus
falsè de Ecclesia prolixèq; disputas:
num vllam eius verbi facis menti-
onem? Imò cum ordinariam suc-
cessionem in episcopis continuan-
dam negas, quid aliud negas, ob-
secro, quam velle, ne Ecclesia sit
Catholica? Quid dicam de libello,
quem ex professo de Ecclesia scri-
psisti: quid de libro examinis vestri:
vtrubiq; sanè Ecclesiam ita descri-
bis, vt neutrobiq; vllam velis ex-
tare memoriam huius verbi (Ca-
tholica)

tholica). Hoc tuum exemplum cō-
plures alij secuti in recitatione sym-
boli, præsertim germanica, pro Ca-
tholica, reponunt, Sancta & Chri-
stiana. Nimirū cum huc omnes co-
natus tuos dirigas, omnesq̃ intēdas
vires, ne aliquando tibi necesse sit,
subijci Catholici consensus iudicio :
cumq̃ istam mentem tuam sæpe a-
liās, tum nuper in tuo aduersum me
libello abundē declarasti : quid a-
liud verbo te facere, quā re, quod
facis, dicere possumus : Inepta au-
tem est ista tua ratiocinatio : Petrus
Antiochiæ episcopus non errauit :
ergo nec Samolatenus errat. Cur
non potius à toto ad partem, quam
à parte

à parte ad totum argumentum du-
xisti : Ordinaria successio episco-
porum, quæ potest doctrinam, quā
profitetur, cōtinuata serie reuoluere
vsq̃ ad Apostolū Petrum, nō errat :
Paulus verò Samolatenus nō po-
tuit demonstrare se hoc docere, quod
Petri successores episcopi, continu-
ata serie docuerunt : errauit igitur.
Nec profectò certius aliquid po-
test, vel ad agnitionem veri, vel ad
refutationem falsi, documentū pro-
ferri, quam si doctrina, cuius quæ-
ris certitudinem, ostēdatur esse eius-
cemodi, vt queat perpetuo regressu
eadem fuisse in singulis successorib.
& vniuersis, quæ fuerat in primo
Apo-

Apostolo, à quo exordium cæpit,
demonstrari. Nec idcirco successio
Antiochenæ Ecclesiæ interrupta di-
ci potest, quod Paulus Samosate-
nus diuersum de filio Dei tradidit,
quàm vel ab antecessoribus accepe-
rat, vel successores ad posteritatem
propagauerunt; cum eo ipso, quòd
doctrinā perpetua successione tra-
ditam in Antiochena Ecclesia, aut
non amplexus est, aut non tenuit
constanter, in errorem lapsus sit, &
in hæresin; haud eò ruiturus, si se-
riem traditæ acceptæq; doctrinæ
incorruptam seruasset. Tertium,
quod contra libellum meum infi-
ciaris, cæut est, de Germanica ver-
sione

sione Bibliorum. De qua sic me ac-
cusas, veluti ego omnem sustulerim
vertendi potestatem, cum nec ver-
bum hac de re sim effatus. Nam
verti ne debeant S. Biblia, an non,
in quæstionem non traxi, sed pra-
uam Lutheri translationem esse di-
xi, cum huic ille multa addiderit de
suo, multa detraxerit de alieno, ad
ita demum reddiderit sacros illos
codices, vt discrepent plurimum
à fonte suo. Proinde quo studio
Lutherus S. Biblia, & quo fine
verterit, significabam; ne, cum ip-
sius Lutheri comites & discipuli, de
versionis Luthericæ veritate vhe-
menter ambigant, atq; disceptent
inter

inter se, nobis vulgi stultitia aliquid
quid præiudicaret : quæ eam vide-
tur adepta auctoritatem, vt qui Lu-
theri non veneretur versionem no-
uam, veterem contemnat, parū exi-
stimetur Christianus. Cur autem il-
lud seducti populi iudicium repu-
diandū duxerim, in libro meo cau-
sas non reddidi, hîc reddam obiter.
Et quanquàm multæ aliorum ea-
dem hac de re extant notationes, nō
minus ad certitudinem veritatis co-
gnoscentæ, quā ad vitandum er-
roris delictū perquàm vtilis : vnum
tamen ego, aut alterum huc proferā
exemplum, vt ex vno agnoscantur
reliqua. Diuus Paulus ad Romanos
scribit,

scribit, *διὰ τοῦ νόμου ὁ νόμος ἐστὶν ἁμαρτία*
Hoc ita vertit interpret Latinus :
Per legem enim cognitio peccati,
verbum verbo exprimens. Luthe-
rus verò Germanicè sic : Denn
durch das Gesetz kömpt nur er-
kenntnis der Sünden. Addidit is
interpret sacro textui hanc voculā,
Nur/hoc est, solummodo, vel, non
nisi, vt huius vocis adiectione si-
gnificationē sensus ex dimidia par-
te mutilaret. Nam tametsi antè pe-
nitus, quàm Antinomi prodissent,
legem in suo euangelio nullam
ferret Lutherus : postea tamen o-
dio Illebj, vel solummodo ante iu-
stificationem, vt ostendat peccatum,
dixit

dixit legem requiri, non quia sint
opera legis necessaria ad salutem,
sed quia ut lex peccatum monstret,
eam non prorsus abijci, ut Antino-
mi volebāt, oportere. Docuit Lu-
therus, opera legis inimica esse e-
uangelio, & adeo etiam, ut Chri-
stianum ab omni legis obligatione
liberum renunciaret, legemq; ipsam
impijs debere, non Christianis pro-
poni. Ita Lutherus nusquam non
& dixit & scripsit initio. Arripuit
hoc Illebius, & quod confusius à
Præceptore narratum viderat, ar-
etius sibi explicandum cum sump-
sisset, piguit magistrum se corrigi à
discipulo, maluitq; alterum legis v-
sum,

sum, ut esset peccati agnitio, reci-
pere, quàm vtrumque (sicut antè
fecerat) in gratiam discipuli, repu-
diasse videri. Huic igitur stomacho
Lutheri Bibliorum versionem ser-
uire oportebat. Nam ubi hic Pro-
pheta posteriorē legis vsum, quod
opera bona saluti hominis non sint
necessaria, aboleuisset, vidit, ut pri-
orem retineret, deleteret posteriorem,
plurimum ponderis huic opinioni
suae accessurum, si sacrae scripturae
textus dicere videretur, Per legem
enim, Non nisi cognitio peccati.
At quod euasit hæc istius adulterinae
vocis, Tur/acessio? Certè gemi-
num peperit errorem, in posteriore
H parte

parte Manichæum, qui omnia legis
opera homini Christiano ademit,
in priore Pelagianum, qui legem
non alia de causa datam censuit, nisi
ut sit cognitio peccati. Vtrumq; er-
rorem Illyricus defendit; Lutherus
& tu, priorem; cui, nemo nō videt
istā Lutheri peruersam versionē e-
gregiē patrocinari. In epistolis Pau-
li passim, vbi Græcus textus habet,
δικαιοσύνη θεοῦ, & Latinus, Iustitia
Dei, ibi Lutherus vertit vbiq; ferè,
Die gerechtigkeit die für Got gilt.
Nunquid istud augmentū, **Die für**
Gott gilt/non mutat sensum scri-
pturæ? Si idem, frustra attexitur;
si diuersum, flagitiosè deprauat scri-
pturæ.

scripturæ sensum. Quia enim ne-
gas vllam esse Dei iustitiam, quæ
homini inhæreat, quæq; Dei posset
iudicio opponi; itaq; cū Paulus di-
cit, ut simus iustitia DE I in Chris-
to, hanc dictionem (Iustitia Dei)
affirmatis imputatiuam quandam
esse iustitiam, quæ sit in Christo ex-
tra hominē, huic solummodo im-
putata, illi propriē inhærēs. Proin-
de cum ita vobis placuisset, homi-
nem non re, sed verbo iustum fieri,
opportuna vobis fuit ista ad textū
scripturæ facta adiectio, **Die für**
Gott gilt. At enim quanta hæresis
inde consecuta Christianū orbē per-
turbarit, referre prolixum esset; in
H 2 libello

libello meo capita perstrinxi. Apud
eundem Paulum legimus, cū dicit,
μή οὐκ ἔχομεν δύνασιν ἀδελφῶν γυναῖκα
ὑποτάγειν, hoc est, Nunquid non
habemus potestatem mulierem so-
rorem circumducendi. Lutherus
sic transtulit: Daben wir auch nit
macht eine Schwester zum Weib
mit vnibher zuführen. Neq; in La-
tino, neq; in Græco textu hæc par-
ticula, Zum / significata exprimi-
tur. Verū siquidem nobis pecu-
liare studium fuit, ecclesiasticis viris
vxores copulare, auferre vitam cæ-
libem, poterat non parum argu-
menti huic rei afferre, si generale
vocabulum, Mulier, restringere-
tur

tur ad angustius verbum, vxor,
zum Weibe / germanica phrasi: vt
significaretur, cuilibet sacerdotum
licere mulierem vxorem circumdu-
cere, non mulierem ministram. E-
undem Pauli locum sic etiam Ioui-
niani hæretici quondam, vt nunc
Lutherani, verterunt, scilicet, ne sa-
cerdotes sint cœlibes. Sed graui-
ter hic error taxatur à D. August.
in libro de opera monachorum.
Hoc quidem non intelligentes, in-
quit, non sororem mulierem, cum
ille diceret, Nunquid non habe-
mus potestatem sororem mulierem
circumducendi, sed vxorem inter-
pretati sunt. Fefellit eos verbi Græ-

H ; ci ambi-

ci ambiguitas, quod & vxor & mu-
lier eodem verbo Græco dicitur:
quanquā hoc ita posuerit Apostolo
vt falli nō debuerint, quia neq; mu-
liorem tantūmodo ait, sed sororem
mulierem; neq; ducendi, sed circūdu-
cendi; veruntamen alios interpretes
nō fefellit hæc ambiguitas, & mulie-
rem, non vxorē, interpretati sunt.
Eiusdem generis est in epistola ad
Ephesios, cū ita scribit Apostolus,
διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὸν πανοπλίαν τοῦ θε-
οῦ ἵνα δύνησθε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
πονηρᾷ, καὶ ὅσα πάντα καταργασάμενοι σῴναι.
Hoc antiqua versio sic reddidit.
Propterea accipite armaturam Dei,
vt possitis resistere in die malo, &
in omnibus perfecti stare, Luthe-

rus

rus autem, Vmb des willen / so er-
greiffet den harnisch Gottes / auff
das ihr widerstehen künd an dem
bösen tage / vñ in alle ewerm thun
bestehen müget. An non dimidia
ex parte deprauat sententiam D.
Pauli Lutherus, cum expungit in
sacro textu participiū καταργασάμενοι
Longè enim aliud est, stare quen-
piam posse, aliud, posse stare per-
fectum. Sed necessariam, & planè
necessariam dictionem rasit è sancto
codice Lutherus. Cum enim is
Marcionis Manichæorumq; disci-
plinam confectatus, persuasisset po-
pulo, peccatum esse rem quandam,
eamq; adeo fixè, adeo tenaciter hu-
manæ naturæ inhærere, vt in hac

H 4 vita

vita nec vlla vel baptismatis vel alio-
rum sacramentorum virtute amo-
ueri possit, cepit etiam docere, quo-
niam semper in peccatis volutent
homines, legis opera ad salutem
non requiri, cum lex factu impossi-
bilis sit, nec vllam Christiano via-
tori perfectionem posse obtingere.
Huic igitur Marcionis & Manichæ-
orum vesanæ hæresi intellexit Lu-
therus egregium aliquod parari
patrocinium, si Germanica ipsius
versio in sacris scripturis passim ob-
literaret perfectionis vocabulum.
At vero est is error non solum D.
Hieronymi & Augustini, contra
Pelagianos scribentium, sed aliquot
etiam

etiam conciliorum grauissima cen-
sura, imo expresso Dei verbo dam-
natus. Quid enim D. Paulus? Nō
quod iam perfectus sum, inquit, sed
persequor, vt apprehendam. Et
mox. Quicumq; igitur perfecti su-
mus, hoc sapiamus. Cunctarum sy-
nodorum authoritas, & vnanimis S.
Patrum consensio affirmat duo esse
perfectionis genera, alteram futuræ
coelestis patriæ, alteram præsentis
militiæ; in hoc genere perfectū es-
se, qui possit cum Paulo dicere.
Nihil mihi conscius sum, sed in hoc
non sum iustificatus; in illo, vt, cum
apparuerit, quod erimus similes illi
simus, quoniam videbimus eum,

H. s. sicuti

sicuti est. Priorem perfectionis mo-
dum Marcion negavit, Manichæus
reiecit, deleuit Lutherus in animis
hominum penitus. Tanto itaq; sce-
leratius hic adulterinus interpret vo-
cabulum, Perfecti, elisit in S. bib-
lijs, quanto concinnius vertit ma-
gnificus vir D. Georgius Genge-
rus Ferdinando Cæsari cōsiliorum
princeps. Hic enim ille in suo bre-
uiario. Darumb ergreiffst dē Dar-
nisch Gottes / das ihr an dem bö-
sen tag widerstehn kündt / vñnd in
allen dingen / als die vollkomen be-
stehn mügt. Germana hæc trans-
latio est, illa Lutheri spuria, manca,
perniciosa. Iliada possem similium
corruptelarum ex versione Lutheri
pro-

producere, si ita tempus postularet.
Eaq; fuit causa Melanthon, quòd
ego Lutheri Biblia sic reddita dixi,
ut nusquam non fabulæ seruirent
vestræ. Addidi præterea, Tiguri-
nos theologos in præfatione edi-
tionis suæ negare, homines obligari
debere ad vllam certam bibliorum
versionem: cum vos, Lipsensesq;
theologi decreuistis contrà, solam
Lutheri interpretationem proponi
in Ecclesijs vestris debere, aliam nō
debere. Quamobrē mihi decretum
Tridentini concilij ostendi vehemē-
ter probari, veterem editionem re-
tinendam esse, nouis non assenti-
endum temerè. Magnum ne hoc,
X tam

& tam atrox crimen fuit, vt expia-
ri non possit, nisi iussu tuo, me mu-
lieres vestrae coeno obruerent. Ve-
rum tua isthaec rhetorica Melan-
thon, non oleum olet, vt oratio
Demosthenis, sed oletum, vt Glau-
ciae Romani. Hoc certaminis ge-
nere lubens patior me abs te vinci:
vt paria queam, non sanè connitor
admodum. Hoc ego scripto tuo
Melanthon, quod contra libellum
meum edidisti, respondendum putavi,
confuse quidem, at verè tamen, atq;
modestè: confuse aut, quia adeò *ἀμεί-*
ωτε est, & turbata oratio tua, a-
deoq; materies, quæ natura sua co-
hærebat, distracta atq; ipsa rerum
series

series hiulca, varijsq; interpolata a-
nimi motibus, vt non tam ductum
aliquem Ciceronis, quàm volatum
papilionis videare secutus: idq; siue
de industria feceris, siue animo, dum
isthaec scriberes, peregrinante, tu
scis, ego non inquirō. Meo quidem
iudicio plus lucis negotio attulisses,
mihi minus laboris, si ordinem, qui
in libello meo est, tenuisses, ne ig-
noraret lector, quid tandem re-
spondisses solidè, quæ agnosceres
esse tua, quæ aliena: & tua quali
in loco habenda, num vera, quia
defendas, num falsa, quia retractes:
ac denique vt lector disertè possit,
de singulis quid sentias, dissentias-
ne, quid

ue, quid probes, aut improbes, e-
uidenter certoq; statuere. Errata tu
quidem nonnulla agnoscere tua vi-
deris, sed quæ nam illa sint, quoni-
am tu retices callidè, lector diuinare
non potest. Quamobrem, si sic de-
creuisti, vt appares, velle mecum
deinceps concertare: te rogo hor-
torq; expressè vt agas & nomina-
tim, quid in qualibet re proposita
definitè sentias: ne inter nubes ne-
bulonum instar, & quasi Andaba-
tarum more dimicemus, tu in ge-
nere eminens lacessendo, & ego fru-
stra punctim certando, vterq; quasi
colludere existimemur ab alijs. Ca-
pita errorum vestrorum distinctè pro-
po-

posui, & quæ sint in dogmatibus
vestris antilogiæ ascripsi, & vtrobi-
que, quibus in libris vestris hæ an-
tilogiæ, & errores reperiantur, no-
taui nominatim: atq; hæc quidem
omnia non minus verè, quam mo-
destè. Non solum enim quia boni
viri non est, alienis dictis, quæ vera
sunt, detrahere, confingere, quæ
falsa: verumetiam quia diuina lex
vetat, ne dicas falsum testimonium:
quod si in ciuilibus negotijs fla-
gitiosum est, certè in diui-
nis fuerit flagitio-
sissimum.

RESPON.

RESPONSIO AD
TERGIVERSATIO-
NEM SVENCKFELDIA-
NI LONGINI.

IS mos fuit quondam, & est ad-
huc, eritq; hæreticorum semper,
falsa pro veris asserere: & quod he-
ri affirmauerint, negare id postri-
die. Ita Ephiphanius de Ario scri-
bit: ita de Pelagio Augustinus: ita
& ipse Diuus Athanasius in de-
cretis Ephesinæ synodi de Aria-
nis. Sunt homines, inquit, vt Ia-
cobus dixit, duplici animo, insta-
biles in omnibus vjjs suis, nec ean-
dem habentes sententiam, sed nunc
in hanc, nunc in illam sese verten-
tes: & nunc quidem probantes,
quod

quod dicunt, mox verò vituperan-
tes, quod paulò antè laudauerant.
Hoc, vt Pastor ille dixit, ex Dia-
bolo prognatum est, per quod ci-
tius caupones agnosces esse, quàm
doctores. Paucis annis antè C.
Suenefeldius, fidem, esse particulam
seu scintillam diuinæ essentiae, di-
xerat: Christi humanam naturam
esse Deum simpliciter, quia Deo in
omnibus æqualis, in nullis inferio-
r. Iam idem discipuli eius impro-
bant, aliud prætendunt, negantq;
ita sentire præceptorem suum. At
constantiam vide. Suenckfeldius
ante annos octo, aut circiter ita
scripsit in libro de duplici statu
Christi,

Christi, articulo 17. Iuxta prior
rem quidem statum caro Christi
fuit in corporali proprietate, &
humana infirmitate & ignominia.
Iuxta alterum verò statum, huma-
na eius infirmitas, in virtutem Dei
est permutata. Ac iterum in 18. art.
In priori quidem statu, in Chri-
sto humana natura carnis, in inæ-
qualitate quadam respectu diuinæ
naturæ verbi (quanquam in per-
sonali vnitate) adhuc stetit, quan-
do etiam filius propter exinaniti-
onem, passibilitatem & mortali-
tatem, adhuc minor patre extitit,
de quo Ioannes ait: Pater maior
me est. In posteriori verò statu,
nulla

nulla planè est amplius distantia
seu inæqualitas naturarum in Chri-
sto. Nam est filius, etiam iuxta
carnem suam, patri in honore,
gloria, & vnitate diuinæ naturæ,
per omnia planè totus coequa-
lis, ac modis omnibus similis,
Hæbræorum 1. Qui est splendor
gloriæ & character substantiæ e-
ius. Hoc ego doctrinæ genus
Eutychianum esse dixi in libello
meo, negat Longinus: vtri igitur
credendum erit? Nolim autem
mihi haberi fidem, nisi sic esse con-
stet, iudice Ecclesia. Legimus in
prima actione Synodi Chalcedo-
nensis: Eutyches Presbyter dixit,

I 2 Con.

Confiteor ex duabus naturis fuisse
Dominum ante adunationē : post
verò adunationem, vnā naturam
esse confiteor. Ita Eutyches. De-
inde Theodorus Eutychetis disci-
pulus in Constantinopolitana 6.
Synodo, actione 13. Habemus vti-
que, inquit, ex his manifestis, quæ
Dei sunt omnia, quæ de Christo
audiuimus & credimus, siue diuinæ
naturæ cōgruentia, siue humanæ:
& ideo vna operatio est tam Dei-
tatis eius, quàm humanitatis. An-
tequā Christus cōceptus esset & na-
tus homo, duas fuisse naturas, do-
cuit Eutyches : postea verò quam
humanam naturā assumpsisset di-
uina,

uina, ex vtraque vnā factam esse
naturam, altera in alteram trans-
mutata. Qua ex opinione Theo-
dorus hæreticus consequi vidit,
quòd, si ea firma esset, & hanc stare
oporteat, eandem esse actionem v-
triusq; naturæ, cum vtraq; facta sit
vna & eadem. An aliud Suenck-
feldius : Temporis aliquam facit
discretionem, mutationis nullam.
Nam Eutyches illico hīc in terris
eam esse factam in naturis Christi
metamorphosin statuebat : Suenck-
feldius mox vbi in cœlum ascendit:
vter altero rectius : Prorsus vterq;
hæreticè, catholicè neuter. Caro
Christi, inquit, fuit in corporali
I ; pro-

proprietate. In qua autem nunc
est: Humana eius infirmitas (in-
quit) in Dei virtutem mutata est.
Quæ porro ista infirmitas: Hu-
mana natura. Quæ item Dei vir-
tus: In libro, quem de euange-
lio Christi inscripsit, asserit fidem
& iustitiam, cæteraq; dona Dei,
esse Deum ipsum. Et cum dicit, nul-
lam esse inter humanam Christi
naturam & diuinam, distantiam,
nullam inæqualitatem, sed utramq;
alterutri æqualem simpliciter ac
Deum omnino: quæso cum hoc
dicit Suencfeldius, quid sibi vult:
Profectò aut hoc vult (si vnū credit
esse Deū) ex duabus Christi naturis
vnam

vnā factā essentiam. Iam aut, qui
duæ discretæ naturæ possunt vna fi-
eri, nisi alterutra sit in alterā trans-
mutata: Aut si hoc non vult, vult,
credo, utramq; naturam Christi
mansisse integram, & per sese sub-
stantiam quandā, & eiusmodi qui-
dem, quæ vtraq; sit Deus. Iam ite-
rum quæro, si vtraq; Christi natura
Deus est, an non necessariò sequi
videatur, duos deos poni quan-
doquidem neutra putatam esse v-
na eademque essentia & natura:
Nam si duæ sunt diuinæ essentiae,
quarum neutra eadem est, sed vtraq;
diuersa, & vtralibet tamen verè ac
proprie Deus, duos esse Deos, fa-

tendum erit. Aut deniq; si neque hoc vult, illud ipsum velle, necesse est, quippe, patrem genuisse duos filios, alterum ab æterno, alterum sub finem sæculi, quorum vterque Deo Patri *ὁμοούσιος* sit, & natura per omnia æqualis. Quin vt & nunc quæram oportet, si statuatur Suencfeldius esse duas in Christo diuinas naturas, quarum neutra sit in alteram transmutata, sed vtralibet per se sit, existatq; Deus, an non quaternitatem ponat in diuina essentia? O sacrilegam licentiam gentis nostræ. Duos esse Deos Manichæi fingebant, multos ethnici: sed vnum esse tantum scriptura S. nos

nos docuit. Alius non est Deus, nisi vnus, inquit D. Paulus. Quatuor esse hypostasēs asseruit Abbas Ioachim, at esse tres diuinæ naturæ hypostasēs tantum, scriptura sacra abundè expressit. Filius meus es tu, ego hodie genui te, dicit æternus Pater ad Filium æternum, & Spiritus S. à Patre procedit, ipse Dominus dixit. Contra mutationē Eutychetis ita quoq; per Malachiam ipse de se Deus: Ego Iehoua, non mutor. Quo modo autem non mutatur, si humana eius natura cœpit esse tempore Augusti Cæsaris, cum antè non fuerit? An potest, non ens, vt fiat ens, fieri

I 3 absq

absq; motu & mutatione temporis:
An humana natura Christi, quam
in hac vita dicit Suencfeldius esse
medium quiddam inter Creatorem
& creaturam, potest diuina natura
fieri absq; mutatione? Certè aut
hanc in illam transmutari necesse
fuit, sicut Dimæritæ voluerunt: aut
illam in hanc, vt Eutychediani: nam
vt argentum maneat argentū, cum
propriè factum est aurum, est im-
possibile: nisi tropica locutione
quadam, vt thesi ac putatiuè ar-
gentum appelletur, quod iam na-
tura sua sit aurum. Secundum phi-
losophiam, inquis, rectè ista ha-
bent: secundum Dei verbum, non
item.

item. Quis id dicit Suencfeldius.
Qua autoritate est verum? Suenc-
feldij. O præclarum theologum,
qui veræ, non inanis, philosophiæ
doctrinam, contrariam esse docet
doctrinæ euangelij: cum hæc id-
circo data est, vt illam instauret,
non vt peruertat: vt hæc sit Sa-
ra in domo Dei & domina, illa
Agar & ancilla: altera diuinæ
gratiæ rerumq; cœlestium dispen-
satrix, altera rerum naturalium:
vtraq; autem in eadem œconomia
fidelis operatrix communis salutis.
Eam Eutychedis hæresin his verbis
dānauit, explositq; Chalcedonensis
Synodus, actiōe prima: Cōfitemur
itaq;

itaq^m Dominum nostrum Iesum
Christum, Filium Dei vnigeni-
tum, Deum perfectum, & homi-
nem perfectum, ex anima rationali
& corpore, ante sæcula quidem ex
patre natum, secundū diuinitatem,
in vltimis autem diebus eundem
propter nos, & propter nostram
salutem, de Maria virgine secun-
dum humanitatem, consubstanti-
alem Patri secundum diuinitatem,
& consubstantialem nobis, secun-
dum humanitatem. Duarum enim
naturarum vnitio facta est, non
transmutatio. Nec est effugium,
hic fingere, Synodum loqui de pri-
ori statu Christi, de vtroq; enim lo-
qui-

quitur. Atqui etiam si de priori lo-
queretur, contra Suencfeldium de-
creuit tamen. Nam is propheta
carnem Christi negat etiam in se-
cundo statu esse creaturam: cū Sy-
nodus affirmet carnem Christi esse
carni humanæ, quæ certè creatura
est, consubstantialis. Impudens est
Suencfeldij propugnator, homo,
siue longus ille sit, siue paruus, certè
levis armaturæ veles est: cum non
dubitet id negare palam, quod mi-
nimè obscure ipse author est pro-
fessus. Quæro abs te, an neges hæc
esse verba Suencfeldij: Humana es-
ius infirmitas in virtutem Dei est
permutata, hoc est, vt ipse exponit,
facta

facta est Deus. Itemq; in articulo
sequente. In posteriori verò statu
nulla planè est amplius distantia,
seu inæqualitas naturarum in Chri-
sto. Nam est filius etiam iuxta car-
nem suam, Patri in honore, glo-
ria, & vnitate diuinæ naturæ per
omnia planè totus coequalis, ac
modis omnibus similis. Quæro,
inquam, sunt ne hæc verba Suenc-
feldij? Si negas, librum, qui de du-
plici statu Christi, nomine C. Suenc-
feldij circumfertur, huius authoris
non esse, euincito: eo enim ex libro
sumpsi ego, quod tu in libro meo
legisti. Sin affirmas, quin, obsecro,
non est antiquitus damnata hære-
sis,

lis, asserere, Christum esse iuxta car-
nem, Deo per omnia coequalē.
Nullam esse in secūdo statu, hoc est,
in cœlis, distantiam naturarum in
Christo. Hunc ego errorē dixi esse
Dimæritarum, quod cum hi diuinā
naturam putarint in humanā muta-
tam; cumq; Suencfeldius humanam
contrā in diuinam transisse, & utrā-
que è duabus factam esse vnā asse-
ueret: quid inter vtrosq; interest,
simulationem spectes naturarum?
Nihil penitus: nisi quod Dimæ-
ritæ ex humana diuinā, & Suenc-
feldius ex diuinā humanam, sed ta-
men vnitatem naturarum factam
vtriq; fateantur. Apud Epiphaniū
extat

extat prolixa epistola D. Athanasij
aduersus hunc Eutychianorū, Di-
mæritarumq̃ errorem scripta: & in-
ter cætera. Vnde vobis, inquit, c-
uenit dicere, ð vos hæretici, cōsub-
stantiale esse corpus verbī (τὸ λόγος)
diuinitatis: Et paulò pōst: Etenim
vel ex hoc absurditatem nobis licet
cernere. Si verbum (ὁ λόγος) corpo-
ri, secundū eam, quam ex terra ha-
bet naturam, consubstantiale est:
quin, cum verbum (ὁ λόγος) Patri,
iuxta Patrum S. confessionem, cō-
substantiale est, necesse fuerit, & Pa-
trem corpori esse homousium ex
terra procreato. Quid nos aliud
contra Suencfeldium aut debemus,

totum

aut

aut possumus dicere: Si caro Chri-
sti, diuinitati cōequalis est, vt ait
Suencfeldius, necesse erit, cum diui-
nitas Christi, Patri est cōequalis &
ἐμοῦ ὅμοιος, carnem Christi etiam esse
cōequalem Patri. Sed quid absur-
dus fingi potest, quid dici in Deum
contumeliosius: Adeò firma est do-
ctrina Ecclesiæ ex S. literis, ha-
rumq̃ orthodoxo intellectu, quem
Nicena synodus, teste D. Athana-
sio, protulit, vt dubitare de his, sit
Eutychianum: contendere, Di-
mæriticum. Sic igitur cum inter-
pretatur Scripturā S. Nicena Sy-
nodus, cum sic Chalcedonense Cō-
cilium, cū sic omnes Patres sancti:

K

quid

quid nos, vel te, Longine, siue
Suillus sis, siue Opillus, vel ipsum
Suencfeldium moramur: Iudicium
esto omnibus pijs, imò hostibus æ-
què, atq; amicis, num rectè tu ne-
ges, quæ palam ille affirmauit:
num iustè defendas, quæ prauè as-
seruit homo non tam natura ma-
lus, quàm valdè illiteratus. Quod
autem argutaris Longine, si hu-
mana natura sit transmutata in di-
uinam: quo pacto possit Suenc-
feldius, illo posito, id etiam pone-
re, Christum habere corpus pu-
tatiuum: respondeo tibi, si tamen
mysterismus tuus ferre respon-
sum poterit. Quia enim cum sta-
tuitis,

tu, vt discipulus, Suencfel-
dius, vt præceptor, Carnem Chri-
sti iam esse $\delta\mu\omicron\sigma\sigma\iota\omicron\mu$ diuinitati: oro
te, vt edisseras nobis (siquidem
nunc ambæ Christi naturæ vna es-
sentia factæ sint) qua ratione cor-
pus illius queat dici præsens in cæ-
na Domini: Si adest, quî natura
diuina, (quemadmodum vultis)
potest propriè humanum corpus
dici, cum diuinitas careat corpore:
Sin contrà, adest tanquàm verum
corpus: quomodo verum erit,
quòd in diuinam naturam sit trans-
mutatum: vel, quòd corpus sit ipse
Deus: Istum tu nobis nodum Lō-
gine, cum expedieris, causæ statum

K 2 oro

ordiemur: interea acquiescam, &
quò te vertas, & quid impiè garrias
de μετασχημασσε, expectabo: nam
alio te hamo capiendum arbitror:
nec effugies, crede mihi. Hoc vi-
delicet modo cum Manichæis dixi
Suencfeldium facere, quòd, cum is
Domini corpus esse affirmet diui-
nam naturam, cumq; diuina natura
non habeat corpus, & hoc tamen
velit præsens adesse in Cæna do-
mini, necesse fuit, sicut D. Athana-
sius de Manichæis scribit ad Epi-
scetum, vt, *δέσται νοῦν δὲ οὐκ ἔσται*, id est, pu-
tatiuum corpus in Cæna Domini
statueret esse, quod, quoniam tran-
sierit in essentiam diuinā, verè pro-
prieq;

prieq; corpus dici non possit. Ita-
etas aut idem, quod sentiat Suenc-
feldius, sentire Hilarium, Cypria-
num, Ambrosium, Hieronymum,
cæterosq; Patres S. fictum id est, &
commentitium, euinci non potest,
falsò asseritur: cum omnes, diuer-
sum & doceant & sentiant à dog-
matibus vestris. Tertius Manichæ-
æus error, quem Suencfeldius hoc
tempore, & Osiander resuscitarunt,
est, quòd aiunt, hominem iustum
esse essentiali Dei iustitia. Ita docere
& scribere Suencfeldium, liber ip-
sius, quem de euangelio Christi in-
scribit, abundè demonstrat in co-
tāpate, quo imputatiuam Luthera-

norum iustitiam refellit, fol. 138.

Sie sollen aber ermanet sein / die
D. Schrift zuersuchen / vnd sol-
len zubertzen führen / ob solcher
Glaub vnd gerechtigkeit nit mehr
ein menschliche persuasion / vber-
redung oder selbst eingebildter
wahn / oder aber ein Historischer
vernunft Glaub sey / welchen ihn
die menschen bey irem vnbusser-
tigen leben aus der Predigt selbst
können machen / weder das es der
ware lebendig Glaube / die Gab
des heiligen Geists / vnnnd die wes-
sentliche gerechtigkeit Gottes sey.
An non expresse, an non disertè
scribit, iustitiam & fidem, esse essen-
tialem iustitiam Dei: Quin & ipse
Longinus, Suenckfeldij protector
ex Hieremia dictum allegat, Icho-
ua, iustitia nostra: quod Osiander
sic

sic interpretatus est, quemadmodū
& similia loca scripturæ Suenckfel-
dij, scilicet, vt hominem planè ve-
lit ea iustitia iustum esse, qua ipse
in sua essentia Deus iustus existit.
Eadem disciplina Suenckfeldij est
de fide, qua credimus Christiani:
sic etenim ille in eodem lib. Fol. 61.
Aus solchem bericht kan den bald
gemerckt vnnnd ausgerechnet wer-
den / was der rechte ware Glaub
oder der gerechtmachend leben-
dige Glaub ist / vñ das er im grund
ein gab des wesens Gottes / ein
tröpflein des himlischen qualbron-
nens / ein glentzlin der ewigen son-
nen / ein fäucklin des brinnenden
sewrs / welches Gott ist / vñ fürtz-
lich ein gemeinschafft vnnnd theil-
hafftigkeit der Göttlichen natur
vnd wesens ist / daher auch Paulus

lus den Glauben beschreibt / das
er ein selbstand oder wesen der din
gen sey / die wir hoffen / vnnnd ein
gentzliche vberweisung oder ver
gwissung deren dinger (oder von
denen) die man nit sihet / was ist
aber solchs anders das wir hof
fen / dann Gott mit seinem wesen /
vnd das ewig leben durch Chri
stum aus gnaden zu erwerben.
Fidem, ait, esse guttulam coelestis
fontis, esse radiolum sempiterni so
lis, esse scintillam ardentis ignis,
qui ignis sit ipse Deus. Quid au
tem Longine, si coelestis iste fons, si
sol iste sempiternus, ignisq; ille ar
dens est (sicut ait) ipse Deus, quid
aliud guttula eius fontis, quam par
ticula aquae fontanae? Quid scin
tilla, nisi particula ignis, aut certe
(quia

(quia Deus non diuiditur) ipse
Deus? An non haec Manichæa sit
hæresis, Augustinum aduersus ea
dem Fausti Manichæi deliramen
ta scribentem consule. Idem te
quoque sentire, & velle prorsus,
tua ipsius explicatio arguit. Quid
enim tu aliud, cum scribis, Wie
solchs mit zeugnus der heyligen
schriffte erweisen / vnnnd die falsch
Calumnia der jenigen / so aus geist
lichen gaben Gottes / Qualitates vn
Creaturæ machē / abgeleynet wirt.
Si fides, charitas, iustitia, & similia
Dei dona, non sunt creaturæ, sunt
certè ipse creator Deus; medium
enim nullum potest dari. An non,
quod Suensfeldium superius sentire
K s negasti,

negasti, id ipsum tu affirmas hinc
Et quod tu hoc peruersius, eò ma-
gis ingenium miror tuum: siqui-
dem ad istam Suensfeldij sectam
videris accessisse nouitius, qua do-
cilitate senex arcaniores istas hære-
ticorum artes tam citò addiscere po-
tueris. Solent enim hi, sed exerci-
tiores, aliud imperito populo in-
stillare, aliud respondere aduersa-
rio. Exempla huius artificij, multa
Augustinus in Pelagianis ostendit:
Epiphanius plurima in diuersis se-
ctarijs. Sanè id Strategema sic per-
didicisti Longine, vt discipulus ip-
so præceptore instructior videare:
maximeq; cum, quod ille hætenus
abstinuit,

abstinuit, tu maledicentiam misce-
as, cum peruersitate infelicis causæ.
Nolim verò expectes, vt tecum
conuiciando faciam paria: men-
tem potius tibi saniozem optaue-
rim. Reliqua dogmatum Suenc-
feldianorum capita, quæ recensui
ego, & tu agnoscis esse vestra, non
repetam hinc: siquidem rectè illa
habeant, an secus, nunc ego discu-
tiendum mihi non proposui, aliàs
autem si fuerit necessarium. Id iam
ago, vt, quæ vestra esse scripsi, ve-
rè vestra esse euincam, quod
huic tempori satis esse
iudicaui.

MODE

MODESTA RESPON-
SIO AD FALSAM IN-
ficiationem & maledicentiam
Andree Musculi Fran-
cofordiensis Prædi-
cantis.

FERTur Philosophus quidam
interrogatus, cum duo sint ca-
pitalia vitia, calumnia & contume-
lia, vtra capitalior, respondisse, quod
calumnia: cum hæc veritatem so-
leat, illa famam hominis oppugna-
re; atque idcirco licet vtriusque defen-
sio sit necessaria, veritatis tamen
semper, quia publicum bonum est,
famæ nonnunquam, quia est bo-
num hominis priuatum, & potest
interdum, vt priuata iniuriæ vin-
dicta,

dicta, dissimulari. Edidit hoc anno
aduersus me Andreas Musculus,
Francofordiensis præco, libellum
quendam, quem ille calumnia ne
veritatis, an contumelia personæ
meæ abundantius referferit, dubi-
um videri potest; cum vtrobiq; par
studium adhibuerit, ne in alterutra
author esset ipse sui dissimilis. Sum-
psit autem is, quem dixi Musculus
occasionem ex libro meo, sicut &
reliqui, post Vvormatiense Col-
loquium edito, quamuis in hunc
finem à me minimè scripto, vt no-
mine meo publicaretur. Sed eo in
libro quia diuersorum sectariorum
opinionem inserui, & cum locus in-
sidiis set

cidisset de iustificante CHRI-
STO, an is iustificet genus hu-
manum secundum solam naturam
humanam, vt Franciscus Stanca-
rus contendebat, an secundum so-
lam diuinā, vt Andreas Osiander,
an denique secundum vtramq; si-
mul, vt plerique omnes: ibi Andre-
as Musculus adeò Christum esse iu-
stificatorem iuxta vtramque natu-
ram, vt diuinam illius naturam, in
cruce & passam, & mortuam non
dubitarit asserere. Eam Musculi
sententiam ascripsi etiam suo in
loco libri mei. Ne autem ego (cum
illa Musculi opinio Noëtianam
hæresim oleret) incertus essem, ita
ne,

ne, an aliter haberet, præterquam
quòd publicus rumor ita esse in-
crebuisse ex ea, quæ illi Franc-
fordiæ cum Stancaro publica ce-
rat, contentione, accedebat quoq;
tū fides grauissimorum homi-
num, qui in Berlinensi aula, ma-
gna valent autoritate, tum &
scriptum quoddam ab ipso An-
drea Musculo Francfordiæ editum,
mihi verò missum ab ipsius qui-
dem tum temporis auditore, meo
autem seruitore quodam, Ambro-
sio Stubnero. Quamobrem ego
tot diuersis, & idem tamen testifica-
tibus iudicijs confusus, nouum sanè
Musculi dogma, aut certè hæresin
antiquam,

antiquam, ascripti inter reliqua placita confessionistarum. Scriptum autem quo Musculus assertionem suam aduersus Stancarum probabiliorem fore putabat, hoc modo sub titulo Martini Lutheri typis excusum prodijt Francfordiæ ad Oderam.

INSCRIPTIO.
RESPONSIO R. P.

MARTINI LUTHERI, AD QVÆSTIONEM, an rectè & uerè dicatur, quòd Christus mortuus sit etiam secundum diuinitatem, cum diuinitas non sit subiecta morti, nullaq; in eam cadat passio.

Bona fide ex ore doctis excepta, & nunc recens impressa.

Anno M. D. LIII.

Quæstio,

QVÆSTIO est: An rectè dicitur et verè, quòd Christus passus & mortuus sit etiam secundum diuinitatem, cum diuinitas nō sit subiecta morti, nullaq; in eam cadat passio. Cum Petrus dicit, Christum morti traditum esse secundum carnem, sed uiuificatum secundum spiritum.

Contra hanc Quæstionem: An etiam Christus passus sit secundum diuinam naturam, omnes p̃ hoc tempore & Docti Theologi statuunt & dicunt, quòd Christus nō sit passus secundum diuinam naturam, sed tantum secundum humanam naturam, secundum illud Irenæi; Christus passus est requiescen-

L te ver

te verbo, id est, diuina natura in passione latuit, & non exercuit suas vires. Item Petrus inquit; Christus passus est secundū carnem, & secundum spiritum resurrexit. Petrus nō inquit, passus secundum diuinam naturam, sed secundum carnem &c. Das ist/die gottheit ist vnueruckt blieben/vnd hat Christum an seinem leiden in menschlicher natur nicht verhindert &c. Sonder in der aufferstehung / hat sich die Gottheit wider herfür gethan/& communicatio Idiomatum, scilicet die vermischung der eygenschafft beider naturen Christi.

Possit obijci.

Si tantum homo, in quantum homo est, passus sit, non satisfactum est pro peccatis.

Res.

Responsio Responden.

Verum est, si homo, quales nos sumus, plenus peccati esset passus, non satisfactum esset pro peccatis. Sed Christus fuit sine omni peccato &c. & is satisfecit.

Responsio R. D. Martini Lutheri.

Omnes pij & verè Christiani, seu tota Ecclesia Christi Catholica sine vlla dubitatione credit, cum statuit id, quod tradit Symbolum, videlicet, quod Iesus Christus vnicus Dei filius, eiusdem essentiae, & naturae diuinæ cum patre, sit verè conceptus, natus, passus, crucifixus, mortuus, sepultus.

Credit igitur, nō tantum humanam naturam, sed etiam diuinam,

L 2

sequ

seu verum Deum pro nobis passum
esse, & mortuum, quanquam mori
sit alienū à natura Dei, tamen quia
natura diuina sic induit naturam
humanā, vt inseparabiliter coniun=
ctæ sint hæ duæ naturæ, ita, vt
Christus sit vna persona, Deus &
homo, & quicquid accidit huic per=
sonæ, quæ est Christus, hoc accidit
Deo & homini. Ideo fit, vt hæ duæ
naturæ in Christo sua Idiomata in=
ter se communicent, hoc est, vt quod
vni naturæ proprium est, hoc com=
municatur etiam alteri propter in=
separabilem coherentiā, vt nasci,
pati, mori, & si sunt nostræ huma=
næ Idiomata seu proprietates, qua=
rum

rum diuina natura quoq; sit parti=
ceps propter inseparabilem illam,
& tamen fide cōprehensibilem con=
iunctionem. Itaq; non tantum ho=
mo, sed etiam Deus concipitur, &
nascitur ex Maria virgine, patitur,
moritur, sicut testatur Paulus Ro=
ma. i. Filius Dei natus est, inquit,
ex semine Dauid, assumpsit huma=
nam naturam, quæ propriè nasci
dicitur. Et Ioannes inquit; verbum
caro factum est; Deus homo natus
est, ita, vt non tantum homo natus
sit, verum etiam vt filius, vt inquit
Paulus, seu verus Deus natus sit, &
Maria sit non solū mater, verum
etiam vera mater Dei, quod testa=
tur

tor Gabriel Lucæ i. Paries, inquit,
filium, qui vocabitur filius altissimi.
Itē, vocabitur filius Dei. Et addit:
Dabit ei Dominus Deus sedem pa-
tris sui David. Ecce vnus & idem
est, verē filius Dei, & filius David.
Porro, quod de communicatione
vnius Idiomatis dictum est & pro-
batum, vt quod nasci competat di-
uinæ naturæ per communicationē;
Idem quoq; intelligi debet de com-
municatione reliquorum Idiomata-
rum, vt passio competit humanæ
naturæ, & tamen eam diuina quoq;
subiit, secundum illud Rom. i. O-
portet nos conformes fieri imaginis
filij dei &c. Itē: Qui proprio filio
non

nō pepercit, sed pro nobis omnibus
tradidit illum. Item alibi: Si illum
cognouissent Dominū gloriæ, non
crucifixissent. Et ad Philipp. Iesus
cum esset in forma Dei, quia erat æ-
qualis Deo, humilē præbuit semet-
ipsum, factus obediens Patri vsq; ad
mortem, mortem autem crucis, &c.
Item: Eccles: canit. Vita in cruce
moritur &c. Est ergo certē creden-
dum, omnia illa, quæ humanæ na-
turæ propriē competunt & accidunt,
communicari quoq; naturæ diui-
næ, ita, vt rectē & verē dicatur Deus
nasci, lactari, iacere in præsepio, al-
gere, calere, ambulare, vigilare, e-
dere, bibere, pati, mori &c.

Sed est insignis locus ad Hebræos, qui huc maximè pertinet, quem adhuc in hac parte mihi adducam, cap. 2. Fecisti autem eum paulò inferiore ab Angelis, cernimus Iesum, propter cruciatum mortis, gloria & honore coronatum &c. Et dicit pusillum, id est, donec gustaret mortem. Quid dilucidius dici potuit? Est, inquit, inferior Angelis, quorum natura non est subiecta morti. Ipse autem cum sit Dominus Angelorum, & creator, cumque sit natura Deus, tamen mortem operipetijt, humilians, exinaniens semetipsum. E regione autem sentendum est, quòd diuinæ naturæ Idiomata

mata in Christo verè communicantur nostræ humanæ, quæ est cum diuina sine aliqua separatione coniuncta. Ideo inquit ipse Christus Ioh. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo, sed tamen interim adstat in terra colloquens cum Nicodemo. Vides ergo homini, siue humanæ quoque tribui, quod diuinæ propriè competit. Item apud Mathæum inquit: Vbicunque duo aut tres congregati &c. Item: Ego ero vobiscum usque ad consummationem seculi &c. In his locis certè loquitur Christus de sua personali præsentia, & cum illa persona, quæ

est Christus. Sic ubiq; necesse est
quoq; hominem simul & Deū, seu
vtramq; naturam cōiunctam ubiq;
& verē adesse, exaudire, operari om-
nia in omnibus, iuxta illud. Sub-
iecisti omnia sub pedibus eius, cum
tamen nulla mens humana hoc as-
sequi aut intelligere suo ingenio,
aut sapientia possit, debet eis certo
assentiri fide, quod ubi fecerit, tum
demum sentiet, quantum is articu-
lus consolationis adfert in omni
inuocatione, in omnibus tenta-
tionibus, peccati & mortis. Item
comperiet, quantum etiam lucis
adfert intelligendæ scripturæ, &
omnia in historia passionis Do-
minicæ

minicæ videbuntur otiosa, & fri-
gida, nisi hic locus teneatur. Hinc
facile intelligi potest, Petrum, cum
ait, Christum esse morti traditum
secundum carnem, non excludere
naturam diuinam à communione
mortis & passionis. Nam dicit, se-
cundum carnē traditum esse morti,
quia mori propriē competebat hu-
manæ & mortali naturæ. Sed ta-
men ait, ipsum Christum mortu-
um esse, qui est verus Deus & ho-
mo. Igitur Deus & homo mortuus
est. Præterea his cognitis, nemi-
nem potest offendere Gregorius,
qui adorat Christum mortuum in
sepulchro. Cur enim mortuum nō
adoret,

adoret, cum in mortuum & sepul-
tum crederet, qui, quia mortuus est
& sepultus, erat non tantum ho-
mo, sed etiam Deus.

HOC schediasma siue confi-
ctum sit, siue exceptum ex ore do-
centis Lutheri, litem non fecero me-
am: verum id ipsum à Musculo
euulgatum esse, & Musculum ita
docuisse publicè, minimè hæsitante
testificaturi sunt hi, qui idem mihi
non dubia fide, cum ipsimet audi-
uissent ita docentem, retulerunt, vi-
ri scilicet græues atq; celebres. Mus-
culus decussisset, si compendio vo-
luisset uti, ut me leuaret labore, se
suspicionem, Francfordiensis acade-
miæ

miæ testimonium publicum, quod
illum non obscurè frustra intellexi
petisse, proferre. Ita demum si ab eo
loco, in quo res ista gesta est, veri-
tatis euidentia requireretur, fieret
omnino, ut nec ego affirmare, ille
frustra inficiari absq; certis testibus,
videremur. Quocirca, quandoquis
idem ipse inficiando munus pro-
bandi in sese sponte sua recepit, o-
periar equidem Francfordiensis
scholæ, vel in hanc, vel in illam par-
tem, publicatam sententiam. Eamq;
ubi videro, proferam & ego no-
minatim testimonia eorum, qui il-
lum id Neotianum dogma inno-
uantem audiuerunt, efficiamq; non
solam,

solùm, vt crimen falsi in me non
hæreat, sed ne maleuoli animi su-
spicio quidem. De Francofordien-
sis academiæ fide mihi hoc pollice-
or, vt haud dubitem viros honestos
istud amicitiae priuatæ non daturus
esse, quod propriè debetur veritati
publicæ. Et hoc satis de calumnijs
Musculi. De contumelijs strictim:
cum probra iniusta cõuitori po-
tius, quam conuitijs affecto soleant
conflare inuidiam. Ego verò in
aliqua parte felicitatis posuerim,
quòd me is homo conuitiatur, qui
nec ipse purius, quàm loquitur, vi-
tam ducere didicit. Beati, inquit D.
Petrus, cùm maledixerint vobis,
scilicet

scilicet modò ne patiamur vt ho-
micidæ, vt fures, vt malefici, vt epis-
copi degeneres. Tametsi quidem
infirmiorem meam non dissimulo,
mihi enim non solùm, sed alijs mul-
tis antea acta vita mea perspecta est &
cognita: tamen ita vixi hætenus
diuersis in locis, in academijs, in
aulis principum, vt neq; me, neq;
meos mei queat pudere: eiusq; in-
nocentis vitæ meæ, illorum merui
non tantùm, qui mihi sunt bene-
uoli, sed etiam eorum, qui me nunc
oppugnant hostes, præclara testi-
monia: tantū abest, vt metuum me
alicuius sceleris conuictū iri. Ne etiā
aliquando, vt ἄλλοτ' ἰοὺσι κακῶς, iure
malè

malè audirem , abstinui equidem
magnopere & abhorruì ab omni
Lutheranicorum sacrorum initia-
tione, nec vnquam passus sum vl-
las obtrudi mihi, quantumuis ma-
gnificæ offerrentur, functiones ec-
clesiasticas, ratus præstare, me labo-
riosam Laicæ vitæ conditionem
subire, vt viuerem obscurus, quàm
vt splendidus, aut clarus, sustinerem
periculosum aliquod onus ecclesia-
stici muneris. Verè hoc à me non
falsò recenseri, ipsos Vuitember-
genes Theologos, multosq; alios
testes habeo locupletes. Sed enim
quò verius hoc à me dicitur, eò im-
pudentior est Musculi & contume-

liosior

liosior criminatio, dum me infimu-
lat, vulgoq; traducit, quòd ambitio-
nis causa certarim cum Osiandro,
& cum id certamen mihi parum e-
uenisset feliciter, huc ad Pontificios
me profugisse, vt hic felicius. Hoc
confictum est à Musculo, neutrum
factum à me. Non sponte aut vlla
ambitionis causa, sed vi quadam,
importunitateq; huius sæculi, me in
illud duellum tractum esse atq; cõ-
pulsu, cunctæ Prussiae notum est,
nec obscurum doctis hominibus in
Germania. Rogatus tanquàm cõ-
siliarius ab ipso Principe, qualia
mihi dogmata Osiandri videren-
tur, cum doceret Christum sola di-

M

uina

uina natura esse iustificatorem hu-
mani generis, affirmaretq; hominē
oportere diuina illa & essentiali Dei
iustitia, qua Deus ipse iustus est, ius-
tum fieri: respondi, hoc dogma
Manichæum esse, illud Nestoria-
num, neutrum ab ullis posse Chri-
stianis probari, quādo vtrumq; iam
olim sit anathemate percussum.
Quamuis ego hæc non in publica,
sed in priuata consultatione pro ea,
qua obligabar, fide, dixissem, com-
pertum est tamen, quo in discrimi-
ne vitæ, fortunarumq; mearum cō-
stitutus fuerim eam ob causam. Nec
ignotum, quā trepidē, quā in-
certē, quā hæsitanter theologi
Con-

Confessionarij, eam controuer-
siā primò susceperint, deinde quā
frigidē atq; perplexē, quā vanis &
inter se pugnantibus sententijs tra-
ctarint, vt plus ipsis inter se esset,
quā cum Osiandro contentio-
nis. Ego Osiandro opposui non
meum, sed Catholicæ Ecclesiæ iu-
diciū, quo, cum regia Ecclesiæ via
cōmonstraretur, non minus confu-
tationes Confessionistarum, quā
assertiones Osiandri, refutabantur.
Aliorum esto iudiciū: ego de me
nihil arroganter. Quod verò me
ad Principes Catholicos contuli,
nullā habet neq; transfugij speciem
neq; ambitionis: sponte enim, non
M coactus,

coactus, Prusiam deserui, cognatos reliqui & affines, iacturamque aliquot millium marcarum cōtempni (non ignota refero) in ditio-
nem Cæsaris Ferdinandi me contuli, non profectò aliqua adipiscendi honoris spe, sed salutis studio non amittendæ. Verè hoc à me dici testis est lætalis ille morbus meus, cum Vratislaviæ, medicis de vita mea desperantibus, ostenderim eo in vitæ meæ discrimine non fucatè me Lutheri religionem detestari, ex animo amplecti catholicam. Verùm quid ego hæc? Nil enim ad Musculum: quem ego tanto non dignor honore: nam ipse quæ nar-

rat,

rat, carèt omni testimonio, destituntur omni probabili documento, argumenta sunt ex Lucianicis deprompta narrationibus. Ita loquitur homo nefarius, vt in ganeo impuri Lenonis, non in schola Ciceronis loqui didicisse videatur. Quæ enim emblemata istius Lenonij oratoris sunt, nisi quæ manifestò vera esse noscuntur, ea mendacia vt dicat esse, & calumnias? Amæ quæ aut ex Lutheri libris citata sunt, aut ex Melanthonis, aut aliorum, ascripsi librorum nomina & loca. Quod hac in re crimen falsitatis quæ calumnia? quod maledicendi studium? Sed somnium istud est ex

M ; etc.

elephantina illius hominis porta
profectum, & oculis orbem, & lu-
ce veritatis cassum. Cur Musculus
volumina ea, quæ sunt à me alle-
gata, non inspexit, vt probabiliter
posset ac verè pronuntiare, sit ne
ita, vt ego citauerim, vel non sit.
Sed ille (sicut mos est sectariorum,
quod ipsi faciunt, solent accusare
aduersarium) in genere garrit, nec,
cur quicquam garriat, aut pronun-
ciet rectèue habeat, legitimis rati-
onibus sibi euincendum arbitratur.
Quid attulit Musculus, dum me in
uidia grauat maledicentiæ & calū-
niarum, nisi procacem quandam
& meretriciam calumniandi ma-
ledicen-

ledicendiq; proteruitatem? Suos se-
ctarios laudat, conuitiatur Catho-
licos: sed quod argumentum, cur
hoc vel illud rectè faciat, in medium
adduxit? Nullū. Nisi forsitan, quia
ipsi homines docti, nos indocti: illi
doctores clari, nos obscuri: illis li-
cet, quod nusquā est, asserere: quod
est, inficiari: nobis non licet. Scho-
lasticorum doctorum antilogias,
iurisq; Canonici nos Musculus iu-
bet colligere, quas putat infinitas
esse, suas verò suorūq;, quasi nullæ
sint, aut certè nullius momenti, non
attendere. Nolunt ista nuper ex-
orti euangelij lumina, ætiologias,

M 4 cur

cur quidquam asseueret, argumen-
tis, testimonijsq; euincendum, re-
quiri. Verum, vt istam ad rem viri
graues sunt ac tardi, ita veloces pe-
des habent ad effundendum san-
guinem, vt, vbi veritatis argumen-
tum sibi intelligunt deesse, ibi gla-
dio Martiniani, seu (quod idem est)
Martialis euangelij supplere que-
ant. Me breui mala morte ac infe-
lice perituum prædixit Franco-
fordiensis propheta, sed non spiritu
Eliæ, aut Elizæi, sed eius, qui, vt
mendax est, ita & homicida. Et
procax, & insidiosa bestiola est mu-
sculus, planeq; *μῦς* credi posset,
si æquè ei adesset facultas, atq; vo-
luntas

luntas prompta est, sicarios aliquot
conduxisse: qui ex insidijs clam mi-
hi necem afferrent. Eo pacto ipse
se prophetam haberi posse putat, &
me eodem iure Iulianum. Vtitur
exemplis recentibus eam ad rem hic
prophetes, Pacæi nimirum, ac lau-
datissimi principis, Episcopi Her-
bipolensis. Vides, optime lector,
atrocissima latrocinia, tanquam ius-
ta supplicia collaudant nostri E-
uangelici. Edidit nuper, nescio quis
scriptum quoddam, quo non du-
bitauit author, quòd alter eorum à
crudeli sicario interfectus est, id op-
timo iure & quidem diuinitus fa-
ctum asserere: de altero idem illos
M 5 sentire,

sentire, euentus comprobauit, &
idem Scriptor ostendit nō obscure.
Hinc profectō dubium debet videri
nemini, quo spiritu de mala morte
mea, quam Deus in ipsius caput au-
uertat, prophetizet Musculus Fran-
cofordianus. Me, adiuuāte Domi-
no, neq; minis paratæ cædis, neq;
obicēto exemplo siue Iuliani, siue
Herosostrati quisquam auertat à
veritate Catholicæ fidei: quam cō-
fiteor me amplexum adeo integrè,
vt si venulam in corpore meo vllam
sentientem cum sectarijs cognosce-
rem, excidi illam curarem: tantum
abest, vt hæreses queam Lutheri
probare: in quas mihi verbis præ-
iri,

iri, nunquam sum passus. Præcor
autem Deum, vt me vasculum ali-
quod velit esse misericordiæ suæ, ac
si res ita postulet, minimè dubitem
martyr pro veritate veri euangelij,
contra falsum fictumq; euangelium
Lutheri, honestam mortem con-
stanter oppetere.

RESPONSIO AD CONFICTAS DIS-

sensiones, quas inter Catho-
licos esse falso crimi-
natur Math. Il-
lyricus.

CVM Mathias Flacius, homo
Illyricus, cerneret in Germa-
nia passim libellos quosdam contra
me

me editos, tanquam ferales discor-
diarum, furiarumq; faces volitare,
piguit illum, ne, quando hoc in lu-
do nunc primas obtineat, frequen-
ti applausu populi, postremus esse
existimaretur. Ne etiam vulgato
eo, quem secuti socij sunt, modo ve-
teretur, aliter statuit hoc dragma
producendum ex scena, imitatus
eius generis mulierem, quæ corpo-
re suo quæstum facit. Eam enim,
si honesta matrona hoc, quo vocari
consuevit, nomine appellet: tum
illa confestim contra in hanc, Et tu
talis es: quippe, cum se esse scortum
negare non possit, eiusdem crimi-
nis macula aspersam cupit aduer-
sariam

sariam videri, vt paritas exæquata
turpitudinis, quoquo modo culpā
leniat scortationis. Sic etiam Illy-
ricus se suosq; gregales purgat.
Quia enim ita in libro meo alicubi
rationabar, notam hæreseos esse,
quod hæretici semper inter sese so-
leant esse discordes de præcipuis
Christianæ fidei articulis: cum au-
tem Lutherani furiosè inter se di-
micent de ipso Christianæ religi-
onis fundamento: hæreseos notam
illos non posse effugere, significa-
bam. Pronuntiātū antè largi-
untur pleriq; omnes: posterius Ia-
cobus Smidelinus infestè negat, Il-
lyricus concedit, pensatq; crimen,
quod

quod suum esse agnoscit, alio cri-
mine, quod nostrum esse, nequa-
quā agnoscimus. Itaq; suo in libro
contra me euulgato hunc fixit sco-
pum, & quamuis esse hæreses inter
Lutheranos, ipse non modò non
inficietur, sed publicè & scribat &
proclamet, nos tamen vt refellat,
regerit idem crimen, quasi etiam in-
ter Catholicos sint horrendæ dis-
ensiones. Nos verò illud Illyrici
respondum, veluti rectè confessum,
accipimus, esse videlicet inter Lu-
theranos multas hæreses: hoc autē
quod in nos regerit, constanter ne-
gamus, iure rejicimus: euinci enim
nō potest vllō modo, etiamsi furiat,

me

mediusq; rumpatur Illyricus. Qua
propter id nunc agam, sed breuiter,
vt doceā inter Catholicos (quoad
tamen re ipsa Catholici sunt) nul-
las esse, nec fuisse vnquam dissen-
siones de fundamento & præcipuis
Christianæ fidei articulis per Ec-
clesiam, ex orthodoxa scriptura-
rum interpretatione, ritè defini-
tis atq; conclusis. Quo autem
hoc ego planius faciam & magis
perspicuum, punctim oportet con-
stitui, quod sit corpus doctrinæ
Christianæ, quæ præcipua mem-
bra, qui articuli necessarij: quæ
demum particulæ, quibus læsis,
corpus tamen integrum maneat,

itemq;

itemq; quæ accessoria, qui vestitus,
& similia eiusdem generis. Dubium
credo, est nemini, omnem Chri-
stianæ doctrinæ constitutionem,
rectè diuidi solere in ius diuinum &
humanum; quorum illud nulla au-
thoritate hominum mutari possit,
hoc possit; vtrumq; tamen ita inter
se copulatum, vt alterum absq; al-
tero non queat commodè existere.
Hoc aded planum esse & manife-
stum confido, vt qui inficiari aude-
at, nemo mortalium reperiatur.
Ius autem diuinum, id est, quod
Deus siue in lege morali Moysi, si-
ue in prophetijs & euangelijs Chri-
sti, siue aliàs patefecit ad institutio-
nem,

nem, salutemq; humani generis ne-
cessarium. Huc pertinet non solùm
scriptus sacrorum Bibliorum tex-
tus, sed verus etiam huius atque or-
thodoxus intellectus; qui, si catho-
licus est, & quia catholicus, falsus
esse & sectarius non potest; necesse
est, vt planè verus sit, nec vlli refra-
gabilis mortalium. Quo sit, vt ex
hoc catholico scripturarum intelle-
ctu quicquid ritè conclusum fuerit,
& qui hinc per oecumenici concilij
consensum sanciti canones, explici-
tè sint iuris diuini, nec minus, quàm
ius diuinum implicitè scriptū, cum
plus vno non possit eadem in re
esse verum, sed eandem oporteat
N esse

esse tam in textu, quàm in glossa,
tam in τῶ ἑκτῷ, quàm ἐν τῇ δ' ἑκτοῖα ve-
ritatem: vicissimque sit, vt quicquid
huic catholico scripturarum intel-
lectui, & sacris canonibus inde du-
ctis, contrarium innouatur, perti-
naciterq; contra legitimum Eccle-
siae magistratum defenditur, sit hæ-
resis. Ius positium, quia iuris di-
uini velitus est, circumstantias con-
siderat, & accidentia, quibus res in
genere positæ applicari possint in-
diuiduis personis ac rebus. Sed hoc
ius ante legitimam sanctionem, li-
berum est atq; adiaphorum: post-
quam verò sancitum positumq; est,
à nemine potest nec debet dissolui,
nisi

nisi ab his, à quibus poni potuit. Et
quicquid contra hoc positium ius,
quando iam positum legitimè &
sancitum est, & cōtra hos canones,
qui inde iudicio Catholicæ Ecclesiæ
producti sunt, innouatur, pertina-
citerq; defenditur, schismatis speci-
em habet, aut certè rebellionis.
Eaq; de causa omnes sancti Patres,
cum illud Pauli explanant, State
fratres, & tenete traditiones meas,
quas edocti estis, siue per sermonē,
siue per epistolam nostram: cōstan-
ter asseuerant vniuersi, quod & scri-
ptum verbum, & nō scriptum, tra-
ditumq; ab Apostolis, vtrumq; pari
veritatis authoritate habendum sit.

N 2 Vnde

Vnde illud Hormisdæ canonibus
insertum, vt est in Decretis, conf.
25. q. 1. Prima salus est, inquit, re-
ctæ fidei regulam custodire, & in
constitutis patrum nullatenus de-
uiare. Crassiore ego hæc quidem
Minerua, quam solent homines in
hoc genere excellentes, spero tamē,
licet generatim à me dicta sint, ni-
hil habere absurditatis. Membra
autem Christianæ doctrinæ, quæ
summam diuini iuris complexa est,
præcipua sunt (etiam vestro iudi-
cio) de Deo vno & trino, de cre-
atione, de prædestinatione, de pec-
cato, de libero arbitrio, de lege, de
euangelio, de iustificatione, de fide,
de ope

de operibus, de legis impletione,
satisfactione, & merito, de poenit-
entia, de Redemptoris Christi be-
neficio, de Ecclesia, de sacramentis,
de potestate ciuili, & alijs. Hæc (& si
quæ alia præterea) membra Chri-
stianæ doctrinæ in vnum collecta,
efficiunt aliquo modo corpus Chri-
stianæ & Catholicæ religionis. Vi-
cissimq; eadem ista membra legiti-
ma partitione in suas diuisa partes,
Catholicæ fidei articulos constitu-
unt. Quocirca omnes illi, qui aut
reale membrum aliquod, aut rea-
lem articulum fidei, siue collidit, si-
ue loco commutat suo, cumq; co-
natum suum aduersus consensum
N 3 Catho

Catholicæ Ecclesiæ defendit, non
potest non hæreseos crimen com-
mittere. Cedò iam Illyrice, agamus
placidè, facessant affectiones priua-
tæ, rem videamus. An non, si qua
dissensio est, eam necesse fuerit, aut
de humano iure esse, aut de diuinor
Credo id largiri te nobis. Si de di-
uino est, necesse quoq; fuerit, vt sit
aut de principali membro aliquo,
& articulo tali, quo læso, corpus
integrum nequeat persistere, aut
certè de aliqua eiusmodi particula,
qua vel ablata, vel læsa, vel relicta
in dubio, corpus tamen incolume
possit, & integrum remanere. Si
iēcū lethāliter læsum est, aut pulmo,
aut

aut cor, aut cerebrum, quoniam
principalia membra hæc sunt, vt a-
nimal intereat, necesse est: si vngu-
lām pedis abscideris, si eliseris co-
stam, si conuulseris armum, non
moriatur fortasse pecus continuò
quidē, at mutilatum tamen articulo
functionis suæ munus cogitur de-
serere: sin contra capillarem venam
incideris, aut cutim raseris, inco-
lume potest esse, nec idcirco mox
integritatem corporis sui amittit.
Hoc ergo fixū nobis sit memoriāq;
teneamus, duo esse, quæ constitu-
ant hæreticum, error in aliquo mē-
bro seu articulo catholicæ fidei seu
doctrinæ, & erroris pertinax de-
fensio.

sentio. Accidit nonnunquam, ut e-
mat quispiam rem furto sublatam,
quam tamen credidit bono titulo
iuris possedisse venditorem. At ve-
ro licet postea reperiatur emptor
furtivæ rei, quam emit, esse posses-
sor, non tamen idcirco vlllo iure
potest aut fur dici, aut furti crimine
accersi. Itaq; D. Augustinus ait se
hæresin habere forsitan posse, attamē
nolit esse hæreticus. Atqui esto,
sint etiam nunc, fuerintq; olim inter
theologos de aliquo fidei articulo
nondum per Ecclesiam determina-
to contentiones, quam istæ habent
faciem hæreseos? Nullam penitus,
si non sunt fractis charitatis Chri-
stianæ

stianæ repagulis, non contra iudi-
cium legitimi concilij, non contra
Ecclesiæ Catholicæ definitam sen-
tentiam. Ante annos pene trecen-
tos vehemens fuit disputatio inter
theologos, alijs asserentibus per
virtutem baptismi paruulis culpam
quidem remitti, sed gratiam non
conferri, alijs contra, & culpam il-
lis remitti, & virtutes, & quæ has
informet, gratiam infundi, quoad
habitum, licet non confestim, quo-
ad usum. Discussa hæc quæstio est
inter Patres œcumenici Viennensis
concilij, & approbatâ assertio po-
sterior est, prior reiecta, authoribus
tamen huius nequaquam de hæresi
N 5 dam

damnatis. Nam licet ipsa illa as-
sertio, hæresis fuerit per se, sed ta-
men, quia authores sui illam, cum
Catholicæ Ecclesiæ definitionem
intellexerant, non defenderunt er-
rorem pertinaces, hæreseos dam-
nari non potuerunt. Non modò
enim error de S. scripturis, sed &
pertinax erroris defensio, facit hæ-
reticum. Si tradidero corpus me-
um, ita vt ardeat, charitatem autem
non habuero, nihil mihi prodest,
inquit Diuus Paulus: Charitas e-
nim οὐ φεραμένη, οὐ φουδιόντι νό super-
bit, non proteruē obsistit recte mo-
nentibus. Idcirco sua ad Glorium
& Elenium epist. August. sic non
per-

pertinaciter errantem excusat. Qui
sententiam suam, inquit, quamuis
falsam atq; peruersam, nulla perti-
naci animositate defendunt, præ-
sertim, quam audacia suæ præsum-
ptionis non pepererint, sed à sedu-
ctis atq; in errorem lapsis parenti-
bus acceperūt, quærunť autem cau-
ta sollicitudine veritatem, corrigi
parati, cum inuenerint, nequaquam
sunt inter hæreticos deputandi.
Quærebant theologi veritatem,
ante Viennense conciliū disputā-
do, post conciliū veritati per Catho-
licam Ecclesiam inuentæ subscripse-
runt obediendo, nec vlla pertina-
cia sententiam suam defendentes.
De

De Catholicorum disputationibus
hæc lex viguit semper, hæc dissension-
es hactenus diremit, & si quæ
adhuc sunt inter Bernhardinos &
Dominicanos, inter Sotum & Ca-
tharinum, & similes, dirimet pro-
ximo Concilio, cum Catholica Ec-
clesia vnum in locum coierit. Hinc
satis manifestum esse, spero, qui in
dissensione non sint hæretici: iam
collustremus, qui hæretici propriè
queant dici. D. August. contra
Manichæos scribens, ita hæreticum
definit. Qui in Ecclesia Christi
morbidum aliquid, prauumq; quid
sapiunt, si correcti, vt sanum re-
ctumq; sapiant, resistent contuma-
citer,

citer, suaq; pestifera & mortifera
dogmata emendare nolunt, sed de-
fensare persistunt, hæretici sunt. In
eandem sententiam D. Ambrosius
etiam, cum illud D. Pauli expo-
nit, Hæreticum vita. Hæretici sunt,
inquit, qui per verba legis (id est,
scripturæ sacræ) legem impug-
nant. Proprium enim sensum, ver-
bis astruunt legis, vt prauitatem suæ
legis (id est, suorum dogmatum)
authoritate scripturæ commendēt.
Ecquid non graphicè uterq; san-
ctus Ecclesiæ episcopus depinxit
Lutheranos hæreticos? Nihil aliud
hi crepant, quàm verba legis, hoc
est, scripturarum; & harum interea
ortho-

orthodoxum intellectum impu-
gnant earundem scripturarum ver-
bis, vt expugnato genuino illarum
sensu, suum propriū sensum & hæ-
reticum, scripturarum authorita-
te commendent imperito populo.
An non proprius hic Lutherano-
rum est sensus, qui Catholico con-
sensui repugnat, dissentitq; ipse se-
cum? An non eum ipsum dissenti-
entem sensum suum pertinaciter,
defensitant, non superbè excusant,
non propagant nefariè in detrimen-
tum Catholicæ Matris Ecclesiæ?
Tu hîc conser Illyricæ dissensiones;
& istas, quæ inter vos sunt; & has,
quæ inter Catholicos; atq; id tandē
nobis

nobis ediffere, vestræ ne debeant, an
nostræ censeri hæreticæ. Dogmata
vtriusque partis pensitemus, prius
vestra, nostra deinceps. Membra
& articuli Augustanæ Confessi-
onis sunt, vt suprâ dictum est, de
vno & trino Deo, de lapsu Adæ &
peccato, de lege & euangelio, de
Christo, de libero arbitrio, de ius-
sificatione, de fide & bonis ope-
ribus, de sacramentorum nume-
ro, de baptismo, de cœna Domi-
ni, de pœnitentia, de sacris ordi-
nibus, de Ecclesia, de ritibus Ecclē-
siæ, de civili magistratu & simili-
bus. Hæc membra, & quos inde
colligitis articulos, habet & tractat
con-

confessio Augustana. Atqui opi-
nor te, Illyrice, idem fateri nobi-
scum, & adeò quidem etiam, vt, si
quis in his errorē committat, defen-
datq; contumaciter, illum hærescos
crimine reum velis esse, quia de fun-
damento articulisq; fidei sit in tali
contentione periculum. Credo ca-
tiam te non ire inficias, communi
nomine nunc euangelicos dici, A-
diaphoristas, Maioristas, Saxoni-
cas Ecclesias, Zvinglianos, O-
siandrinus, Brentianos, Svencfel-
dianos. Nam si roges horum ali-
quem, cuius religionis sit, mox co-
rum quilibet, se Euangelicum esse
respondebit. Iam igitur cum illi sint
articuli

articuli Euangelicæ fidei vestræ, &
hi greges Euangelici: inuestigemus
sanè ex ordine articulorum confes-
sionis Augustanæ, an de articulis
fidei vestræ, & de fundamento dis-
sentiatis, an de leuibus friuolisq;
materiis. Quando igitur tu, Ma-
thia Illyrice, negas (hoc enim or-
dine percurram articulos) τοῦ λόγου
in euangelio Ioannis, personam ef-
se, quemadmodum epistola tua te
sentire conuincit, quid & de articulo
fidei ne ista dissensio inter vos est,
an de lana caprina? Nunquid hæc
connectio Aristotelica non est? Ne-
gare, quod ὁ λόγος sit Deus, est A-
riana & Samosatena hæresis: Illy-
ricani

ricani negant illud : est igitur inter
Illyricos Ariana hæresis. Cum
Osiandrini, homines vel imprimis
Euangelici, scribunt ac docent, quod
illa imago Dei, quam D. Paulus
appellat virum, sit incarnatum Dei
verbum, ipseque adeo Christus, Dei
& Mariæ filius, & quemlibet Chris-
tianum esse eandem, quæ Filius Dei
est, imaginem : cumque Melanthon
contra asserit, esse in mente veram
notitiam Dei, in voluntate arden-
tem dilectionem : de articulo fidei
ne res ista controuertitur : De pec-
cato originali secus intelligunt eu-
angelium in Heluetia Zvingliani,
secus Lutherani in Saxonia : hi
enim

enim peccatum esse naturam ream,
nec posse integrè tolli in hac vita :
illi contra, esse naturalem morbum
quendam, qui tolli queat radicitus.
De fundamento ne fidei est ista dis-
sensio : Tu, Saxonesque tui legem,
neque ante, neque post iustificationem
esse necessariam dicitis : Philippus
contra, ante iustificationem requiri,
ut sit agnitio peccati. De funda-
mento fidei ne, est scire, quis integer
sit usus diuinæ legis, quis dimidia-
tus : Culpas Philippum, quod
malè sentiat de discrimine legis &
euangelij : an nec hæc confusio est
de fundamento fidei : Osiandrini
docent, Christum ex sola diuina
O : natura

natura iustificare hominem: Stan-
cariani ex sola humana: vtriq; ho-
mines Euangelici. Iacobus Smi-
delinus in Suevia, & Nicolaus Gal-
lus Ratisponæ, asseuerant Chri-
stum quoq; in inferno passum, atq;
sensisse æterni ignis cruciatum. In
ciuitatibus maritimis docetur con-
trà, nullum esse infernum, sed (cum
suum cuiusq; sepulchrum dici soleat
Hebraicè infernus) in sepulchrum,
non ad inferos, descendisse Chri-
stum. Qualia hæc dissidia censen-
da: de articulis fidei ne, an de fufu-
re externæ cutis: De libero arbitrio
est ne leuis disceptatio, cum tu negas
rectè de beneficio Christi posse cō-
stitui,

stitui, nisi dogma Lutheri de seruo
arbitrio stet incolume: Cum itaq;
tu, & Calvinus sententiam Me-
lanthonis oppugnetis: de asini vmbra
ne vobis lis est: Tu sola fide
hominem vis esse iustum: Melan-
lanthon & Maior, fide quidē prin-
cipaliter, charitate verò minus prin-
cipaliter: itemq; tu opera negas ne-
cessaria ad salutem, imò obesse eti-
am contendis: Maior omnia in op-
positum. Quin nec ista quidem fue-
rint de fundamento & articulis fi-
dei: Quando alij duas ponunt, alij
tres poenitentiae partes, adeò ne res
leuis est, num tres, aut duas partes
in re ritè diuidenda ponas: In hæ-

reditaria, & re pecuniaria fas non
est, in tanto sacramento erit? Tu
septem crassissimos tuorum errores
de eodem hoc sacramento recensens,
& tamen negantur esse in Luthe-
ranismo hæreses. Quanta etiam in-
ter vos est de sacramentorum nu-
mero digladiatio? Tu Genæ & in
Saxonia duo recepisti, quod tibi
cum Caluino est commune: Li-
psenses theologi tria agnoscunt, nec
plura, nec pauciora: Melanthonij,
quatuor esse volūt: sunt, qui vnum
admittant duntaxat, reliqua repu-
dient. Perinde ne est, siue statuas
vnum, siue duo, siue tria, siue qua-
tuor? Si hæresis est, sacramentum
Domini

Domini violare: penitus tollere,
erit & hæresis, & sacrilegium simul.
Quid Calviniani & Anglicani E-
uangelici sentiant de baptismo, tibi
notum est: quid tu, tuique similes,
non ignotum nobis: an negas li-
tem esse de fundamento fidei? Tu
Ecclesiam esse inuisibilem defendis
contra Menium: Melanthon quon-
dam in apologia idem tutatus est
contra Catholicos: sed iam, versa
vice, in vltimis locorum commu-
nium editionibus, & alibi, esse Ec-
clesiam visibilem asseuerat. Quid
autem? Si nihili interest, cur antea
sacrilegium iudicastis, si quis diuer-
sum sentiret? Cur nunc secus, cum
O 4 illud

illud displicet, hoc placet? Cū Lutherus negat esse superioritatem, cum subditis interdicit, ne præstent obedientiam principibus, cum in militiam aduersus Turcam contri-
buere vetat, quid? an ius diuinum non violat, qui resistendum docet magistratui? De Cæremonijs vero, alijsq; ecclesiastici iuris negotijs, quia ad ius positium pertinent, non scrupulosè disquiram: de dogmatibus aut articulisq; fidei nunc potissimum: qui adeò apud vos in dissensionis crimine versantur, vt, nolitis, velitis, non hæresin, sed infinitas hæreses esse inter vos (quemadmodum & tu, & Gallus, & ipsi
duces

duces Vinarienses ingenuè falsi estis) fateamini, necesse est: quandoquidem non solum earum hæresium, quas contra Catholicos, verumetiam, quas in vosmetipsos, sociosq; vestros mutua lite controuertitis, criminosa nomina extent apud antiquos scriptores: id quod me, quoties & quodocunq; necessarium fuerit, abunde demonstraturum polliceor: siquidem tu, & Gallus, & Amsdorphius, hic in publica confessione suæ doctrinæ, ille in libro hypothesis, affirmatis, non esse dissensiones istas vestras verbalia certamina: sed esse de ipsa euangelij medulla, graues
O 5 contro-

controuerſias, & cuiusmodi contra-
ria quidem, quæ nullo modo poſſint
conciliando palliari, ſed con-
tradictiones ſimpliciter, quæ alte-
utrius partis poſtulent condemna-
tionem. Ita enim ſcribit Gallus in
ſuis hypotheſibus vltimo folio:
So ſinds ja nit geringe ſtreit vn-
ter vns/vmb geringe ſachen / ſon-
dern vmb die hohen artickel vn-
ſer Chriſtlichen lehre / vom geſetz
vnnnd Euangelio / rechtfertigung
vnnnd guten wercken/ Sacramen-
ten vñ brauch der Ceremonien ꝛc.
Mögen auch keines wegs vergli-
chen oder vndergſchlagē werden.
Dann es ſind je vaſt eitel Contra-
dictiones, ſo nit zuuergleichen ſey-
hen / als das Geſetz ſol man in der
Chriſtlichen Kirchen predigen/
vnd ſols nit predigen. Unſer ge-
rech-

rechtigkeit iſt Gottes ſelb weſen
in vns / oð es iſt ſein werck / thun vñ
laſſen in vns / oder iſt ſeines gehor-
ſams zurechnung auſſer vns. Das
blut Jeſu Chriſti macht niemand
gerecht / vnd das Paul. ſagt / Ro-
ma. 5. Wir ſind durch ſein blut ge-
recht. Gute werck ſind nötig zur
ſeligkeit. Niemand iſt je on gute
werck ſelig worden / iſt auch vn-
möglich on gute werck ſelig wer-
den / vnd dargegen gute werck ſind
nit nötig zur ſeligkeit / oder wie der
Pſalm ſagt: Selig iſt der / dem ſei-
ne Sünd vergeben oder zudeckt
ſind / oder nit zugerechnet wer-
den: der nicht mit wercken vmb-
gehet / oder einige hat noch haben
kan / zur ſeligkeit. Rom. 4. Chri-
ſtus iſt vnd wirt im Abentmal ge-
noſſen / leiblich vnter Brot vnnnd
Wein / von glaubigen vnd vnglau-
bigen. Vnnnd das er allein geiſt-
lich da ſey vnnnd genoſſen werde/
von

von glaubigen allein ꝛc. Pleni sunt
talium anathematum libri vestri,
quibus aut vos alios damnatis hæ-
resium, aut alij vos vicissim. Vi-
narienses Principes nouem sectas,
harumq; singulas multarum hære-
sium reas proscribunt. Quæ qui-
dem sectæ non modò vos dam-
nant singulæ, sed etiam sese ipsæ
mutuò hæreticas esse proclamant.
Quot scelerum te, hæresiumq; au-
thorem, ostendit schola VVitten-
bergensis? Quot tu contrà in pro-
ximo libro Melanthonem? Pro-
uoco ad scripta vestra de his ludis
edita: ac nisi decies crudeliora fue-
rint in sese, quàm hîc recitantur à
me,

me, patiar malæ fidei notam mihi
inuri: nec, si fortasse, qui vobis est
mos, inficiari velitis, desunt vestri
complures libri, testes mutuæ inter
vos de hærese damnationis. Ad-
uersus Gœppingensem Smideli-
um siquis forte scripturus est, col-
liget ista de moribus concordiaq;
vestra suffragia publica. Hoc in
loco satis est, certò agnosci, vos
non de stipulis aut fœno gladios
stringere: nec tã de terminis, quàm
de possessione dominici agri, de
ipsoq; possessionis titulo sociale bel-
lum gerere. Istæ autem assertiones
vestræ cum sint de solidis membris
& articulis Christianæ fidei; cumq;
etiam

etiā vestro iudicio sint erroneæ: vt
hæreses sint, necesse est: cū deniq; eas-
dem assertiones, quas esse erroneas
fatemini, defenditis pertinaces: ec-
quid non manifestò hæretici estis?
Sit ergo id nunc à me responsum
Illyrico, me vnà cum ipsis fateri es-
se inter Euangelicos & in horum
doctrina & societate manifestas hæ-
reses & schismata, & ea horrenda
(vt ipsorum vtar vocabulo) qui-
dem: quos tamen errores suos, cō-
tumaciter inter sese, maximoq; or-
bis tumultu propugnant: & ob
eam causam quoq; illos planè hæ-
reticos & esse & dici oportere. Iam
id restat, vt doceā dissensiones qui-
dem

dem & esse & fuisse semper in Ec-
clesia; at quo nam modo? Nimi-
rum aut de subtilibus illis theolo-
gorum disputationibus, quas in-
uestigandæ veritatis causa, Ecclesia
non modò non damnat, sed præ-
mijs ornat etiam: aut de rerum
quotidianarum commercijs, vt de
iure & possessione ecclesiasticorum
bonorum, de dignitatum gradi-
bus, de collatione sacerdotiorum,
alijsq; generis eiusdem. Quis au-
tem ita inhumanus, rerumq; est hu-
manarum imperitus, vt postulet ab
Ecclesia, ne istis de rebus clerus inter
se litiget, aut iure contendat? Lici-
tum enim id per se esse, scriptura S-
nos

nos docuit. At si quis idem tamen
fraudulenter, si quis seditiosè, ne-
glectæ charitatis vitiū est, non cri-
men hæreseos. Quanquā verò
vtrumq; malum est, sed minus ta-
men, quod ad priuatos mores per-
tinet; maius, quod aduersus fidem
committitur, quoniam id ad vni-
uersos quodammodo redundat:
eoq; fit, vt hoc acriter radicitusq; ex-
tirpandum sit, illud aliquando to-
lerādum propter infirmitatem pec-
cantis personæ. Huc spectat, pri-
mum lex Christi, vt qui Ecclesiam
audire non velit, sit nobis tanquam
ethnicus & publicanus: deinde il-
lud Pauli, Hæreticum vita. Et ite-
rum:

rum: Tollite malum è vobis: quia
serpit hæresis tanquā gangræna,
ferro secanda est, igni exurenda.
Rectè itaq; censet Ecclesia, quando
hæresis est violatio diuini iuris, pœ-
nam sequi oportere, vt hæretici igne
concrementur, memoriaq; eorum
vnà deleatur cum cinere. Quam-
obrem etsi exortæ in Ecclesia hæ-
reses fuerunt semper, attamen, quo-
niam ab Ecclesia exierunt, de Ec-
clesia non fuerunt, abscondit hæc il-
las veluti putrida atq; contagiosa
membra: non possunt itaq; post-
quā damnatæ renunciantur, esse
in Ecclesia propriè dici. Quia enim
cum vna fides sit in Ecclesia, & hæ-
P relis

relis semper varijs inter se discor-
dijs diuisa, impossibile est, eritq̃ in
æternum Illyrico, commonstrare,
vel vllam esse nunc, vel quondam
fuisse in Ecclesia hæresin. Quem-
admodum igitur nego vllas hære-
sium discordias esse apud nos : ita
fateri vos oportet, esse in Ecclesia
multa prauorum morum zizania;
quæ sæpe de meo & tuo, deq̃ mu-
tuis fraternæ charitatis officijs, non
de rectitudine fidei, pariant gra-
ues contentiones : quas tolerari o-
portet, cum funditus euelli non pos-
sint. Hinc sanè Mathia Illyrice
responsionem in te meam ordiar,
primumq̃ id quæro abs te, cum
Barna

Barnabas dissentit à Paulo, aut Pau-
lus à Petro, quo de iure id fuerit
dissidium: si de diuino: aut de fun-
damento fuit & aliquo articulo fi-
dei, aut de re leuicula quapiam.
Si de iure positiuo: nihil ad arti-
culos fidei. Barnabas Marcum
voluit socium itineris, Paulus non
voluit, quid hæc dissensio ad ar-
ticulos fidei: Priuatæ affectionis
motus fuit, non commotio in fun-
damento fidei. Petrus cum es-
set Iudæus, & viueret ethnicè,
volebat ethnicos Iudaicè viuere.
Vidit errorem Paulus, restititq̃
in faciem Petro. Qua de re fuit
concertatio: Non sanè de iure
P > diuino,

cus, cum ait Cyprianum disceptasse
cum Cornelio de primatu : nam
D. Cyprianus multis in locis pri-
marie dignitatis honorem deferat
Romanæ Ecclesiæ, tanquam sedi
apostolicæ. D. Basilius sua ad Sa-
mosatas epistola conqueritur de li-
tigatione sacerdotum : & ad clerum
Cæsariensem scribens, excusat no-
uos, quos introduxerat, psallendi
modulos : & volumen de S. Spiri-
tu abs se absolutum, concludens,
præsentis Ecclesiæ statum describit,
narratq; illarum tempestatum pro-
cellas. Quid autem hæc litationes
cleri de rebus positiuo iuri subie-
ctis, ad excusationem vestrarum hæ-
resium?

Olim concertarunt de col-
latione dignitatum inter se sacer-
dotes Samosatani : ergo hæreticæ
dissensiones Lutheranorum etiam
tolerandæ sunt. Quasi verò nos,
quid exemplo demonstratur ali-
quando patratum, id nobis iure
existimemus licere, & quidem in re
dissimilima. Deplorant æquè vete-
res, ac recentiores theologi mise-
riam Ecclesiæ & afflictiones, dam-
nant malos mores cleri, hæreti-
corum sparsa venena execrantur :
quid igitur? Quoniam fuerunt Ec-
clesiæ semper cruenta certamina
cum sectarijs : vestræ discordiæ eam
ob causam non sunt hæreticæ :

P 4 Sic

Sic Illyrica dialexis : Aristotelica
hoc modo. Ecclesia Catholica fun-
damentum veritatis est : veritatis
autem fundamentum errorem ne-
scit, hæresin non tolerat : iure itaq;
iam pridem vos, vestrasq; discordes
sectas, damnauit, deuouit, eiecit fo-
rās Ecclesia. De Origenis do-
ctrina, quamuis alij durius cense-
rent, alij mitius, quo genere crimi-
nis damnanda fuerit, disceptatum
esse, verum est, quis refellit : sed il-
lud non verum, quod subindicat
Flacius, Chrysostomum, quia in
Origenis fauorem propensior fu-
erit, defendisse eius errores, aut su-
scipisse vlllo pacto. Litem scimus
fuisse

fuisse Romanis Pontificibus cum
Constantinopolitanis Patriarchis,
vtra sedes primaria sit, vtri altera
debeat parere; itemq; sit ne Roma-
nus Pontifex iure diuino successor
Petri, an humano. Quid (quæso)
hæ quæstiones ad hæreses & di-
scordias vestras? Nemo theologo-
rum vnquam, nemo iureconsulto-
rum, ita insaniuit, vt, cum discepta-
tur, sit ne hæc lis vel de humano iu-
re, vel de diuino, hanc ipsam disce-
ptationem, diceret esse hæresin?
Frustra itaq;, prorsusq; ineptè hæc
dissidiorū exempla, quæ iuris po-
sitiui canonibus & iudicata in Ec-
clesia, & dirempta sunt, obtendun-

tur hæresium Lutheranicarum ex-
tenuationi, in fraudem iuris diuini.
Fuit inter Augustinum & Hiero-
nymum, non de authoritate scri-
pturæ S. sed de versione, tū Græca
tum Latina, disputatio: dum hic
Hebraicæ linguæ peritia confusus,
translationes aliorum negligere vi-
deretur: illeq; vicissim nouitatis stu-
dium reprehēderet in Hieronymo,
vetustam 72. seniorum editionem
laudaret, quod hæc non incertis
miraculis diuinitus agnosceretur pa-
tescētia. Ea inter hos tam præ-
claros Ecclesiæ doctores, amica ve-
litatione de versione, similibusq; Ec-
clesiæ negotijs, num habet vllam
hæreticæ

hæreticæ dissensionis speciem? Si
omnis discordia hæresis est, quæ na-
tio, quæ vrbs, quæ domus tandem,
aut priuata familia, non erit hære-
tica? At est absurdum hoc, cum in
Catholicæ religionis fide nō vrbes
modò, sed regna etiam & gentes
plurimæ vnanimēs, concordēsq;
& sunt, & erunt semper. Postea
verò Illyricus, quàm satis se fir-
mum iecisse causæ fundamentum
putauit, quippe si similes inter A-
postolos sanctosq; patres discor-
dias, quales inter Lutheranos vi-
det, esse persuadere conatus est, ad
rem vult videri propius accede-
re: trahitq; in argumentum, quia
sint

sint non solum singulis hominibus, sed & vrbibus, & prouintijs patroni peculiares, vt S. Marcus Venetis, Sanctus Stanislaus Polonis, Borussis S. Albertus: eaq; de causa, cum Catholici tam diuersos sibi patronos accersant & tutelares, dissidere illos in doctrina Christianae religionis. Bella ne isthaeratio est: Catholicorum alij Petrum Canisium malunt, alij Mathiam Citardum concionantem audire, cum licet vterq; in suo genere excellens sit, neuter tamen docet ab altero diuersum, nec Catholici, qui vel hunc, vel illum libentius audiunt, idcirco discordes censentur.

Alius

Alius Patauini medici opera vt mauult, alius Bononiensis, alius Salernitani, alius alterius: idcircone medica ars praua est, vel penitus sunt in arte sua medici discordes, vel ægrotantes de medicina dissentiant: S. Ulrichum patronum colunt Augustani ciues, quia euangelium Christi ea in vrbe instaurauit, miraculis illustrauit, propagauit aliò etiam. Salisburgenses contra D. Rubertum, quod & ipse fuit in Alpibus illis primarius euangelij Apostolus. Eadem de alijs ratio & causa est. Sed quid inde dissidij colligis, demens Illyrice: Addis præterea istis ineptijs, vt vanitatem
tuam

tuam cum pernicio religionis Chri-
stianæ coniungas, homines omnem
salutis suæ fiduciam in Sanctorum
Patrocinijs collocare, eisq; honores
diuinos, qui soli Deo debeantur,
tribuere. Sed verum istud non est,
flagitiosè, falsòq; criminari om-
nium temporum Ecclesiam. Quo
honoris titulo & iure inuocentur
Sanctorum suffragia, aliò spectat,
satisq; est explicatum ab alijs, ego
non disputabo nunc. Hinc tan-
dem accedit homo sterquilinarius
ad examen S. Canonum, theolo-
gus nimirum, qui nullum vnquam
à quoquam mortalium, quid Ca-
non sit, audiuit, didicit non dicam.

Quæ

Quæ aut ista est, ô stultissimè Flaci,
arrogantia & quæ, supraquam credi
possit, superbia tua & Nulla vllius
hominiæ ætas satis esse potest, vt
scientiam Canonum mediocriter,
quanta illa sit, queat perspicere &
tantum abest, vt meliora eis pro-
ferre possit. Tanta est canonum
inter ipsos consensio, tamq; neces-
sariò cohærens mutuo nexu disci-
plina, vt tu Illyrice indignus sis,
qui, quæ illa, & quanta sit, debe-
as cognoscere. Contrariæ re-
periuntur sanctiones. Ingens pec-
catum. Quibus autem in rebus &
in ijs ne, quæ sunt iuris diuini? A-
uertat Deus & prudentiores enim
dedit

dedit Deus semper Ecclesiæ suæ œ-
conomos, quàm tale vt flagitium
committerent. In illis igitur, quæ
iuris positiui: Ita prorsus & rectè
quidem. Quia enim dubium non
est vlli Christiano, œcumenicum
concilium vniuersæ Ecclesiæ Ca-
tholicæ personam quasi repræsen-
tare: cum hæc ipsa Ecclesia sit (ma-
gistro Spiritu S.) legitima fide-
lisq; scripturarum, ac iuris diuini in-
terpres: quia nec addit substantiæ
diuini verbi quippiam, quod abesse
oporteat, nec subtrahit, quod adesse
necessario. Cumq; hoc præstet
fideliter, nec id solet negligere, quo
rectius generales illi ex diuino iure
deriuati

deriuati Canones singulis personis
pro diuersitate diuersorum casuum
applicari possint, atque dispensari,
quinetiam ex circumstantijs, quæ
circa substantiam diuini iuris ver-
santur, ius formet positium, & ex
hoc consimiles sanciat Canones:
qui, sicuti communi Catholicæ Ec-
clesiæ consensu sanciti sint ac recepti
pro temporum, atq; locorum op-
portunitate, sic queant eiusdem Ca-
tholicæ Ecclesiæ consensu mutari,
queant deleri, queant reponi dissi-
miles atq; diuersi. Quid hac in re
hæretici dissidij est? Est, inquis, vbi
Canones matrimonium concedunt
sacerdotibus (vt dist. 31. c. Nicæna
Q Syno-

Synodus) : est contrà (vt dist. p. c. Seruanda est igitur) vbi admittitur penitus. Nunquid contraria hæc non sunt? Diuersa sunt, fateor, & relatiua opposita, non contraria: quoniam matrimonium non opponitur cœlibatui tanquam ignis aquæ: nec priuatiua sunt, quoniam non omnis homo natus est, vt sit coniunx: atque si esset, necessarium, nisi copularetur, eum aliqua parte sui priuari oporteret: quod autem cum non eueniat, necessitas ducendæ vxoris imponi debet nemini. Quare etiam si ipsum matrimonium res sacra est, planeq; diuini iuris, nec, ne non sit, vlla hominum

minum authoritas potest efficere: certum tamen est, coniugium, non ratione ipsius rei, sed respectu personarum, esse adiaphorum, vt liceat ducere, qui velit, qui nolit, & hoc liberum esse, vt liceat non ducere. Eamq; ob causam D. Paulus, Dico autem, inquit, cœlibibus (& γαμοις) & viduis, ipsis bonum est, si maneant sicut & ego. Hoc dat consilium Paulus, cœlibatum suadens: illud contrà non continentibus. Si non continent, inquit, ducant vel nubant: melius enim est nubere, quàm vri. Vtrumque esse bonum affirmat: sed alterum

Q 2 tamen

tamen altero esse melius: quoniam
qui ducit, inquit, bene facit: qui nō
ducit, facit melius. Idcirco & D.
Gregorius Nazianzenus cœlibem
vitæ statum sic carmine celebrat,
ὁ λβιϑ' ἀγυγέωρ μακάρω βίϑ', εἰ δὲ ἐπιτορ
εἰσι πέλαις καθαρῆς, σάρεν' ἀποσασάμφοι.

Hæc sanè in vtramque partem di-
uinitus concessa libertas, ex perso-
narum circumstantijs præbuit ne-
cessitatem Ecclesiæ, vt vigore iuris
positiui sanciret de vtriusq; liberta-
tis conuenientia certos canones: si-
cuti factum esse videmus, & hæc le-
ge prorsus: quia enim in neutro li-
bertatis genere vltimus finis poni
debet, sed medius quispiam, ad vl-

timum

timum qui ducat, videlicet, vt car-
nali soboli procreandæ seruiat con-
nubium, spiritali, cœlibatus. Hoc
ex vsu Ecclesia ponderans circum-
stantias locorum, temporum, atq;
personarum, canones diuersos pro-
posuit: Græcis enim Ecclesijs &
Orientalibus, propter eius gentis
& loci conditionem, concessit Ni-
cæna Synodus coniugium, non vt
omnes oporteat ducere, sed vt li-
ceat, cui lubeat: Latinis occidenta-
libusq; Ecclesijs nō concessit, quòd
hæc & fidei Catholicæ constantia,
& honestate sanctioris vitæ semper
Græcis plurimum præcellerant:
quòd item sese vltro obstrinxerant

Q ; voto

voto casti coelibatus : vnde d. p.
Stephanus Papa ait, Occidenta-
lis, non orientalis Ecclesia castita-
tis votum obtulit. Aliter se ori-
entalium Ecclesiarum traditio ha-
bet, aliter huius Romanæ Ecclesiæ,
Nam earum sacerdotes, diaconi,
aut subdiaconi in matrimonio co-
pulantur. Istius autem Ecclesiæ, vel
occidentalium Ecclesiarum, nullus
sacerdotum à subdiacono vsq; ad
episcopum, licentiam habet, con-
iugium fortiendi, &c. Cuilibet
Christianorum, antequàm vouit
coelibis vitæ castitatem, licet ducere,
si vir est, si foemina, nubere : po-
stea verò, quàm vouit, vt abstineat,
at,

at, necesse est. Atqui huius positi-
ui iuris Canonem insinuassee vide-
tur D. Paulus, cum sic quærit.
Alligatus vxori es : Ne quæras
dissolutionem. Solutus ab vxore :
Ne quæras vxorem. Vtrobique li-
bertatem proposuit D. Paulus, vt
si velis ducere, possis hoc honestè
facere, sin nolis, possis coelebs vi-
uere. At verò tum amplius liberum
esse non voluit, vt, cum duxeris, li-
citur sit ab vxore solui : vt, cum
coelibem vitam voueris, rectè queas
à coelibatu solui, copulari coniu-
gio. Hæc cum ita sint, Illyricæ,
quam tu hîc discordiam fingis :
quâ hærescos notam aut schismatis.
Q 4 inde

inde collegisti: Vides ne, quàm ineptus sis in doctrina Canonum: quàm temerarius in aliena Republica nouator: quàm strenuus re-
etè dictorū calumniator: Prius discere, quæso, quàm doceas: prius experire, quàm operere: ne, cum tu idcirco & ineptus sis, & nefarius, quia & doces, quæ non fecisti, & facis, quæ non didicisti vnquam: seducta multitudo scurrilem vanitatem secuta tuam in perpetuam ruinam secum trahat has miserabiles Germaniæ reliquias.

Decretum, inquis, quatuor modis censet posse animas defunctorum liberari, (vt est causa 13. q. 2.

Non

Non æstimemus, vt in præsentia): Contraq; (caus. 24. q. 2.) : Mortuos nec solui posse, nec ligari. Hos canones vult Illyricus contrarios esse, & ea de causa etiam æquè esse inter Catholicos, ac inter Confessionistas, hæreticam discordiam. Sacrilegum (quæso) hîc animaduerte decipiendi studium. Tri genera hominum sunt morientium: alij, qui citra moram, vt mortui sunt, cœlo excipiuntur, vt Apostoli, vt Euangelistæ, vt martyres, & similes, qui in vera fide per charitatem operante excesserunt hac vita: alij, qui in lethalis culpæ nexu obierunt, quales sunt ethnici, Iudæi,

Q 5 hære-

hæretici, & qui sine pœnitentia vi-
tam duxerunt flagitiosam, nullisq;
possunt officijs iuuari amplius: alij,
qui tametsi in fide per charitatem
operante migrarunt ex hac vita, ta-
men quia non expiarint tempora-
lium pœnarum satisfactiões, illo
in seculo vt eas pœnas satisfaci-
endo dependant, necesse est, nisi p̃ijs
precibus iuuentur, & ieiunijs, &
elemosynis Ecclesiæ. De hoc
ultimo genere loquitur decretum
caus. 13. q. 2. de secundo respon-
det Gelasius Papa, caus. 24. q. 2.
Nec nisi & oculis cæcutiret corpo-
ris & animi Illyricus, in margine
glossam potuisset legere homo per-
uersus,

uersus, nisi sciens volensq; omnia
peruerrere conaretur. Nam qui-
dam hæretici, inquit glossa, in ci-
uitate Constantinop. postulaue-
runt à Fausto Apostolicæ sedis le-
gato, vt veniam sibi concederet:
nolebant tamen corrigi de errore.
Item petebant, quòd hæretici, qui
iam defuncti fuerant, absolueren-
tur. Quare legatus quæsiuit à Ge-
lasio, vtrum hoc esset faciendū. Re-
spondit, quòd nō, quia sub isto cœlo
nec exemplum inueniri, vt rema-
nentibus in errore venia conceda-
tur. Sic glossa. Nec verius quicquā
dici aut rectius potuisset. Pro his
enim, qui vel in hærese moriuntur,
vel

vel in aliquo manifesto mortiferoꝝ
flagitio, cuius non pœnituerint eos
in hac vita, certum est nullas preces
valere: contraꝝ pro illis, qui in
Catholica fide & vera pœnitentia
decesserint, valere vehementer, Ec-
clesia nunquam dubitauit. Iterum
ne vides, Illyrice, quàm grandis sis,
& strigosa bestia? Dicit Illyricus,
decreto sancitum, quòd, qui com-
municet sub vna specie, committat
sacrilegium, & hoc ex Pontificio
Canone putat se probaturum, de
con. dist. 2. cap. Comperimus.
Præstigys illudit nos homo Illy-
ricus. Canonem, quem citat ve-
terator, non de communione po-
pulari

pulari loqui, sed de peragendis di-
uinis sacrificijs, & præcedentes &
sequentes Canones, qui solummo-
do de sacrificio missæ decernunt, te-
stificantur. Ad Gelasium Rom.
Pont. scripserant, Maioricus &
Ioannes, Episcopi, esse sacerdotes
quosdam, qui inter sacrificandum,
sola hostia vescerentur, à calice ab-
stinerent: rescripsit Pontifex, gran-
de id esse sacrilegium, cum vtraꝝ
species ad planiorem Dominicæ
passionis demonstrationem sit ne-
cessaria in sacrificio missæ, vnâ spe-
ciem sumi, alterâ repudiari. Quæso
te, ô homo, si homo tamen es, qui
vel audire possis, vel vti ratione,
primum

primū quid isthæc allegatio ad excusandas discordias vestras: deinde quæ vnquam fuit Græcis cum Latinis de vtraq; aut de altera specie contentio, siquidem hi vnā porrigant populo, illi vtramq; Nulla vnquā, nisi Hussō & Luthero authoribus. Binas species sumit sacrificans sacerdos, vnā accipit laicus, integrum Christum vterque: quid hac in re periculi est? quod discordiæ venenum? Cur obtendis auctoritatem Pon. Gelasij errori tuo, cum hic de missa, non de communionē decretum ferat? Caneonem terra non tulit hoc Illyrico impuriorem. Alij, inquit, alia habent

bent Breuiaria, alia Missalia, alias Cæremonias. O grande nefas. Diuersi sunt Monachorum ordines. O irreconciliabilis discordia. Vtinam nos Germani expendere mus, quam admiranda Dei sapientia in hac rerum diuersitate recōdita lateat. Potuisset Deus omnes mortales ad vnus certi hominis effigiem creare, si voluisset, cum tanta sit, & ingeniorum, & facierum varietas, vt vix inter decem milia inuenias duos, qui facie eadem sint, aut ingenio similes. Cur autem? Hæc Dei infinitæ virtutis laus est, identitatem seruare in specie, in indiuiduis diuersitatem,

vt ex vtriusq; commixtione earum,
quas creauit, rerum consistat per-
fectio. Vna scriptura sacra cunctis
est Catholicis, vnus etiam illius &
Orthodoxus intellectus, vnus ma-
gister, vnus mediator homo Iesus
Christus. Hac in vnitae, propter
varias & locorum, & temporum,
personarumq; circumstantias, in-
signis quaedam est diuersitas: quae
sic virtutem matrem colit, vt filias
huius ex suggestu templi producat
in forum, in curiam, in singulas do-
mos. Ethoc expressit Gregorius
Nazianzenus suauissimo versu.

ἡ μὲν ἀλλήλων ἀρετὴν ὑποχώραν ἀγνοῦσιν,
πολλὰ γὰρ πολλὰ εἰς ἑὸν βίον.

Scilicet,

Scilicet, vt ex hac diuersitate diuer-
sa emanarent iustitiae præmia, ex
illa vnitae communis per Chri-
stum iustificatrix gratia agnosce-
tur. Sed hoc ei, quem tu circumfers
Illyrice, spiritui ignotum, & absco-
ditum est. Illud dicas velim, quo-
niam diuersis linguis locuti legun-
tur Apostoli: ideo discordes:
Monachorum varij quidem ordi-
nes sunt, sed idem Christus tamen:
eadem scriptura, eadem fides, eadem
sacramenta vniuersis. Alius se hoc
modo iugum Christi commodius
portare posse credit, alius illo, alius
isto: cum omnibus eiusdem vnius
ferendi iugi, eadem sit mens, eadem

R volun-

voluntas. Ita quoque statuendum de
Cæremonijs, de agendis, de breui-
arijs: in quibus omnibus vnum est
idemque corpus, vestitus diuersus:
quem ex consensu capitis pro com-
moditate sua, & decori totius cor-
poris cuilibet membro, hoc est, cui-
uis particulari Ecclesiæ & ordini,
peculiarem sumere, licuit semper.
Quare autem, inquis, contendunt
hi, quod ordo suus præstet: illi cō-
trā, quod suus? Quia homines sunt,
de quibus rectè dici potest, quòd si
negent se peccatum habere, veritas
in eis non habitet. Luctatur enim
& in monachis caro aduersus spiri-
tum, & spiritus aduersus carnem:
atque

atque ne succumbat spiritus, vincat
caro, mundi illecebras disciplina
monastica vitare student: tametsi sic
euitare plerique non possunt, quin
etiam in id superbiæ malum im-
pingant nonnunquam, vt regu-
lam sui ordinis meliorem esse glo-
rientur, deteriorem alterius. De
Scholasticorum doctorum discor-
dijs sibi censuram vendicat homo
ineptus, sumitque sibi de tantis viris
iudicium, quos ne legit quidem vn-
quam, tantū abest, vt quoquo mo-
do rectè intellexerit. Per occasiōē
fortuito, opinor, aspectu, si quan-
do voculam arripiunt isti homun-
culi, quam putent non sic dictam
R opore

oportuisse, mox eam censura collisi
cerebri sui feriunt. Ne autem ego &
tempus inutiliter teram, & ineptias
stulti hominis cogar discutere, id ab
eo efflagito, nominatim nobis vt
enuntiet, num audeat dicere, dissensio-
nes eas, quas inter se dubio sensu
exercent Scholastici doctores, esse
de iure diuino, hoc est, vel de solidis
membris Christianæ doctrinæ, vel
de ipsis fidei Catholicæ articulis: an
verò de capillaribus venis, subtili-
busq; illis & minutis intricatissimarum
quæstionum spinis: an de iu-
ris positiui emergentibus casibus.
Hisce positis diuini iuris & humani
differentijs, quid erit difficultatis
porro,

porro, quò minus discernere possi-
mus, vestræ ne potius, an scholasti-
corum doctorū disceptationes sint
hæreticæ, sint errorum plenæ, sint
seditiosæ ciuiliū contentionū flam-
mæ atq; faces? Punctim de his, non
eminus velitando, oportebat de-
terminare metas. Ego verò, ne,
quod præcisè constituendum fuit,
ambiguè pronunciem, necquod in
specie tractādum, generatim, quasi
per transennas, tractasse videar:
aio omnes Scholasticorum disce-
ptationes, quas ipsi inter sese dubio
contrarioq; sensu controuertunt, esse
se vel de casibus ad ius positiuum
pertinentibus, vel de minutioribus

R 3 theolo-

theologicarum quæſtionum ſpinea-
tis, vel de his deniq; de quibus ad-
huc nulla extent decreta Catholi-
cæ Eccleſiæ : non autem de ſoli-
dis Chriſtianæ doctrinæ membris,
non de iſtis fidei noſtræ articulis,
non de alijs quæſtionibus per Ec-
cleſiæ iudicium deſinitis. Huc pro-
di Mathia Illyricæ: hîc, qui ſis vir,
oſtende : hîc, quid valeas, declara:
hîc etenim tibi, crede mihi, reſta-
bit inſignis pro te, ſectæq; tua di-
cendi corona. Atqui verò dicis,
Magiſtrum ſententiârû lib. 2. diſt.
25. & 26. aſſerere, aded hominis
vires corruptas eſſe, vt nihil boni
queat penitus ex libero arbitrio fa-
cere,

nifi Deus de nouo creet in il-
lo nouum liberum arbitrium. Lu-
therus, tametiſi aliâs iniquus erat &
durus cenſor Petri Longobardi
& Scholaſticorum doctorum, haud
dubiè tamen ſi iſtum hominem Il-
lyricum talia nugantem audiſſet,
exclamafſet, Schawet wie ſich
der deliriſche Eſel in der Theo-
logi vordreget. Ait homo, & ſui
& honoris publici oblitus, Ma-
giſtrum affirmare, aded corrup-
tam naturam eſſe, vt prorsus nihil
habeat amplius liberi arbitrij, poſt
lapſum: cum iſta veſana Illyrica de-
mentia ne ſomnianti quidem Ma-
giſtro vnquàm venerit in mentem.

R 4 Tripli-

Triplicem ille eodem in loco, quem
Illyricus allegauit, recenset liberta-
tem: vnā à necessitate: alterā à
peccato: tertiam à miseria: quarum
posteriores duas amissas dicit, pri-
mam duntaxat post lapsum homi-
nis mansisse. Nec ab hac Magistri
sententia Scholastici doctores re-
cesserunt, sed affirmant vnānimes,
quod alia sit libertas naturæ, alia
gratiæ, alia gloriæ: primam re-
mansisse, reliquas amissas esse ac
perditas peccato primi hominis.
Neque ita solum Magister, &, qui
hunc frequentes secuti sunt, docto-
res scholastici, sed etiam Augusti-
nus, etiam Chrysostomus, etiam
Bern-

Bernhardus, Patresque sancti om-
nes. Quid igitur nugaris Illyrice?
Quis te spiritus in eos adigit Ma-
nichæos scopulos? Cacodæmon
certè: qui te, Gallumque tuum do-
cuit, adeo naturam hominis corru-
ptam esse, vt existimetis hominem
non minus, quid Deus in ipso a-
gat sentire: quàm incus, quid mal-
leus. Perge Illyrice: habes Stoicos
Manichæosque magistros, habes du-
cem ipsum Sathanam, habes comi-
tes Caluinum, Amstdorphiū, Gal-
lum: dies vos docebit & supplici-
um, quos Eccles. Christi non po-
tuit docere. De opere operato, deque
bonis operibus quod Scholasticis
R 5 doctori-

doctores obijcis, tuum mendaci-
um est Illyrice, non dogma illo-
rum. Fingitis tu, tuiq̃ similes ista
commenta, nemo Scholasticorum
ita scripsit, nemo ita sensit, & si qui
ita senserunt vnquam, damnatos
ab Ecclesiæ scito. Tuum erat no-
minatim dicta istorum, quos insi-
mulas, ascribere, & quo in loco,
& à quibus. At tu horum prorsus
nihil, ne vulgo imposturæ patesi-
ant tuæ. Autoritas Erasmi nobis,
sanctiq̃ Martyris Anglici Rosensis
opponitur, affirmantium de argu-
tj's Scholasticarum disputationum
inter doctores esse lites: id si quis
nostrum negaret, forte cauillandi
haberet

haberet occasionem Illyricus: at
verò quis refellit? Hoc quæro, hoc
postulo, nobis edisseri abs te Illy-
rice, num Erasmus, vel Rosensis
Scholasticos doctores affirmet dis-
sentire de solidis Christianæ doctri-
næ membris, discordes esse in arti-
culis fidei, de fundamento contem-
dere, hæreses tueri? Neq̃ Rosensis
hoc, neq̃ Erasmus dicit: quò igitur
tua ista spectat allegatæ authorita-
tis vanitas? Nimirum, vt te insi-
gnem declares impostorem, illos
turpis mendacij tui testes cupias es-
se. Sunt contentiones inter Schola-
sticos, sed qua de re? de spinosis qui-
busdam & obscuris quæstionibus:
quæ

quæ si explicatæ sint, non parû lu-
cis possint alijs scripturæ locis affer-
re & sin minus, maneat sub iudice
lites, nec enim inde quicquā capiet
detrimenti Christiana respublica,
nihil inde metuendum hæreseos,
nihil schismatis: contenditur enim
saluo charitatis vínculo, saluis Ca-
tholicæ fidei articulis. An apud Lu-
theranos etiam & Libri horum le-
gantur, conciones audiantur, no-
tentur schismata. Ad eod ipsum Chri-
stianæ doctrinæ corpus conuulse-
runt, vt ne vllus quidem articulus
vlli cohæreat, nec vllum suo loco
membrum consistat amplius, sed
fœdissimi monstri instar est corpus
istius

istius sectariæ disciplinæ artubus di-
stortum, ipsa specie horrendum, vt
nulla Chimæra possit aut deformi-
tate fœdior, aut intuitu horribilior
fingi vel cogitari vnquam. Quod
cum sit in libello meo euidenter o-
stensum, nec ipsi obscure turpitudi-
nem videant patefieri suam, cona-
tus est Illyricus idem in re fœda præ-
stare, quod in vera re mihi præstare
fuit facilimum. Vt nusquam non
Illyricus sui similis appareat, nescio
quam, suam iactat Confessionem,
negatq; tantum vel eruditionis in
nostris theologis esse, vel nos ita
causæ fidere, vt ausi simus vnquam
aliquam proponere fidei nostræ cō-
fessionem.

felsionem. Si alius quispiam istud,
videlicet homo mediocriter erudi-
tus effutiret, mirandum esset om-
nino, in tot tamq̃ praeclaris doctis-
simorum theologorū monumentis
non videre Catholicae fidei confes-
sionem; in Illyrico autem quid mi-
rum? Potiorē aetatis partem is ex-
cogitandis conuitijs obtrinit, reli-
quam consumpsit partim in defen-
dendis antiquis hæresibus, partim
in reperiendis nouis. Quare nō huic
dementi homini, sed sanioribus, si
qui forte rogent, vbinam, & quo
authore, integra aliqua extet fidei
nostrae confessio: Respondeo pri-
mum, extare volumen de doctrina
Chri-

Christiana, authore D. Augustino:
deinde de Orthodoxa fide, authore
Ioanne Damasceno: præterea quæ-
tuor libros sententiarum, authore
Petro Lōgobardo: deniq̃ S. theo-
logiæ summam, authore D. Tho-
ma Aquinate. Plures possem recen-
sere, at satis isti, & abundē satis,
atque aded etiam, vt, si quis inte-
grum Christianæ doctrinæ corpus
desideret, is neq̃ perfectius aliquod,
si veritatem spectet: neque concin-
nuius, si methodum requirat: recteq̃
docendi normam, meritō possit à
quoquàm mortalium desiderare.
Recentiores dare iubet: Do etiam.
Nota est S. Episcopi Rosensis
edita

edita in Lutherum refutatio. Cele-
bratum est Dominici Soti volumen
de natura & gratia : multis nomi-
nibus laudata Confessio Polonica,
authore Episcopo Osio. Nihil quis-
dem ab his scriptum dictumque est,
quod & scriptum & dictum non sit
ante annis plus mille : sed ita scri-
pserunt illi tamen, vt & legitimam
corporis compagem solidè expres-
serint, & dissolutas istas vestras,
nullaq; calce cohærentes nugas for-
titer refutarint, prostrauerint, ob-
triuierint. Conatur etiam Illyricus
ex eo hæreticas esse apud nos dis-
sensiones, demonstrare, quod disce-
ptatum est, sit ne naturæ magis cõ-
ueniens,

ueniens, si Pontifex Rom. præsit
Concilio tanquàm caput, an verò
ille huic, tanquàm membrum, de-
beat subiectus parere. Quæstio sa-
nè, quoniam de capitis est, & cor-
poris harmonia, plurimum habet
abstrusæ difficultatis, nec, si quæ à
doctis hominibus in vtramq; so-
lent partem afferri, vnquàm à limis
ne audisset homo Illyricus contro-
uersti, nullo modo tam arroganter
nobis hoc certamen obijceret. Sed
utcuq; hæc vel grauis disputatio est,
non tamen potest dici de aliquo ar-
ticulo fidei dissensio. Quapropter
siue verum sit, quod asserit Sorbo-
na, Pontificem Concilio subijci o-
portere,

portere, siue contrariū, quod Scho-
la Bononiensis, nihil hæc dubia lis
ad certitudinem Catholicæ fidei.
Cum insigni impudentia, menti-
endi turpitudinem coniungit Il-
lyricus, cum idcirco hæreticas di-
scordias fuisse inter Patres Tri-
dentini Concilij asseuerat, quod
Ambrosio Catharino, cum Do-
minico Soto disceptatio fuit de cer-
titudine diuinæ gratiæ. Nam quæ-
admodum vestra assertio, quod
sola fide possit homo certè statu-
ere se esse in gratia Dei, omnino
Eunomiana hæresis est; sic con-
trà, veritas Catholica, quod ne-
sciat homo, amore ne, an odio di-
gnus

lit, cum nemo scire possit,
(speciale priuilegium excipitur,
quale Maria habuit & Petrus) an
perseueraturus sit ad finem vsque,
vel non, an morti prædestinatus,
aut vitæ. De vtraque sententia
inter Patres Tridentini concilij di-
sputatū est explicandæ verita-
tis causa; estq; prior ista, quoni-
am impia & Eunomiana hæresis
est, concordissimo iudicio legiti-
mè damnata, atq; reiecta; altera
admissa in subtiliorem discutiendi
modum. Punctus autem huius
controuerstiæ, quæ inter Sotum &
Catharinum est, versatur in eo,
quod hic affirmat, posse hominem
S se esse

se esse in gratia Dei scire ex fide per
charitatem operante, non tamen
tanta certitudine, quanta est Catho-
licæ fidei; ille contra, non posse, sed
tantum queat habere certitudinis,
quantum probabiliter ex eo, quod
diligat, valeat statuere. Illyricus ex
hac Dominici Soti Cathariniq; li-
te, putat se euincere, inter Catholi-
cos esse hæreticas dissensiones; at
quid theologo indignius, quàm,
quale hoc genus disceptationis sit,
non animaduvertere? Insignem Il-
lyrici impudentiam sua ipsius pro-
dit confessio; scribit enim Sotum
Scoti viam in suis disputationibus
sequi malle, quam antiquorum Pa-
trum;

trum; cum Sotus sæpe contra Sco-
tum, & veteres producat, &, qui
horum fidelis collector est, S. Tho-
mam Aquinatem; vnde manifestò
cerni potest, Illyricum nec veteres
vnquam, nec recentiores, nec legisse
aut Soti aut Catharini scripta, sed
arripuisse voces aliquot feruore di-
sputantium, animoq; permoto ef-
fusas. Crede mihi, neutrius theo-
logi opera, Catharini Venetijs, So-
ti Lutetiæ emitti in vulgus proce-
res concessissent, nisi dubiæ litis rem
cognouissent esse. Nihil pœnæ cu-
pio suæ temeritatis luere Illyricum,
nisi, vt scripta vtriusq; doctoris le-
gat; at legat (inquam) non vol-
uat; &

nat: & legat hoc pacto, ne tergiver
setur, sed alterutrū ē duobus faciat:
aut, vt polliceatur se effecturum, ne
vlla remaneat necessaria deinceps ea
in quæstione dubitatio: aut, si id se
videat præstare non posse, sinat
istam inter Catholicos Doctores
agitari quæstionem, quoad ex illa
disputationum collisione, veritatis
scintillæ emicent clariores: cum
neuter illorum interea neq; charita
tis soluat vinculum, neque præiu
dicet quicquā vlli articulo fidei.
Sed nefas esse duco hæc mysteria
à Care exigenda, in quo dubiæ
medicationis pharmaca experien
da olim prudentes existimauere.

Pro

Pro euidentissimo argumento du
cit Illyricus, quasi magnæ sint &
hæreticæ contentiones inter Ca
tholicos: quoniam, inquit, iam pe
nè triginta annos conatus est Rō.
Pont, Concilium cogere œcume
nicum, primum Mantuæ, mox Vi
centiæ, deinde Bononiæ, postea
Ferrariæ, ac denique Tridenti: sed
ait tanta semper distineri Patres di
scordia, vt coalescere nullo pacis
vinculo queant, nullo vnanimittatis
consilio concilium inire: discordias
igitur esse hæreticas in Pontificijs.
Hoc, credo, cam ob rem nobis
recitari ab Illyrico, quemadmo
dum de Illicensibus olim dici solebat,

S 4

quod

quod hi nonnunquam poëtas con-
ducerent, qui recitarent Iliada Ho-
meri, hoc est, adulteria Paridis, gen-
tisq; suæ patrata scelera: vt sic etiam
is homo Lutherani excidij penul-
timus Tros, aut minus etiam quam
Tros, Cares nimirum, audiat ex
me, quibus artibus hætenus, ne vl-
lum haberetur Concilium, impe-
ditum sit à suis socijs. Vt alia omit-
tam, Tridētinum verò Concilium
an vlla potest hæreticæ dissensionis
suspiciuncula insimulari, conuinci
non dicam: Cōtenderunt inter di-
sputandum. Num potest fieri, cum
(sicuti in Concilijs consuetum est)
inter theologos, scholarum more,
de

de controuersis punctis in vtramq;
partem disceptatur, veritatis expla-
nandæ gratia, vt non alteri alter
opponat, alter argumenta alterius
oppugnet: Erant homines docti,
cum Lutherani non comparerent,
designati ad hoc munus, vt argu-
menta, quibus illi dogmata stabi-
liant sua, tuerentur inter disputan-
dum. Si quid ergo disceptationis
fuit, hoc fuit: in cæteris optimè cō-
uenisse inter Patres, vnanimis illi
tot sanctissimi Canones abundè
testificantur. Cur autem non est cō-
tinuatum: Non profectò, quia
Patres discordes fuerint, sed quia,
cum Vuittēbergenses theologi hæ-
resim

S 5

relium sibi confc̃ij suarum, metue-
rent scelera sua Christiano orbi de-
tectum iri, armatum suum princi-
pem Tridentum miserunt, vt is fer-
ro igniq̃ responderet in Concilio
pro Philippo Melanth. Noremb-
gæ simulante iter ad Concilium.
Eisdem technis cæteri Pontificum
conatus, ne vllum Cōcilium fieret,
repressi sunt hætenus: eisdemq̃
impedient Lutherani, credite mihi,
& hoc, quod iam speramus, futu-
rum. Non metuo, ne, cum hoc le-
gerint Protestantes à me esse scri-
ptum, nunquàm illos in potestate
oecumenici Concilij futuros, mei re-
fellendi causa, vt ego mentitus vi-
dear,

dear, vertant se, "Concilio" pare-
ant: nunquàm facient: non inui-
debunt huic laudi meæ: mallent me
prudentem à Catholicos, quàm se
modestos existimari. Cumulat
multos diuersarum rerum abusus
homo curiosus, & his ipsam re-
rum naturam destruere machina-
tur, eoq̃ fucō prorsus, ne vulgus
vllum videat inter rem, reiq̃ abu-
sum, discerniculum. Recenset vi-
gilias, &, quæ pro defunctis ha-
bentur, curas: missas commemo-
rat: fraternitates vituperat: exagge-
rat peregrinationes, indulgentias,
reliquias sanctorum. Nulla interim
fit mentio, cur in hisce omnibus,
& quo

& quonam modo, statuat esse hæ-
reticas inter nos discordias; sed ad
hanc vnā regulam omnia redu-
cit. Colunt Catholici fraternita-
tes; sunt igitur hæreticè discordes.
Venerantur Sanctorum reliquias,
eorum loca inuisunt; sunt ergo hæ-
reticè discordes. Legunt missas pro
defunctis; dissentiunt ergo S. Pa-
tres. Monachi & sacerdotes vtun-
tur diuersis Missalibus, diuersis Bre-
uiarijs; hæreticè itaq; contendunt.
Eiusmodi nobis protulit ex Illyria
Flacus analitica; quibus nunc fi-
dem veritati struere docet Illyricus
homo Germanus. Admiscet etiam
historias, de Cusano, de Pio Se-
cundo,

tundo, & plerisq; alijs, & vt scelus
ponat in scelere, fingit, quæ nus-
quā sunt, & quæ sunt, dissimulat
fraudulenter; & admiscet ea peni-
tus, quæ ad doctrinam articulosq;
fidei nihil pertinent; quæ aut mo-
rum zizania censeri debent, aut de
abstrusis argutis doctorum certa-
mina; quæ etiam vel hominum in-
ter ipsos, vti fert humana infirmi-
tas, fuerunt priuatæ lites, vel ad-
uersus suum magistratum rebelli-
ones; quæ deniq; fuerunt discepta-
tiones ad tribunal positiui iuris re-
uolutæ atq; determinatæ tandem.
Nihil equidem hoc in loco ab Il-
lyrico desiderandum iudico, nisi vt
probet

probet eas istas inter Catholicos al-
tercationes esse hæreses, esse corru-
ptelas Christianæ doctrinæ, vel e-
iuscemodi schismata, quæ authori-
tate summi magistratus non sint
vindicata, vel discordias tales, quæ
vinculum publicæ pacis, sicut Lu-
theranæ discordiæ faciūt, soluerint.
Postea verò, quàm satis petulanter
superiorum temporum scholasticos
doctores, qui iam pridem pia in pa-
ce quiescunt, exagitaui Illyricus.
ad recentiores os impurum conuer-
tit. Ne autem nœnias istas enume-
rem vniuersas, præcipua, sicut hæ-
tenus feci, capita discutiam. Ait li-
brum eum, quem vulgò vocarunt
Interim,

Interim, dissentire secum: quia do-
ceat gratis iustificari hominem absq̃
meritis operum: & mox contendat
tamen bona opera esse necessaria ad
salutem. Si is infans homo, aliqua
sana mente, vel hæc duo saltem cō-
ferre posset, alterum Christi, cum
iubet, vt, qui vitam æternam velit
ingredi, seruet mandata: alterum
Dici Pauli, qui affirmat vitā æter-
nam esse gratiam: si hæc duo, in-
quam, rectè didicisset ad scripturæ s-
analogiam exigere, væsanam ille
suam stoliditatem non ita effutiret
palsim. Legat, si vult, hac de re D.
Augustinū de spiritu & litera, itemq̃
de fide & bonis operibus; ac tum
culpet

culpet deniq; librum Cæsareū. Pari
fatuitate nugatur de sacrificio Mis-
sæ, & alijs Ecclesiæ rebus, quarum
nec doctrinam vllam habuit vn-
quàm, verum aliquem vsum multo
minus. De Soti & Catharini di-
sputatione supra dictum est. De
monachis verò mendicantibus hor-
renda bella refert, & magna vul-
nera, vt ex his probet, quàm exi-
tiales hæreses foueat Rom. Pont.
Ac ne quis ipsum vanitatis posset
arguere, allegat Catalogum testiū
feritatis suæ. Pergitq; inde ad ea,
quæ Latinis Ecclesijs fuerunt olim
contra Græcos dissidia. Fatendum
quidem est, fuisse inter vtrasq; in-
gens

gens certamen varijs de rebus, de
quibus tamen in Florentino Con-
cilio, maxima ex parte concordia
inita est. Vtræ autem Ecclesiæ illi-
us Schismatis authores fuerint, nec
ipsi Græci dissimularunt: nec ira
Dei, vindex iustissima reticuit, vtri
parti adiudicarit causam, cum Ro-
manam Ecclesiam hætenus inco-
lumem conseruarit, dissiparit Græ-
cam: quæ (perinde, atq; nos Ger-
mani nunc) dum Petri Apostoli se-
dem iudicem non ferebat, iam ferre
cogitur Turcicam seruitutem, vin-
dicæ rebellantis contumaciæ. Quod
item Illyricus ait, Catholicorum a-
liquos liberè fateri, varios esse in
T Eccle-

Ecclesia abusus, mores Cleri turpes,
opusq̃ esse magna quadam refor-
matione, rectè hoc Illyricus : quis
vnquàm sanus non idem confessus
est. Sunt, inquit, qui negent. Fal-
sum istud est Illyrice, & abs te con-
fictum : ego Catholicū, qui id ma-
lum, non solum non agnosceret in
Ecclesia, sed non deploraret etiam,
audiui neminem. Tuū erat proferre
illos nominatim, qui nam illi sint,
ac cū eos ita sentire edocuisses, istud
Medæ obijcere, Video meliora pro-
boq̃, deteriora sequor. Sed anti-
quum obtines, manesq̃ constans in
proposito, vt crimineris omnia, ni-
hil dicas ingenuè; nec mirum id est,
quia

quia nihil facis à seffore tuo alie-
num. E cuius pharetra etiam isthæc
deprompsisti spicula : Papistæ aiunt,
inquis, Christum quidem passum
pro nobis, & cruci affixum, mor-
tuumq̃ esse : at nos nihilo minus
volunt, per bona opera cōsequi sa-
lutem : cum D. Paulus planè teste-
tur contrarium, quando, si ex lege
iustitia est, Christus frustra sit mor-
tuus. O subtil acumen, & dignum
Illyrico. Nullū hic theologus vult
esse discrimen inter hoc dictum D.
Pauli, Arbitramur fide hominem
iustificari sine operibus legis : & il-
lud eiusdem, Cum timore & tre-
more salutem vestram operamini.

T 2 Non

Non videt acutus philosophus plurimum interesse inter terminum à quo, & ad quem. Tametsi nihil certius, quàm gratis iustificari hominem absq; vllis bonorum operum præcedentibus meritis: ideo tamen nec illud falsum est, iustificatum oportere per eam, quam accepit ex merito Redemptoris gratiam, operando salutem consequi. Nugetur Illyricus atq; deliret, quantum volet: nunquam ille isthæc tam aperta scripturarum ac firma fundamenta suis peruertet glossematis: quæ iam olim, ut alios taceam, vel vnus Augustinus ita obtruiuit, inuitis Pelagianis, vt nefas existimem aduersus
Carem

Carem hominem eadem reuocare in certamen. Simile est, quod continuò subtextit, nugamentum. Papiæ docent, inquit, culpam peccati per absolutionem tolli quidem, sed non tamen pœnam peccati. Quin & hæc, inquit, cōtradictio est. Audio Illyrice. Audi tu vicissim. Quin & hæc calumnia tua est. Nemo Catholicorum eo modo vnquàm, quo tu, isthæc effari solet: sed omnium est eadem hac de re sententia: per absolutionem, & culpam peccati & æternam pœnam tolli, temporalem non æque semper: quem admodum Dauidis clades possint nobis esse argumento. Sed hæc
T 3 crassiora

crassiora fuerunt : iam argutiora
tentat Illyricus. Varia, inquit, ie-
iunia habent Papistæ : sunt igitur
hæreticè discordes. Et mox ex eodẽ
topico. Vouët monachi castitatem,
paupertatem, & obedientiam, cum
sint luxuriosi, cum sint diuites, cum
sint rebelles : sunt ergo hæreticè in-
ter sese discordes. Si quis hîc de ba-
culo, aut de angulo mentionem fa-
ceret, credo id non decere, cum Il-
lyricus Vvittenbergæ in hypo-
causto suo professus sit analytica A-
ristotelis. Quo magistro & hæc
bellè habet analysis. Lutherus di-
xit, Papistas orare sine intellectu,
sine affectu, cum contradictione :
sunt

sunt ergo inter Papistas hæreticæ
dissensiones. Historiam refert Illy-
ricus, cuius authorẽ fecit S. Vlricũ
episcopum Augustanum, de reper-
tis, nescio vbinam, ad monialium
cœnobia infantium multis capiti-
bus. Similem Historiam à Luthe-
ro narratam audiui : in monumen-
tis autem S. Vlrici scio non reperi-
ri : cum in cœnobio eo, in quo cor-
pus eiusdem S. Antistitis superest
Augustæ, istius historiæ nulla syl-
laba extet vsquã, haud dubiè, si ali-
cubi, certè hoc in loco, vbi & vixit,
& excelsit vita, cæteraq; illius om-
nia reperiuntur, & hoc reperiendum
quoq;. Nec causa probabilis vlla est,

cur nobis fragmentū cuiusdam Vl-
rici obtrudatur pro S. Vlrici Epi-
scopi Augustani opere : sed aut esse
huius, legitimè probet Illyricus, aut
commenticium hominis ignoti atq;
incerti sigmentū, fateatur esse : quā-
do vnde prodierit illa fabula, pro-
certo sit compertum antea nemini,
nisi hoc tempore, res ista audita : abs
te Illyrice, tuiq; similibus inuentum
quoddam esse, potius homines cor-
dati crediderint, quemadmodum
enucleatè istius historiæ aniles nu-
gas refutauit D. Faber Augusta-
nus : dum ex collatione temporis
ostendit, nec D. Vlricum vixisse vl-
lius ætate Nicolai Pontificis, sicut
tu

tu asseuerasti, nec vllum tale coeno-
bium, quod tu fingis, esse in rerum
natura : sed vel abs te confictam fa-
bulam esse, vel ab alio nebulone
quopiam. Verūm licet Illyrico in-
vsum Ecclesiastici operis sui id ge-
nus historias comminisci : cum ve-
ritas desit, vt veri similitudinē men-
tiatur conficta species veri : qua sibi
persuadeat, Lutherum esse tertium,
se quartum Heliam, nobisq; liceat
illud vicissim Ennij occinere,

Quā similitis simia est, turpissima bestia uobis.

Sed redeamus ad contradictiones
tuas Illyrice. Papistæ orantes di-
cunt, Pater noster, & tamen dubi-
tare iubent de gratia Patris. O os

T s im-

impurum & mendax: quis Catho-
licorum vnquam de Dei gratia ius-
sit dubitare: Imò confidere iubet
Christus, imò non diffidere docet
Ecclesia. De inani autem hæretico-
rum fiducia, quam citra omnē cha-
ritatis poenitentiaēq; necessitudinem
sectarij iactitant, non Patres s. tan-
tum: sed & ipse D. Paulus disertè
nos monet nostræ infirmitatis, ex-
hortans, vt, cum timore & tremore
operemur salutem nostrā: ne, cum
stemus, labamur: ne stultè nobis te-
mereq; persuadeamus de constantia,
quādo incertum est, perseveraturus
ne sis ad finem, an casurus. Eam Il-
lyricus quæstionem solius mortuæ
fidei

fidei imaginatione ratam esse statuit
atq; firmissimam, nulla habita ra-
tione spei, nulla charitatis, nulla poe-
nitentiæ, nulla bonorum operum.
Et hæc omnia, cum homo sediti-
osa arrogantia nobilior, quàm do-
ctrina, non intelligat, somniat im-
plicari, nescio quam, contradic-
tionem, & huius vocabuli, & illius,
de qua potissimum agitur, rei ig-
narus. Vanum quoque ac falsum
omnino, nec vnquam à viris asser-
tum Catholicis, hominem, si faciat
quæ in se sunt, Dei mereri gratiam.
Pelagianum id esse, non Christia-
num, hætenus asseruerunt Maiores
nostri. Quanquàm hac in re aliquis
fortè

fortè lapsus Scoti potest esse, cum
disputat de merito congrui; at pro-
fectò nequaquam tale meritum il-
lud voluit esse, quod de condigno
queat gratiam eam, qua homo fit
Deo amicus, mereri: sed aliud quod
dā credidit esse genus meriti, quod
tamen in hæreseos crimen arbitror
trahi non posse, quandoquidem a-
pertè nihil de eo definiuit Ecclesia.
Plerunq; hic arator bis repetit, aut
sæpius etiam, idem negotium. Sa-
tis est supra à me ad eandem rem re-
sponsum: non enim æquè, vt illū,
me delectat tautologia. Eiusdem
generis est, Catholicos affirmare,
posse hominem omnia diuinæ le-
gis

gis præcepta ex proprijs naturæ
viribus perfectè implere quoad sub-
stantiam præcepti, non præcipien-
tis. Sciant autem omnes p̃j & Chri-
stiani homines, non Catholicorum
eam esse sententiam, sed dementiam
Illyrici, hominis temerarij, ea, quæ
nunquam aut legit, aut didicit, as-
serentis. Negant theologi simpli-
citer ex corruptæ naturæ viribus
hominem posse, etiam quoad sub-
stantiam præceptorū, præstare om-
nia diuinæ legis mandata, sed illum
impingere sæpe, nec obseruare om-
nia. Alia deinceps quæstio est, quā-
tum homo valeat regeneratus di-
uina adiutus gratia. Verum hæc
apud

apud Illyricū velle edisserere, perinde est, ac si ad harmoniam cantes a sino. De pœnis verò illis, quas, si hîc expiatæ nō sint, aiunt theologi, restare temporales post obitū vitæ, ac posse ieiunijs, eleemosynis, precibusq; nostris, inprimisq; iugi missarū sacrificio mitigari, est hoc dogma ita & sacris confirmatum literis, & Patrum S. testimonijs defensum, vt indignus Illyricus meritò iudicandus, quo cum vllum verbum de eo cōmutem. Nec hercule video, quid hæc ista coaceruatio faciat ad præsens institutum. Probaturum se recepit Illyricus esse in Papatu dissidia hæretica, esse de præcipuis Catholicæ fidei

æ fidei articulis contentiones. Ab hoc ille scopulo cursum descedens, dogmata recēset ea, de quibus nulla est theologis inter ipsos decertatio. Tandem verò argumentationibus coronidem impositurus, ita Syllogizat. Sua cuiusq; deuotio piamēte suscepta, est verus Dei cultus. At quoniam cum suas quisq; priuatas habeat deuotiones, & eas planè contrarias: necesse est cōtrarios esse sibiq; contradicentes cultus diuinos, & tot sensus passim, quot capita hominū. Quis ineptias has, puerilesq; in homine sene nœnias non rideat meritò? Quid obstat, quo minus possint multi eodē deuotionis modo

modo Deum colere? Quid vetat
etiam, cur non liceat diuerso, si ta-
men omnes æquè eandem obser-
uent analogiam Catholicæ fidei? Alj
Basilio, alj Augustino, alj Hieronymo,
alj Bernhardo placuit vitæ institutis deuotionem ex-
ercere suam. Quid? An ista illa
diuersitas, contradictiones implicat
in articulis fidei? Ego verò mo-
dū deuotionis meæ, ex aliqua par-
te, hoc studio metior, vt queam an-
tilogias vestras colligere, fraudes
vestras retegere, & quas hæreses si-
ue nouas condidistis, siue refodistis
veteres, pro virili mea impugnare,
obterere, ac si possim, extirpare
etiam.

etiam. Num hæc in singulis diuer-
sa ratio, eadem tamen colendi Dei
religio, quicquam potest vnitati fi-
dei nostræ præiudicare? Nihil pro-
fecto. Alia autem est ratio in hæ-
reticis. Nam, sicut Aristoteles do-
cet, qualis quisq; est, talia & dicit &
operatur. Cum porro, vos Luthe-
ranos tales oporteat esse, qualis do-
ctrina est vestra: cumq; hæc è con-
trarijs pestiferisq; sit conflata hære-
sibus: quid mirum, si de contra-
rijs semper certetis opinionibus, in
nulla cōcordes: si omnia agatis ho-
silitè, nihil pacatè: si nec sacrum
vobis quicquam sit, nec amicū, sed
cuncta in mutuam directā perni-
ciam.

tiem : Qualis Illyricus sit homo,
doctrina, mentis character osten-
dit; quid patret, quid machinetur,
cuncta deplorat Germania, dolet
vniuersus orbis Christianorum.
Illyricus tandem, vbi effingendis
Catholicorum dissidijs omnes co-
lores consumpsit, penicillos fregit,
inaneq; studium animaduertit su-
um : ibi, quemadmodum magni
solent artifices, vt aliquando ma-
num de tabula, epilogum adornat
atq; fatetur esse quidem in Papatu
maiores, quam apud suos, con-
cordiam, sed ficticiam illam esse,
non veram, cuiusmodi inter Dæ-
monas sit; horum enim nullus al-
teri

teri infestus, cum idem malum mo-
liantur vniuersi. Eiusq; simulatae
concordiae adducit tantus orator
causas quinque. Quarum prima est,
quod etiam si in Papatu quodli-
bet regnum, & quaelibet ciuitas
habeat peculiarem idololatriam,
Sathanas tamen non concitet in
his filiam aduersus matrem, sicut
in vera Ecclesia (Lutheranam
intelligit) sit necesse fieri. Qua-
si Christus eam velit verae Eccle-
siae notam esse, si filia de fide liti-
get aduersus matrem, filius aduer-
sus Patrem; & non potius, vbi om-
nes idē sentiant & loquantur in Do-
mino; vbi duo aut tres congregati

V 2 con

consentiant de omni re, de omni-
bus Catholicæ fidei articulis idem
doceant, idem profiteantur. Atq;
talis consensus ubi est, ibi idolola-
triam ait esse Illyricus, perinde ac
soleat Catholicæ fidei consensus I-
dolorum cultum parere. Verè hoc
quidē ille, quod sit de doctrina Ca-
tholicæ fidei concordia in Papatu;
sed falsò addit, esse fictitiam. Ete-
nim esse inter Catholicos veram sta-
bilemq; de ipsis Christianæ doctri-
næ articulis consensionem, testatur
vniuersi Christiani orbis vnanimè
iudiciū de approbata quatuor Ec-
clesiæ doctorum, Ambrosij, Au-
gustini, Hieronymi, Gregorij do-
ctrina;

ctrina: & huius compendio Petri
Lōgobardi. Quæ doctrina (pau-
cis tamen, quas Catholicus cōsen-
sus reiecit, sententijs exceptis) adeò
recepta est & approbata vnanimi
Catholici orbis iudicio, vt libri illi,
quibus summam eius complexus est
Sanctus Thomas Aquinas, in
Græcam conuersi linguam, & ori-
entis consensionem meruerint. De
Cæremonijs quod doctrinæ genus
postules magis consentiens, quàm
est ius Canonicum: Lutherus id
combussit quidem, ratus idem fa-
cturos reliquos: sed totius Catho-
licæ Ecclesiæ autoritate, & receptū
est, & viguit hætenus: eiusdemq;
V ; defen-

defensione stabit incolumē, etiā in-
nitis cūctis Sēctariorum gregibus.
Secundam affert causam Illyricus,
cur concordia de doctrina sit in Pā-
patu, quoniam episcopi non curent
doceri populū, solis contenti cære-
monijs. Friuolū id est, si vniuersos
spēctes, verum sanē, si quosdā : alij
enim, quod dolēdum quidē, minus
ea in parte sunt, quā debebāt, di-
ligentes episcopi. Sed quid istud ad
causam? Negligunt doctrinā non-
nulli: sunt igitur omnes in doctrina
fictē concordēs. Ita loqui didice-
rūt. quibus *κακὸς ὁ λόγος καὶ ἡ σὺν ὁμοιοῖ.*
Tertia causa est, inquit, quod om-
nes id credunt esse verum, quod
Rom.

Rom. Pontifex verū esse definiuit:
planeq; sicut de Carbonario dici
consuevit, qui à Sathana rogatus,
quidnam crederet, respōdit, Quod
credit Ecclesia. Ac iterāti Sathanæ,
Quid credit Ecclesia, tum Carbo-
narius, Idem quod ego. Sic, inquit
Illyricus, cum homines in Papatu
fidem testentur suam, non possunt
oriri dissidia. Eam tuendæ in Ca-
tholica Ecclesia consensionis simpli-
citatem vituperat homo Illyricus,
quam nos Germani hactenus tan-
quā certissimam constantis fidei
regulā celebrauimus, moreq; Ma-
iorum imitati sumus. Quartā cau-
sam ait esse, quod Pont. Rom. eos,
V 4 qui

qui quoquo modo velint desciscere,
præmijs retinere in officio studeat,
ne spargant semina discordiarum.
Studeat ne hoc Pont. aut non, mi-
hi non constat: sed si facit, laudan-
dum arbitror, vituperandum nullo
modo. Quid enim magis Christi-
ani hominis est (Romani Pont.
taceo) quàm illis, qui malefacere
possint, cum deficiant, benefacere,
vt maneant constantes: Quod au-
tem me sycophanta nefarius trahit
in exemplum, nihil respōdebo ho-
mini impuro, & ad contumeliam
humani generis à Dæmonibus pro-
creato, nisi quòd fruor bona lætaq;
cōscientia, quòd nitor veritate Ca-
tholicæ

tholicæ fidei, quòd doctrinam se-
quor ab Apostolis traditam, à Ma-
ioribus propagatam, quòd hanc
ardenti pectore amplector, quòd
vestras detestor hæreses, quòd te
Illyrice cum esse iudico, de quo il-
lud Idyllium rectè cani possit,

οἷα βλέπεις, ὁποῖα λαλεῖς, ὡς ἄγρικα παῖσ-
σαις

ὡς θυφθρόν λαλεῖς, ὡς κοτίλα ῥέματα φέει-

Sed te Vvittenbergensis schola ita
depinxit, opus vt nullo sit, qui hac
in re operam nauet suam, Apelle
aut Zeufide. Archiepiscopum ve-
rò Salisburgensem (quo quintam
causam concludit Illyricus) princi-
pem imperij haud postremū, quòd
tyrannidis publicè incusat homo
V. 5 priua-

priuatus, infimæq; fecis Ardelio, nō
verbo, sed ferro, nec votis, sed rotis
vindicans erat. Princeps hic est,
& Præsul doctrina non minus,
quàm pietate, vitæq; sanctimonia
præstantissimus; qui nō solum sin-
gulari prudentia, verumetiam illu-
stri omnis generis virtutum exem-
plo feliciter Ecclesiæ suæ præest.
Castè ille temperanterq; viuit; diui-
no cultui ita deditus est, ita vacat
semper, ita precum suarum pensum
absoluit, vt, cum dies non sat ocij
suppeditet propter alia negotia, no-
ctem adijciat. Pios omnes amore
paterno prosequitur; iuuentutem
magnis sumptibus curat rectè in-
stitui,

stitui, multos in diuersis academjs
alit, plurimos ornat dignitate, Ec-
clesijsq; passim præficit: fideles li-
beraliter remuneratur, lapsos mo-
net paternè, peruicaces punit qui-
dem, sed ita, vt lenitatis exempla
multa videas, tyrannidis nulla.
Hunc tu Illyrice, Archiepiscopum
fædæ immanitatis infimulas, hunc
tu accersis iniustæ cædis, huc tu cru-
delium suppliciorum audes autho-
rem palam traducere. Quis te har-
mosten misit in Germaniam? Vnde
adeptus eam facultatē es, tibi vt li-
ceat de principum gubernatione a-
gere censorē? leges imperio alieno
præscribere, Sclauus ex gurgustio
seruorum

seruorum nuper profugus in Saxonia? Si hoc non est seditiones moliri, dico equidem, quid sit esse seditiosum, me ignorare. Innocentes, inquit, interficiuntur, perpetuis inclusi carceribus, misero foetore pereunt. Puniuntur, verum est, sed quinam? facinorosi, rebelles, seditiosi, sectarij pertinaces, Anabaptistae, Ariani, Eutychediani, & vestrum similes. Puniuntur, inquam, sed adhibito prius omni studio, in viam an possint reduci: atque si hoc infructuosum est, nihil supra, multum autem infra severitatem scriptae legis, poenas moderari semper iubet, ne etiam in iustitia, sua clementia deesse

deesse videatur. Quis autem nostrum vestris magistratibus legem praefigit, qua huius debeant alteriusue sectae flagitia vlcisci? An comitiorum recessus te voluerunt visitatorem esse aut Melanthonem in Bauaria, me in Thuringia? Te quis misit? Nemo: ipse autem currebas sponte tua: me, quia nemo misit, nemo facultatem potuit dare, abstinui, nec Ecclesiasticis negotijs me vnquam admiscui, Synagogas autem vestras execratus sum, regere illas nec volui, nec volam, quoad vixero. Quid igitur te compulit huc, vt id summorum Magistratum tibi munus sumeres, quod de-

dit

dit nemoꝝ vt te efferres supra Archiepiscopi dignitatem, qui lupum te, non ouem agnoscit, multo minus pastorem suum? Quis enim tu es? quis es, inquam? Christianus? obedi Præpositis tuis, vt te iubet D. Paulus. Ethnicus? Ad Turcas te, & Tartaros recipe: nihil Germanis est tecum cõmune. Prophetas Dic à Turcis ne potius debeat vestrum euangelium defendi, an iustius hæreses supprimi à Cæsare? Si à Cæsare? quæro abs te Illyrice, rectè ne habeat proscriptio ea, qua Cæsarem VVittenbergenses cœlitus bannitum declarauerunt, sicut tu refers? sin à Turcas piè ne & euangelio

gelicè sollicitatus est Solemanus pro defensione euangelij vestri, contra veterem Christiani orbis consensum? Num in postremo isto tumultu, quo Cæsar Oeniponte oppugnabatur, Turca euangelicè euocatus est, vt, dum hi Cæsarem in Germania, Budensis Bassa Ferdinandum in Pannonijs inuaderet? Nolim à me testes historiarum deponas: Sleidanus notauit: literæ illius machinationis repertæ sunt: fraus negari non potest. Pudeat te Illyrice tam impudentis arrogantia, pœniteat tot tantorumq; facinorû. Si Andreæ Aurifabro, quem cynosophum caninumq; medicum appellat.

appellas, non vis Ecclesiam cōmit-
ti, cur tibi grammatices professori,
idem ius usurpas? Qua in re supe-
ras tu illum? Est doctrina superior
te, artificio par, dignitate officiū ne-
quaquam inferior, nec desunt ei ar-
tes cæteræ eam ad rem necessariae.
Urgeo te, voloq; audire, quid re-
spondeas. Si ille tibi non est eccle-
siastes, quo iure fueris tu ei theolo-
gus? Hipocratem ille professus est.
Tu verò quid? Grammaticā Mun-
steri. Ecquod non robustum argu-
menti vinculum, cur Illyrico liceat
sibi vniuersæ Ecclesiæ censuram su-
mere, And. Aurifabro non liceat?
Sed frustra ego hæc: ad Maioris
Menijq;

Menijq; aculeos auritum illud & Il-
lyricum iumētum remittamus: ego
rugitum eius pecoris non exigo ad
spolium leonis. Plutarchus refert,
legibus cautū esse, Illyricum homi-
nem non scribi ciuem in republica
Græcorum. Idem ius adhuc passim
obseruatur in Saxonia de Sclauis:
credo, non quia vllam putarint na-
tionem non sua dignam laude, cum
Croatas viderim homines genero-
sos atq; honestos: sed quia indignū
arbitrabantur, planeq; nō ex Rep-
fore, homines & moribus, & riti-
bus diuersos, recipi faciliē oportere.
Turcicam superstitionem ab Aria-
na hærese natā fatentur omnes viri
X sapien

sapientes. Iam autem cum Mathias
Flacius Illyricus Arianam hæresin,
teste Vvittenbergenſi ſchola, in Ger
mania diſſeminet: cum item iſtius
theologi cognatio & gens Turcis
vicina ſit: & Illyricus ipſe iam cœ
perit cū Turcis & dicere & facere:
quæſo per Deum Immortalē, quid
eo in homine abſcōditum latere ex
iſtimamus? An inſidias eius nō per
timeſcimus? cur non propius excu
timus tremulū illud & ſuſpicioſum
pectus Illyrici, hominis aduenæ?
Socij illum ſui, conſeſſionistæ, palā
accuſant furti, proditionis accerſunt,
multarum hæreſium authorē pro
clamant, & prope cōquincunt etiam.

Huic

Huic ne peruerſo nebuloni vniuer
ſus Chriſtianus orbis poteſtatē per
mittet, vt Catholicā de Orthodo
xæ fidei articulis conſenſionem, eſſe
ethnicam idololatriam, eſſe Tarta
ricam conſpirationē, eſſe Turcicam
Tyrannidem appellet atq; renun
tiet? Fuimus, fuimus quondam vi
ri, nos Germani, fuimus Catholi
cæ fidei aſſertores, hæreſiū extirpato
res, fuimus vnitatis præ multis alijs
gentibus, concordiaq; cultores tam
ſtudioſi, vt aliqui putarint hinc no
bis, cū Theutones ſimus, vt Germa
ni vocaremur, nomē obtigiffe. Cre
ditote mihi, nullæ ſunt in doctrina
Catholicæ fidei noſtræ diſſenſiones.

X

nullæ

nullæ articulorum fidei luxationes,
nullæ neq; hæreses occultæ, neq;
schismata aperta. Fingit hæc Illy-
ricus in fraudem humanæ salutis, in
suū ipsius exitium, in præsens cun-
ctæ Germaniæ discrimen. Si virum
se honestum putari volet is homo,
perhiberi non dico, colligat anti-
logias nostras, siue ex doctrina fi-
dei, siue ex iure Canonico: exigatq;
si quas reperierit in doctrina fidei,
ad ius diuinum, & ad articulos fidei
Catholicæ: si quas in Cæremonijs,
alijsq; rerum personarumq; circum-
stantijs, ad canones positiui iuris:
atq; ita demum, cum hîc schismata
deprehenderit, illic hæreses, quæ vel
non

non sint iam legitimè damnatæ,
vel certè non primo quoq; Conci-
lio damnandæ, tum esse in Papatu
hæreticas dissensiones vociferetur:
sin autem se id dubitat perficere pos-
se, taceat Illyrica mulier in Ecclesia,
Rombum sibi vsurpet, Biblia relin-
quat alijs, redeatq; vnde prorepsit,
in latebras illas, & ad pastoritiam
gentis suæ sodalitatem, hæresiumq;
suarū diribitores: principibus pro-
uincias permittat gubernare, Cæ-
sari Germaniam, Ecclesiam episco-
pis. Atqui ne in eo muneris vestri
officio, O principes, homo Illyri-
cus, aduena ignotus, in aliena Rep-
clamosus, in sua mutus, vos impe-
diat,

diat, vos perturbet, populum sedi-
tiosè cōmoueat, maturè prouidete :
ne, cū is patriæ suæ desertor, nostræ
inuasor, magnâq; moliri existime-
tur, citius excitet incendium, quàm
vos tempestiuè restinguere possitis.

BREVIS RESPONSIO
AD IACOBI ANDREAE
Smidelini cauillationes.

ADuersus Mathiam Flaciū Il-
lyricum hac subitaria quidem
lucubratione respōdendum putauī,
sed, vt spero satis euidenter, vt, quæ
hominē phrenesis verset, queat in-
telligi, & quo spiritu agitetur. Re-
stat barbarorum Philosophorū pe-
nultimus,

nultimus, Iacobus Smidelinus, præ-
co Gœppingēsis, Thraso insignis.
Quanquàm verò si vnū ex isto gre-
ge noris, omnes noueris : tamen du-
bium profectò est, ex his duobus
vter alteri præferendus, cum vterq;
& mentiendi vanitate nobilis sit, &
turbandi studio celeberrimus : homines
nimirū malitia pares, ingenio dis-
similes. Illyricus fatetur quidem es-
se in Lutheranismò de ipso doctri-
næ fundamento hæretica schisma-
ta, & talia prorsus, quæ absq; exitia-
li Christianæ religionis detrimēto
tolerari nō possint. Atque hoc ta-
men ita fatetur, vt & Catholicos ei-
dem crimini obnoxios velit esse,

X + & mi-

& minus grande suorum disidiorū
scelus nobis appareat. Smidelinus
contra, negat esse vllum de funda-
mento doctrinæ disidium inter E-
uangelicos, ac ne minimū quidem:
& quas ego ipsorum pugnantes se-
ctas protulerim, cōmenta esse mea,
non documenta Lutheranorū. V-
ter quæso istorum improbius est:
Smidelinus ne, qui, cum inter Ca-
tholicos non reperiatur hæreticas dis-
sensiones, negat etiam inter Luthe-
ranos reperiri. An vero Illyricus,
qui, cum inter Lutheranos hæreses
esse, nō possit inficiari, asserit quoq;
esse inter Catholicos: Quàm vanus
uterq; sit, res ostendit: quàm neuter
dicat

dicat verum, declarat retecti men-
dacij turpitudine: quanto impuden-
tior aut Smidelinus, nemo non vi-
det. Quapropter malo equidē ho-
mines, cur Staphylus non respon-
deat Smidelino, quàm cur respon-
derit, quærere: ne videar negotium
suscepisse cū eo homine, cui vix vlla
gutta mētis est, linguæ Stygia pa-
lus integra: & cum tali persona cō-
certasse, à qua vinci honestius est,
quàm vincere. Eā sanè ob causam,
si ita meæ debuissim, quàm aliorum
volūtati satisfacere, Lutheranorum
respondissem nemini, maximeq;
Smidelino. At, quia secus visum
fuit amicis, indulerim hoc sanè, ne

causam, quam illi dicendo, nos ta-
cendo fecimus deteriore, planè de-
seruisse existimemur. Itaq; obiter
duntaxat de libro Smidelini lecto-
rem admoniturus, aio, hunc theo-
logum duo iecisse suæ aduersus me
scriptionis fundamenta: quorum
neutrum verum est, sed vtrumq; eui-
dens mendacium: nam, sicuti hoc
falsum est, me non bona fide colle-
gisse sectas Lutheranorum & an-
tilogias: ita & illud non verū, quod
ait, nulla esse de doctrinæ fundamē-
to apud suos dissidia. Quid autem
impudētius dici potest, quàm id in-
ficiari proteruè, quod cuncti oculis
suis coram cernunt? An nullæ sunt
dissen-

ensiones in Lutheranismos? quid
si cruenta certamina etiam? Quod
obsecro, membrum est, quis articu-
lus in tota Confessione Augusta-
na, qui non variè sit acerbèq; in mu-
tua lite positus? Si eos articulos, de
quorum corruptelis Vinariense scri-
ptum, nouem Evangelicas sectas
cōdemnat, sustuleris ex Augustana
Cōfessione, quot erunt residui? Ne
vnus quidē. Quid Illyricus in suo
libro contra Melanthonem? Pro-
fecto tot ille profert ex Philippi a-
liorūq; Adiaphoristarum libris er-
rores atq; hæreses, vt articuli Con-
fessionis Augustanæ non tam ab
ipso authore oppugnati, quā om-
nes

nes penè deleti videantur. Si nullæ
sunt de fundamento discordiæ, quid
scribit Gallus contra Maiorem?
Quid Amldorffius contra Melan-
thonem? Quid vicissim Menius,
Maior, Pfeffinger, Eberus, cunctaq;
Vvittenbergenlis schola cōtra cose-
dem? Qua de re Calviniani dimi-
cant cū Saxonis Ecclesijs: Suenco-
feldiani quidē nū lineas illi in Au-
gustana Confessione commouent,
an integras paginas? Articulus de
iustificatione, est haud dubiè nō mi-
nima pars Augustanæ Confessi-
onis: an non de eodē hoc inter Cō-
fessionistas varia discordiarum col-
luctatione decertatur? De hoc, O-
siandrini

siandrini contra vniuersos, & hi vi-
cissim, & contra illos, & contra ip-
sosmet sese. A quatuordecim Lu-
theranicis Ecclesijs petiuerat Dux
Prusis iudicium de Osiandrina hu-
ius articuli doctrina. Singulæ Ec-
clesiæ rescripserunt principio priua-
tim, postea publicè editis libris: sed
ita responderunt, vt plus ipsis inter
se esset, quàm cum Osiandro: mu-
tuæ dissensionis, dum quælibet Ec-
clesia suam obtruderet priuatam Iu-
stitiæ definitionem, nulla Catholi-
cam, omnes contrariam. Verè ne
hoc an falsò asseram, è libris hac de
re euulgatis velim cognosci. De eo-
dem hoc articulo quot errorum ta-

rat Illyricus Melanthonem in libro
illo suo, quem Bericht inscriptum,
nuper emisit: De poenitētia, septem
recenset grauissima errata, & hæc
quidem lingulorum authorum sin-
gula. Adeo manifestè ista colluctā-
tur hæresium inter ipsas certamina,
non solum, vt passim in vniuerso
orbe horribiles digladiantium vo-
ces audiantur, verumetiam, vt iam
exteræ nationes inclament, nutare
Germaniam, ruere imperiū, insania
nostra Christianū orbem in summū
discrimen adduci. Sed de hisce, eius-
demq; generis alijs Augustanæ Cō-
fessionis emblematicis insigniores
flosculos in cōpendium colligi cu-
rabimus,

rabimus, ne populus, si forte istos a-
nimæ hortulos collustrare velit, de-
sit compendiarie semita. Illud autē,
quod ait Smidelinus, ego nego,
perperam à me cumulas esse anti-
logias Lutheranorum, nec ipsorum
esse, quas citem, hæreses, nulla alia
potest ratione nec melius cognosci,
nec euidentius, quàm si lector loca
librorum, quæ ego allegaui, inquirat;
atq; si nō perinde, vt quodq; al-
legatū est, reperiat, me deniq; falsæ
allegatiōis meritò inculauerit. Ab-
surdus autem, vanusq; est Smideli-
nus; in sua etenim refutatione nihil
penè dicit, nisi, quas cōgesserim, an-
tilogias, esse mendacia mea, neq;
Lu-

Lutherum, neq; Philippum, neque
alios ita sensisse, ita docuisse, ita scri-
psisse vnquam: vt videlicet istorum
errorum, quorū nunc ipsos pudet,
fiat obliuio: & aliorum, qui nuper
ceperunt placere, sit noua occasio.
Nonne decuisset Smidelinum loca
eorum librorum, quæ nominatim
à me expressa sunt, accurratè inspi-
cere, ac si quid protulissem siue de-
prauatum sensu, siue diēctione muti-
latum, siue prorsus (quia nusquā
ita scripserint) falsò allegatum, id in
lucem proferre, et vbi vitium latitet,
ostendere palam: Decuisset, credo.
si apertè voluisset, non in tenebris
micare digitis: si ciuilis potius, quā
fabrilis

fabrilis videri studuisset, homo leu-
rilis, non quia ipse cuderit, verū sit,
sed quia exempla falsæ allegationis
produxerit, sed quia rectè dicta, pra-
uè detorta edocuerit, ideo sibi credi
debere, mihi diffidi. Quid autem &
quo modo Smidelinus: commenta
Staphyli sunt: calumniæ Staphyli
sunt: fraudes Staphyli sunt. Hoc
principium Smidelinæ probationis
est, hoc medium concludendi dia-
gramma, hic finis omnis argumen-
ti. Næ ego hunc theologū in specu
Platonis alligandū censeam, vt pro
ipsis rebus, rerū vmbas admiretur.
Si nugæ meæ sunt, vt dicis Smide-
line & cōmenta, quid est igitur, de
quo Lutherani recentes Evangelici

tantopere digladiantur: Num ego
tragœdias istas vestras, quibus or-
bem concutitis, cōmentus sum: Ve-
stra ego placita recitavi, vestras hæ-
reses, quas disseminastis, redegi in
cōpendium, discordias ego vestras
patefeci, & turbas ostendi populo.
Iam vestrum est Smideline, palam
euincere, vbi falsò citauerim scripta
vestra, vbi mutilauerim integrè di-
cta, vbi distraxerim coniuncta, cō-
fuderim diuisa, vbi deniq; crimē fal-
sarij cōmiserim. Tuum erit vel in-
primis probare, quod asseruisti, vt,
si me tanti sceleris legitimè conuice-
ris, luā poenas: sin non, vt lege Ta-
lionis, illud, quod ego, si essem cō-
uictus subire debebam, subeas sup-
plicium.

plicium. Vltorius tecum non pro-
grediar: hīc claram audiam vocem
tuam Smideline: tu, quia me fal-
sarij criminis publicè reum cæpisti
agere, noli tergiuersari: arx con-
trouersiae eius, quæ tibi mecum est,
in hoc posita consistit, fugam aliò
non arripias: scilicet me falsæ alle-
gationis vt conuincas: ac nisi tu id
feceris, non dubitare debes, quid
me decuerit facere. Omnipotens
Deus, Pater misericordiarum, mi-
screatur Ecclesiae suæ, faciatq; nos
tandem idem sentire & lo-
qui in Domino. Amen.

Augustæ Idus Maij,

Anno 1559.

Y 2

MO.

MODESTA RESPON- SIO AD FERALE CAR-

MEN LEVCOREI BV BONIS

iam sapius decantatum atq;
nuper recusum.

νυκτοκόραξ ἄδ' αἰθωνάτης φερον, ἄλλ' ὅτα μ' ἄσπ
δημόφιλος, ἀνέστη κ' αὐτὸς ὁ νυκτοκόραξ.

Plebs moritur, cantat feralia carmina Bubo,

Sed moritur Bubo, plebs ubi lata canit.

Vos canitis læti, dum uestra uenena bibitis plebs,

Dumq; perit uestris credula turba dolis.

At populus Christi tandem rediuuius ouabit,

Vos ubi iusta premet pœna secuta reos.

Quin Staphylis Staphis est, Siculu si carpere florem,

Trinacrij uatis praua libido oueat.

Hæresis at nunquam fuerit doctrina salubris,

Sic nec erit Staphyle dulcis, amara Staphis.

Pergis, cum nequeas superos, Acharonia mouere,

Et magico uersu corda ferire pia.

Proditor est Christi, sanctum qui prodit ouile,

Quiq; rapax statuit castra lupina sequi.

Num prodit, qui recta ferit, dissorta reuellit?

Iulius an Iudas iste sit, ipse uide.

Eccc mihi Deus est testis, mens conscia testis,

Quæ loquor, hæc credo, uera quoq; esse reor.

Sicilicet

Sicilicet esse reor uestri noua dogmata uatis

Falsa, sed antiquam laudo probog; fidem.

Quæris ut a uero falsum discernere uatem

Possim? Sic breuiter nostra Thalia monet:

Si, quod ueridico prædixerat ore prophetes,

Euênit, uerax uatis habendus erit.

Sic Moses. Memini (fermè tria lustra feruntur)

Cum nobis quidam tale nomisma daret.

Nam geminas à fronte bases hic nummus habebat,

Hæc tiaram Regis, Caesaris illa tulit.

Has inter (mirum) duo ferrea uincla fuerunt,

Et carcer, gemino pœna parata duci.

Inde biceps uolueris gladijs armata duobus

Stabat, & ultio tuum est perfida Virgo nefas.

Tu quia perfidiæ nomen criminq; gerebas,

Perfidiæq; feras uulnera facta tua.

Hæc adeo penitus cura uidisse sagaci,

Ex Dauide iuuat, sic ubi uatis ait.

Alliget ut reges fatali compede uinctos,

Vindictæ & gentes ultio iusta malas.

Ista quidem ueri, sed falsi hæc signa prophetæ,

si res prædictum nulla secuta probet.

Omnia salua, Lutherus ait, clademq; futuram

Extenuat uerbis, præcipitatq; duces.

Verius at noster. Vos ferrea uincla tenebunt,

Dixit: quin tenuit carcer utrumq; ducem.

Hæc an uera loquar, seu falsa, redargue: præstō

Iudicium fuerit, uera licere loqui.

Aut hæc esse nega male sani scripta Lutheri.

Aut, hæc cum doceat, recta docere proba.

Hoc si forte uoles, te mox euenta resellent,

Sin illud, uestris edita scripta typis.

Discite germani, Vatem cognoscite uestrum,

Vnius exemplo cætera cuncta patent.

Non max sunt ueri, quos creditis esse prophetas,

Sæpe truem texit pellis ouina lupum.

Interea mores non laudo malos, nec abusus,

Tempora quos specie religionis alunt.

Sed nos zizanium Deus hoc tolerare uolebat,

Non bona cum lolij perdere grana malis.

Hæresin ille iubet nos deuitare, uel instar

Pestis, quæ totum perdit ouile simul.

Restat utrum malis lolia, an comagia pestis,

Cum Deus ista uetet, ferre sed illa uelit.

F I N I S.

Errata sic emendabis.

F 1. pag. facie prima, linea 5. pro conuenirent, lege
conuenerint.

F 6 pag. facie 1. linea 8. pro

infanent, lege infantem

F 7. pag. facie 2. lin.

10. pro qui, lege quia.

I 4. pag. facie 1. linea 12. pro putatam, lege pu=
tatur.

M 7. pag. facie prima, linea 6. pro rationabar,
lege ratiocinabar.

S 6. pag. facie prima, linea 4. pro Catholicos, lege
Catholicis, Eadem pagina, facie 2. linea 16. pro
Germanus, lege Germanos.

ms 8/4/72

v. 15. no. -

